

SUOMEN
OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

SOK-YHTYMÄ

2001
VUOSIKERTOMUS

SISÄLTÖ

Santeri Salokiven teos "Högsåra" (v. 1932)
Ässäkeskuksen 8. kerroksen aulassa

SOK-yhtymä lyhyesti.....	2
Pääjohtajan katsaus.....	3
Tilinpäätös tilikaudelta 2001	
Hallituksen toimintakertomus.....	4
SOK-yhtymän konsernituloslaskelma.....	8
SOK-yhtymän konsernitase.....	9
SOK-yhtymän konsernirahoituslaskelma.....	10
SOK:n tuloslaskelma.....	12
SOK:n tase.....	13
SOK:n rahoituslaskelma.....	14
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.....	15
Tilinpäätöksen liitetiedot.....	18
Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat.....	32
Hallituksen ehdotus SOK:n tilikauden ylijäämän käyttämisestä.....	33
Tilintarkastuskertomus.....	34
Hallintoneuvoston lausunto.....	34
Kenttäryhmä.....	36
Erikoisliikeryhmä.....	38
Autokaupparyhmä.....	42
Hallintotoiminnot.....	44
Kehitystoiminnot.....	47
Henkilöstö- ja viestintätoiminnot.....	51
SOK-yhtymän henkilöstökatsaus 2001.....	52
S-ryhmä ja ympäristö.....	54
Yritysturvallisuus SOK-yhtymässä.....	58
Osakkuusyhtiöt.....	59
Hallintoneuvosto.....	60
Hallitus.....	61
Valvontajärjestelmä.....	62
SOK-yhtymän organisaatio 1.4.2002.....	63
S-ryhmän toiminta-ajatus.....	64
S-ryhmä.....	65
S-ryhmän toimintamalli.....	66
S-ryhmä numeroin.....	67
Tilastoja.....	68

SOK-YHTYMÄ LYHYESTI

	2001	2000
Liikevaihto M€	2 915	2 754
Liikevoitto M€	35	57
Tulos ennen satunnaisia eriä M€	39	54
Bruttoinvestoinnit M€	31	61
Taseen summa M€	1 337	1 327
Sijoitetun pääoman tuotto %	6,4	9,2
Omavaraisuusaste %	33,2	30,9
Henkilöstö 31.12.	4 537	5 062

PÄÄJOHTAJAN KATSAUS

Vuonna 2001 talouskasvu hidastui nopeasti eri osissa maailmaa. Yhdysvaltojen historiallisen pitkään jatkunut kasvu hiipui selvästi jo alkuvuodesta. Syyskuun terrori-iskut synkensivät tilannetta entisestään. Kuluttajat, yritykset ja pörssikurssit reagoivat tapahtumiin voimakkaasti. Erityisesti liikenteen, matkailun ja hotellikaupan kysyntä heikkeni merkittävästi. Näillä oli tuntuvia välillisiä vaikutuksia kauppaan ja yleensä palveluelinkeinoihin.

Ennakkotietojen mukaan Suomen kokonaistuotanto polki paikallaan kasvun ollessa nimelliset 0,7 prosenttia, kun edellisenä vuonna vielä ylettiin 5,6 prosentin kasvuun. Näin seitsemän vuoden nopean kasvun kausi oli taittunut. Se, että yleensä oltiin kasvun puolella, oli kotimarkkinoista riippuvien yritysten ansiota, sillä vienti kehittyi heikosti maailman talouden tilanteen seurauksena. Vaikka ulkomaankaupan vaihtosuhte heikkeni, pysyivät kauppa- ja vaihtotase kuitenkin voimakkaasti ylijäämäisinä.

Kaupan kehitys vaihteli edelleen toimialoittain. Keskimääräistä 4–5 prosentin kasvua ilman heikkoa uusien autojen myynnin kehitystä voidaan pitää varsin hyvänä. Kotitalouksien ostovoima kasvoi hieman yli 4 prosenttia. Kuluttajien luottamus oman taloutensa kehittymiseen pysyi koko vuoden melko hyvänä, mutta maan talouden kehitysnäkymiä pidettiin huomattavasti synkempinä etenkin vuoden toisella puoliskolla. Vasta vuoden lopulla kuluttajat alkoivat nähdä Suomen talousnäkymät hieman optimistisemmässä valossa.

S-ryhmän vähittäismyynti vuonna 2001 oli 6 554 milj. euroa (38 968 milj. markkaa). Siinä oli lisäystä edelliseen vuoteen 7,7 prosenttia, mikä ylittää koko maan vähittäiskaupan kasvun noin 3 prosenttiyksiköllä. S-ryhmän päivittäistavara-kauppa kehittyi edelleen erinomaisesti myynnin lisäyksen ollessa 12,2 prosenttia. Viime vuosi oli 11. perättäinen markkinaosuuden kasvun vuosi. S-ryhmän päivittäistavara-kaupan markkinaosuuden arvioidaan nousseen jo yli 30 prosentin. SOK-yhtymän liikevaihto oli 2 915 milj. euroa (17 332 milj. markkaa), missä oli lisäystä 5,8 prosenttia. S-ryhmän yhteenlaskettu tulos ennen satunnaiseriä ja veroja oli 242 milj. euroa (1 438 milj. markkaa) voitollinen. Tulos oli 40 milj. euroa

(234 milj. markkaa) edellistä vuotta parempi ja paras tulos kautta aikojen. Osuuskauppojen yhteenlaskettu tulos ennen satunnaiseriä ja veroja parani 55 milj. euroa (327 milj. markkaa) edellisestä vuodesta yltäen 203 milj. euroon (1 208 milj. markkaa). SOK-yhtymän tulos oli 39 milj. euroa (230 milj. markkaa). S-ryhmän bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen vuonna 2001 olivat 236 milj. euroa (1 405 milj. markkaa), kun ne edellisenä vuonna olivat 226 milj. euroa (1 343 milj. markkaa). SOK-yhtymän investoinnit olivat 31 milj. euroa (184 milj. markkaa). Investointien painopisteinä olivat suuret marketit sekä kaupan ydin- ja tukiprosessin tietojärjestelmät.

S-ryhmä on kehittänyt viime vuosina voimakkaasti asiakasomistajille suunnattuja palvelujaan. Asiakasomistajien määrä on kymmenen viimeisen vuoden aikana nelinkertaistunut. Vuonna 2001 alueosuuskauppojen asiakasomistajatalouksien määrä lisääntyi 133 227 taloudella. Asiakasomistajien lukumäärä lähestyi miljoonaa ollen kaikkiaan 970 250. Asiakasomistajille maksettiin Bonusta 100 milj. euroa (593 milj. markkaa), mikä oli 21 prosenttia edellisvuotta enemmän.

Vuoden 2001 toimintaan liittyi huolellinen valmistautuminen käteiseurojen käyttöönottoon S-ryhmässä. Siirtyminen eurokäteiseen sujui suunnitelmien mukaisesti. Euron käyttöönotosta johtuvia hinnankorotuksia ei S-ryhmän toimipaikoissa tehty.

Kaupan toimintaympäristö on alkaneena vuonna jälleen astetta haasteellisempi. Kansainvälisen talouden synkentyneistä lähiajan näkymistä huolimatta maailmantalouden kasvumahdollisuudet keskipitkällä aikavälillä ovat suhteellisen hyvät. Suomen taloudella on vuoden jälkipuoliskolla hyvät edellytykset päästä viennin kasvun myötä uudelleen ripeään vauhtiin. Kauppa kasvaa myös alkaneena vuonna, joskin hitaammin kuin mihin viime vuosina on totuttu. Kaupan kilpailuympäristö tiukkenee edelleen, kun Suomeen tulee uusia kansainvälisiä toimijoita. Kaupan myönteistä kehitystä tukee myös tammikuun 2003 loppuun saakka ulottuva tulopoliittinen kokonaisratkaisu, joka hillitsee kustannusten ja kuluttajahintojen nousua.

Edessä olevan kaupan murros on vaativa ja haastava koko S-ryhmälle. Keskeisenä menestystekijänä strategiassamme korostuu osaaminen. Nykyistä etenkin asiakasomistajuuteen, hankintaan, logistiikkaan ja ketjumaiseen toimintaan liittyvää osaamista tulee entisestäänkin vahvistaa. Esitän parhaat kiitokseni asiakasomistajillemme ja muille kumppaneillemme S-ryhmälle osoitetusta luottamuksesta. S-ryhmän hallinnossa mukana olleita kiitän hyvästä ja rakentavasta yhteistyöstä. S-ryhmän henkilöstöä kiitän erinomaisesta, tuloksellisesta työstä S-ryhmän ja asiakasomistajien hyväksi.

Helsinki 13.3.2002

Jere Lahti

Kaupan toimintaympäristö 2001

Suomen talouden kasvua hillitsi etenkin viennin hiipuminen maailmankaupan kasvun voimakkaan hidastumisen vuoksi. Syyskuun 11. päivän terrori-iskujen luoma epävarmuus häiritsti merkittävästi orastavaa maailmantalouden elpymistä loppuvuonna. Tilastokeskuksen kokonaistuotannon kuukausikuvaajan mukaan tammi-lokakuun keskimääräinen kasvu oli 1,1 prosenttia. Teollisuuden tilanne on edelleen epävarma ja tilanne teollisuuden sisällä kaksijakoinen: elektroniikka- ja sähköteollisuudessa tuotanto on jo lähtenyt kasvuun, mutta muualla teollisuudessa mennään yhä alaspäin. Koko vuoden kokonaistuotannon kasvuksi ennakoidaan noin yhtä prosenttia.

Yksityisten kulutusmenojen kasvuvauhti on jälleen lähtenyt nousuun vuoden 2000 lopun ja viime vuoden alkupuoliskon notkahduksen jälkeen. Kulutus on ollut reipasta uusien henkilöautojen ostoja lukuun ottamatta. Kestokulutustavaroiden kulutuksen volyymi jatkoi heikkenemistä alkuvuonna, mutta näytti vuoden loppua kohden nousevan; tammi-syyskuussa kestokulutushyödykkeiden kysyntä supistui yli kymmeneksen vaimean autokaupan johdosta. Henkilöautojen rekisteröinnit vähenivät 18 prosenttia vuoden 2001 aikana. Puolikestäväissä tavaroissa sen sijaan päästiin 4 prosentin kasvuun ja lyhytikäisten tavaroiden (päivittäistavarat, polttoaineet ja energia) kulutus kasvoi 4,2 prosenttia. Palveluiden kulutuksen lisäykseksi saatiin 3 prosenttia.

Vuonna 2001 kuluttajahinnat nousivat keskimäärin 2,6 prosenttia. Öljyn hinta on alentunut odotettua nopeammin. Samoin korkotason aleneminen on hidastanut inflaatiota. Sen sijaan elintarvikkeiden ja varsinkin tuoreruoan hinta on nousut ennakoitua nopeammin. Hyödykeryhmistä inflaatiota kiihdyttivät eniten elintarvikemenot (+4,3 %) ja koulutukseen liittyvät menot (+4,1 %). Suomen kuluttajahintojen keskimääräinen nousu vastaa euroalueen keskimääräistä kehitystä.

Vähittäiskauppa on jatkunut melko vilkkaana, mutta autojen kysyntä on ollut edelleen heikkoa johtuen autoverotukseen ja hintoihin kohdistuvista odotuksista. Suomalaisten kuluttajien arviot maamme taloudesta heikkenivät viime vuoden aikana, mutta loppuvuonna arviot kuitenkin hieman paraniivat. Kuluttajat arvioivat oman taloutensa ja säästämismahdollisuutensa edelleen hyväksi. Tilastokeskuksen mukaan päivittäistavara- ja tavaratalokaupan volyymi kasvoi marraskuun loppuun mennessä 4,7 prosenttia ja tavaratalokaupan volyymi vastaavana aikana 4,7 prosenttia. Vähittäiskaupan myynnin volyymin kasvussa (ilman autokauppaa) päästäneen vuositasolla noin 4,5 prosenttiin.

Hotelli- ja ravintola-alan myynnin arvo kasvoi tammi-lokakuussa noin 4 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajasta. Määrällisesti myynti lisääntyi vain vajaan prosentin myyntihintojen kohottua hieman yli 3 prosenttia. Ravitsemismyynnin

arvo kasvoi tammi-lokakuussa runsaat 3 prosenttia, josta myynnin määrän lisäys oli noin prosentin. Anniskelumyynnin volyymi on laskenut arviolta 1-2 prosenttia, joten kasvua ylläpitää ruoka- ja alkoholittoman ravitsemismyynnin lisääntyminen. Hotellien yöpymismäärät lisääntyivät tammi-marraskuussa Tilastokeskuksen mukaan yhden prosentin edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Hotellihuoneiden käyttöaste on viime vuosina pysynyt noin 50 prosentissa.

Konsernirakenteen muutokset

Tilikauden muutokset

Tilikauden alussa Etelä-Suomen Huoltamot Oy:n liiketoiminta myytiin Osuuskauppa Hämeenmaan tytäryhtiö Hämeenmaan Huoltamot Oy:lle.

Sokos-liiketoiminnan tervehdyttämishojelman mukaisesti Sokos-liiketoiminta myytiin 1.1.2001 SOK:n ja ao. alueosuuskauppojen yhdessä perustamille yhtiöille Helsingissä ja Tapiolassa sekä Tampereella, Turussa ja Porissa. Em. yhtiöt ovat 90-prosenttisesti SOK:n omistamia. Oy Sokos Ab jatkoi liiketoimintaa Kouvolassa helmikuun loppuun ja Oulussa maaliskuun loppuun eli näiden pisteiden sulkemiseen saakka. Muulta osin Sokos-liiketoiminta siirtyi 1.1.2001 liiketoimintakaudella ao. alueosuuskaupalle. Sokos-ketjuohjauksen toiminta siirtyi 1.1.2001 SOK:hon.

Aikaisemmin 50-prosenttisesti omistetusta HOT Kodintekniikka Oy:stä tuli huhtikuun lopulla toteutetun osakekaupan jälkeen SOK:n kokonaan omistama tytäryhtiö.

SOK myi toukokuun lopussa Koy Joensuun Vaakunahotellin osakekannan paikalliselle Pohjois-Karjalan Osuuskaupalle.

Elokuun lopussa fuusioitiin suunnitelmien mukaisesti SOK:hon neljä sen kokonaan omistamaa tytäryhtiötä. Em. fuusioiden seurauksena Tallinnassa marketkauppaa harjoittavasta Hansafood AS:sta tuli SOK:n tytäryhtiö ja ketjuohjaus- ja hallintopalvelutoimintaa harjoittavasta Hansacoop Oü:sta SOK:n osakkuusyhtiö. Lisäksi Tallinnassa toimivien yhtiöiden yhtiörakenteen selkeyttämiseksi ravintolatoimintaa harjoittanut Foodcourt AS fuusioitiin joulukuussa Hansafood AS:aan.

Verkkoliiketoimintaa harjoittavasta Netista Oy:stä tuli marraskuun loppupuolella SOK:n kokonaan omistama tytäryhtiö, kun SOK osti Sonera Plaza Oy:n omistamat osakkeet.

Vuoden alkupuoliskon aikana SOK hankki kahden kiinteistöyhtiön osakkeita S-ryhmän liikepaikkatarpeita varten ja perusti joulukuun lopulla Hämeenlinnaan kiinteistötytäryhtiön.

Tilikauden jälkeiset muutokset

Joulukuussa 2001 tehdyn päätöksen mukaan SOK:n Suomessa autokauppaa harjoittavat tytäryhtiöt fuusioidaan yhdeksi yhtiöksi 30.6.2002 mennessä.

SOK:n kolme kiinteistötytäryhtiötä myi vuoden 2002 alussa Osuuskauppa Hämeenmaan toimialueella sijaitsevat liikekiinteistönsä Osuuskauppa Hämeenmaalle.

Kuusi SOK:n kokonaan omistamaa, liiketoimintaa harjoittamatonta tytäryhtiötä tullaan tehdyn päätöksen mukaan vuoden 2002 alkupuoliskon aikana purkamaan.

Helmikuussa on allekirjoitettu sopimus, jonka mukaan Kuusinen Oy:n vaihto- ja käyttöomaisuus myydään ja vuokrasopimus siirretään Texmoda Fashion Groupin perustamalle TFG Retail Oy nimiselle yhtiölle.

Liikevaihto

SOK-yhtymän liikevaihto oli 2 915 milj. euroa (17 332 milj. markkaa), jossa oli lisäystä 5,8 prosenttia edelliseen vuoteen. Liikevaihdon kasvuun vaikuttivat erityisesti Hankkija-Maatalous Oy:n, käyttötavaroiden hankintayhtiön Intrade Partners Oy:n ja Sokos-yhtiöiden hyvät myynnin kehitykset sekä teollisuuden suoraan ketjuyksiköille toimittamien tavaroiden lasutus (OVT). SOK:n liikevaihtoon ei ole sisällytetty osakkuusyhtiö Inex Partners Oy:n SOK:n kautta tapahtuvaa OVT-laskutusta. Myynnin kehitys oli erittäin hyvä myös Virossa ja Latviassa toimivissa autokaupan yhtiöissä.

Maatalous- ja rautakaupan yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi 10,1 prosenttia. Hankkija-Maatalous Oy:n myynti kasvoi 11,7 prosenttia, kun maataloustavarakaupan kokonaismarkkinat kasvoivat Suomessa noin 10 prosenttia. Siten yhtiö menestyi alan kehitystä paremmin. Kasviravinteiden, siementen ja työkoneiden myynti oli edellisen vuoden tasolla, raskas-kone-, rehu-, vilja- öljy- ja puutarhakauppa kasvoivat. Rautakaupan myynti oli hieman edellistä vuotta parempi.

Hotelli- ja ravintolatoimialan liikevaihdon kehitys jäi alan yleisestä kehityksestä lähinnä ulkomaisten majoitusasiakkaiden vähenemisen takia, mihin vaikuttivat viime vuonna tapahtuneet terroristi-iskut mm. USA:ssa. Lisäksi liikevaihdon kehitystä heikensi pääkaupunkiseudun ravintolamyynnin keskiarvoa heikompi kehitys. Yhtiön kannattavuus säilyi hyvänä, vaikka tulos jäikin edellistä vuotta heikommaksi. Heikentyneeseen tulokseen vaikuttivat osaltaan useiden yksiköiden saneeraushankkeet, joista suurin oli Espoon Radisson SAS -yksikön täydellinen uudistus. Hotellien huonetuotto oli selvästi koko maan keskiarvon yläpuolella ja sen kehitys vastasi alan yleistä kehitystä. Hotelliyksiköiden lukumäärässä ei tapahtunut muutoksia vuonna 2001.

Yhtymän autokaupan liikevaihto pieneni 4,0 prosenttia. Kotimaan autokaupassa myynti heikkeni selvästi enemmän johtuen yleisestä autokaupan heikosta kehityksestä. Edelliseen vuoteen nähden heikkoa kehitystä lievensivät yhtymän Virossa ja Latviassa toimivat autokaupan yksiköt, jotka menestyivät hyvin. Oy Maan Auto Ab:n maahantuomien Peugeot-henkilöautojen markkinaosuus kasvoi 5,6 prosentista 6,3

prosenttiin ja Peugeot-pakettiautojen markkinaosuus laski 6,2 prosentista 5,6 prosenttiin. Liikevaihdon kasvu oli hyvä Viron ja Latvian autokauppayhtiöissä, joiden liikevaihto vuonna 2001 oli yhteensä 45 milj. euroa (269 milj. markkaa) kasvun ollessa 46 prosenttia. Yhtiöiden edustaman Peugeotin markkinaosuus nousi merkittävästi ollen Virossa 15,5 prosenttia ja Latviassa 8,1 prosenttia.

SOK-yhtymä harjoitti Sokos-liiketoimintaa sitä varten perustetuissa yhtiöissä Helsingissä ja Tapiolassa sekä Turussa, Tampereella ja Porissa. Muiden paikkakuntien Sokos-liiketoiminna on siirretty ao. alueosuuskaupoille, mikä pienentää yhtymän Sokos-liiketoiminnan liikevaihtoa edelliseen vuoteen verrattuna. Yllämainittujen SOK-yhtymän yhtiöiden liikevaihto on kehittynyt suunniteltua paremmin kasvun ollessa katsauskauden aikana 7,6 prosenttia.

SOK-yhtymän käyttötavarahankinnan liikevaihto kasvoi 6,2 prosenttia. Liikevaihdon kasvuun vaikuttivat Prisma-ketjun laajentuminen ja sen hyvä myyntimenestys käyttötavaroiden kaupassa.

Tulos

SOK-yhtymän ylijäämä ennen satunnaisia eriä oli 39 milj. euroa (230 milj. markkaa). Edellisenä vuonna vastaava tulos oli 54 milj. euroa (323 milj. markkaa). Em. tulos sisältää liiketoiminnan muut tuotot, osuuden osakkuusyhtiöiden tuloksista, arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä ja sijoituksista sekä niiden palautukset ja pakollisten varausten muutoksen. Yhtymän sijoitetun pääoman tuotto oli 6,4 prosenttia (9,2 % ed.v.).

Ylijäämän alentumiseen vaikuttivat merkittävimmin liiketoiminnan muiden tuottojen (käyttöomaisuuden myyntivoittojen) pientyminen noin 17 milj. eurolla (100 milj. markalla) sekä HOT Kodintekniikka Oy:n alasajo ja verkkokauppayhtiö Netista Oy:n toiminnan sopeutus vastaamaan markkinatilannetta sekä varautuminen Kuusinen Oy:n lopettamiskuluihin. Näiden yhtiöiden yhteenlaskettu tulosta heikentävä vaikutus tilinpäätöksessä on yhteensä noin 15 milj. euroa (90 milj. markkaa).

Edellä mainittujen yhtiöiden uudelleenjärjestelyjen vuoksi tehtyjen pakollisten varausten määrää kasvatettiin lisäksi eräisiin kiinteistöyhtiöihin kohdistetuilla pakollisilla varauksilla.

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä olivat arvonalentumisia mm. kalustosta ja muista pitkävaikutteisista menoista.

Korko- ja muiden rahoituskulujen sekä korko- ja muiden rahoitustuottojen erotus kääntyi positiiviseksi ja oli 6 milj. euroa (37 milj. markkaa) parempi kuin edellisenä vuonna, mikä johtui nettovelkaantumisen pienenemisestä ja korkotason hallinnasta sekä Osuuskauppa Hämeenmaalle annetun pää-

omalainan arvonalennuksen palauttamisesta. Rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmässä arvonalentumisia pysyvien vastaavien sijoituksista ei ollut, kun niitä edellisenä vuonna oli 0,6 milj. euroa (3,7 milj. markkaa).

Satunnaiset erät sisältävät pakollisina varauksina varautumisia tuleviin velvoitteisiin lähinnä eräiden vuokrakiinteistöjen ja kiinteistöosakeomistusten osalta sekä mahdollisiin tuleviin liiketoimintojen järjestelyihin.

SOK-yhtymän liikeylijäämä oli jonkin verran suunniteltua ja edellisvuotta heikompi. Merkittävimmät tekijät tähän olivat lopetettavien tai uudelleen järjestelyjen liiketoimintojen vaikutukset sekä hotelli- ja ravintolatoimialan odotettua heikompi kehitys syksyllä.

Maatalous- ja rautakaupan liikevoitto oli suunnitelman mukainen ja edellistä vuotta parempi. Hotelli- ja ravintolatoimialan liikevoitto oli suunniteltua ja edellistä vuotta heikompi. Autokaupan liikevoitto oli suunniteltua heikompi mutta edellisen vuoden tasolla. Sokos-liiketoiminnan liiketulos oli suunniteltua ja edellistä vuotta parempi. Edellisvuodesta tapahtuneeseen parantumiseen vaikutti se, että osa liiketoiminnoista myytiin vuoden alussa osuuskaupoille, mutta myös vertailukelpoisesti yhtymän piirissä harjoitetun Sokos-liiketoiminnan liiketulos oli edellistä vuotta parempi. Kiinteistötoimintojen liikevoitto oli suunniteltua ja edellistä vuotta parempi.

SOK:n toiminta

SOK on SOK-yhtymän emoyhteisö. SOK:n tehtävänä on sääntöjensä mukaan S-ryhmän keskusliikkeenä edistää ja kehittää osuuskauppojen ja muiden S-ryhmään kuuluvien yhteisöjen toimintaa, ohjata ja valvoa ryhmän kokonaisvoimavarojen tehokasta käyttöä sekä valvoa S-ryhmän ja sen eri osien toimintaa ja etuja.

SOK:n liiketoiminta muodostuu ketjuohjaus-, asiakasomistaja- ja markkinointipalvelujen sekä muiden ryhmä- ja konsernipalvelujen tuottamisesta S-ryhmän yrityksille. S-ryhmän muun liiketoiminnan kannalta merkittäviä palveluita ovat lisäksi hankintapalvelut, vuokrauspalvelut ja teollisuuden suoraan ketjuyksiköille toimittamien tavaroiden valikoima- ja laskutuspalvelut. Valtakunnallisten tytäryhtiöidensä kautta SOK monipuolistaa asiakasomistajien palvelutarjontaa.

Sokos-liiketoimintojen uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vuoden 2001 alussa Sokos-ketjuohjaus siirtyi SOK:n yksiköksi.

Kodinkonekauppaa harjoitettiin alkuvuonna saksalaisen yhteistyökumppanin kanssa puoliksi omistetun HOT Kodintekniikka Oy:n lukuun. Yhteistyökumppanin ajaututtua taloudellisiin vaikeuksiin se luopui osuudestaan yhtiössä ja yhtiö tuli siten kokonaisuudessaan SOK:n omistukseen. Kodinkonekaupan tilanteen ja yhtiön heikkojen toimintaedellytysten takia sen toiminta ajettiin alas.

Käyttötavaroiden verkkokauppaa harjoittavan, puoliksi Sonera Plaza Oy:n kanssa omistetun Netista Oy:n liiketoiminta

ei käynnistynyt odotusten mukaisesti. Sonera Plaza Oy luopui yhtiöosuudestaan loppuvuonna ja yhtiö siirtyi SOK:n omistukseen. Samalla päätettiin sopeuttaa yhtiön toiminta vastaamaan markkinatilannetta.

SOK:n liikevaihto oli 1 494 milj. euroa (8 880 milj. markkaa) ja siinä oli lisäystä 22,1 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvuun vaikutti erityisesti Intrade Partners Oy:n laskutuksen osuuskaupoille siirtyminen SOK:n OVT-laskutuksen piiriin kesäkuun alussa. Alijäämä ennen satunnaisia eräiä oli 9 milj. euroa (52 milj. markkaa), kun edellisenä vuonna vastaava ylijäämä oli 10 milj. euroa (59 milj. markkaa).

Tuloksen heikkeneminen aiheutui pääasiassa liiketoiminnan muiden tuottojen (käyttöomaisuuden myynnit) vähentämisestä sekä aikaisemmin mainittuihin liiketoimintajärjestelyihin liittyvistä osakkeiden ja pääomalinasaamisten arvonalentumisista.

Liiketoiminnan muihin kuluihin sisältyvät vuokrat ovat pääosin SOK-yhtymän tai muille S-ryhmän yrityksille edelleen vuokrattujen tilojen vuokratulua.

Investoinnit ja käyttöomaisuuden myynnit

SOK-yhtymän pysyvien vastaavien hankinnat eli investoinnit käyttöomaisuuteen olivat 31 milj. euroa (184 milj. markkaa). Keskeisinä kohteina olivat liiketoimintaryhmien investoinnit myynti- ja palvelutiloihin ja eri toimintojen tietojärjestelmä-hankkeet, joista suurin oli Intrade Partners Oy:n SAP R/3 -järjestelmähanke.

Pysyvien vastaavien ja liiketoimintojen myynnit olivat vastaavasti 15 milj. euroa (89 milj. markkaa). Suurimmat kohteet olivat Etelä-Suomen Huoltamot Oy:n liiketoiminnan myynti Osuuskauppa Hämeenmaalle, Oy Sokos Ab:n eri yksiköiden myynnit alueosuuskaupoille sekä Koy Joensuun Vaakunahotellin myynti Pohjois-Karjalan Osuuskaupalle. Yksi huoltamokiinteistö myytiin tiloja käyttävälle osuuskaupalle. Lisäksi myytiin pienehköjä S-ryhmälle tarpeettomia maa-alueita, rakennuksia, koneita ja kalustoa sekä osakkeita.

Rahoitus

Euroalueen lyhyet korot laskivat merkittävästi vuoden aikana. Pitkät korot pysyivät vakaina suurimman osan vuodesta ja olivat edellisvuotta alhaisemmalla tasolla. Syyskuussa alkanut voimakas pitkien korkojen lasku taittui loppuvuodesta ja pitkät korot kääntyivät nousuun jätään kuitenkin edellisen vuodenvaihteen tasoa alhaisemmiksi.

SOK-yhtymän nettorahoituskulut ilman pysyvien vastaavien sijoitusten arvonalentumisia olivat 3 milj. euroa (17 milj. markkaa), jossa oli vähennystä edellisvuodesta 2 milj. euroa (14 milj. markkaa).

SOK-yhtymän rahoituslaskelman mukainen kassavirta ennen rahoituseriä oli 56 milj. euroa (335 milj. markkaa) positiivinen.

Yhtymän velkaantuneisuus aleni edelleen tilikauden aikana, jota kuvastaa gearing-tunnusluvun lasku 36:sta 21:een. Tilikauden lopussa korolliset nettovelat olivat 89 milj. euroa (527 milj. markkaa), jossa oli vähennystä edellisvuoteen 56 milj. euroa (337 milj. markkaa).

Likvidit varat olivat vuoden lopussa 324 milj. euroa (1 926 milj. markkaa). Lisäksi yhtymällä oli 215 milj. euroa (1 277 milj. markkaa) käyttämättömiä pitkäaikaisia luottolimiittejä.

Henkilöstö

Tilikauden aikana SOK-yhtymän kokoaikaiseksi muutettu keskimääräinen henkilömäärä oli 4 203 henkilöä. SOK-yhtymän henkilömäärä oli vuoden 2001 lopussa 4 537 henkilöä, joista SOK:n henkilöstöä oli 494 (10,9 %) ja tytäryhtiöiden 4 043 (89,1 %) henkilöä. Henkilömäärä väheni edellisvuotesta 525 henkilöllä (11,6 %).

SOK-yhtymän henkilömäärää vähensivät Sokos-liiketoimintojen siirrot alueosuuskaupoille (Lahti, Hämeenlinna, Jyväskylä, Kuopio, Joensuu, Salo, Rauma ja Kajaani) sekä Etelä-Suomen Huoltamat Oy:n siirtyminen Osuuskauppa Hämeenmaalle.

Toisaalta yhtymän henkilömäärää lisäsi HOT Kodintekniikka Oy:n siirtyminen SOK:n tytäryhtiöksi.

Valmistautuminen euron käyttöönottoon

Vuoden 2001 toimintaan SOK:ssa ja koko S-ryhmässä liittyi tiiviisti huolellinen valmistautuminen käteiseurojen käyttöönottoon. Asiakasinformaatio, kuten hinnat, pidettiin pääsääntöisesti markoissa vuoden 2001 loppuun asti. Hotelli- ja ravintolatoimialalla sekä bensiniikaupassa ja liikennemyymälöissä euro vaihtui järjestelmien kotivaluutaksi portaittain syksyn 2001 aikana. Muutoksia porrastamalla haluttiin varmistaa asiakaspalvelun häiriöttömyys. Asiakasinformaatiossa eurohinnat ovat olleet jo lähes kaikissa toimipisteissä markkahintojen rinnalla lisäinformaationa kevästä 1999 lähtien. S-ryhmän toimipaikoissa markkainformaatio näkyy vielä rahanvaihtojakson jälkeenkin kuluttajien eurojen omaksumisen helpottamiseksi. Euron käyttöönotosta johtuvia hinnankorotuksia ei S-ryhmän toimipaikoissa ole tehty.

S-ryhmän siirtyminen eurokäteisen käyttöön sujui suunnitelmien mukaisesti. Panostus hankkeen läpivientiin ja erityisesti henkilöstön koulutukseen näkyi toimipaikoissa asiakaspalvelun jouhevana sujumisena heti eurokäteisen ensipäivistä lähtien.

Tietoja SOK:n johdosta ja tilintarkastajista

SOK:n hallituksen puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja Jere Lahti. Hallituksen muina jäseninä ovat vuonna 2001 toimineet hallintojohtaja Jukka Salminen, toimitusjohtaja Arto Hiltunen, toimitusjohtaja Leo Laukkanen, toimitusjohtaja Kalle Lähdes-

mäki, SOK:n kenttäryhmän johtaja Reijo Lähteenmäki, toimitusjohtaja Jorma Niiniaho ja toimitusjohtaja Jouko Vehmas.

Tilintarkastajina ovat vuonna 2001 toimineet KHT Jorma Jäske, KHT Tapani Rotola-Pukkila ja KHT Juhani Heiskanen.

SOK:n hallituneuvosto on nimittänyt SOK:n hallitukseen 1.1.2002 alkavaksi vuoden toimikaudeksi: pääjohtaja Jere Lahti, puheenjohtaja (31.7.2002 saakka), pääjohtaja Kari Neilimo puheenjohtaja (1.8.2002 alkaen), hallintojohtaja Jukka Salminen, toimitusjohtaja Leo Laukkanen, toimitusjohtaja Kalle Lähdesmäki, SOK:n kenttäryhmän johtaja Reijo Lähteenmäki, toimitusjohtaja Kuisma Niemelä, toimitusjohtaja Eero Saukkonen ja toimitusjohtaja Jouko Vehmas.

Alkaneen vuoden näkymät

Vuoden 2002 talousnäkymät ovat epävarmat ja talouden kehitys riippuu siitä, elpyykö Yhdysvaltain talous odotetusti. Kuluttajien luottamus erityisesti oman taloutensa tilaan kuitenkin nousi viime vuoden loppupuolella ja yksityisen kulutuksen odotetaan kasvavan hiukan viime vuodesta. Kuluttajahintojen odotetaan nousevan tänä vuonna noin 1,4 prosenttia, mikä on viime vuotta selvästi vähemmän. Vähittäiskaupan myynnin kasvun odotetaan olevan 3,0 prosenttia, mikä on noin prosenttiyksikön pienempi kuin viime vuonna.

SOK-yhtymän operatiivisen tuloksen odotetaan olevan jonkin verran heikompi kuin vuonna 2001. Sokos-liiketoiminnan tuloskehityksen ennakoidaan olevan positiivinen. Autokaupan elpyminen Suomessa riippuu ennen kaikkea autoverotusta koskevien ratkaisujen ajoittumisesta. Virossa ja Latviasa autokaupan näkymät ovat edelleen hyvät. Hotelli- ja ravintolatoimialan tuloksen odotetaan hieman edelleen heikkenevän johtuen ulkomaisten matkailijoiden osuuden vähenemiseen vaikuttaneista viime syksyn tapahtumista. Maatalouskaupan tuloksen arvioidaan pysyvän viime vuosien tasolla. Kiinteistötoimintojen tuloksen ennakoidaan heikkenevän menossa olevien ja käynnistyvien investointihankkeiden johdosta.

SOK-YHTYMÄN KONSERNITULOSLASKELMA

Milj. €	Viite	1.1. – 31.12.2001		1.1. – 31.12.2000	
Liikevaihto	(1)		2 915,0		2 754,1
Liiketoiminnan muut tuotot	(2)		2,3		18,9
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	(3)	2 450,4		2 297,4	
Ulkopuoliset palvelut		82,4	2 532,8	67,7	2 365,2
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot		113,3		118,9	
Henkilösivukulut	(4)	28,5	141,8	31,7	150,6
Poistot ja arvonalentumiset	(5)		35,1		31,8
Liiketoiminnan muut kulut					
Vuokrat		62,5		53,1	
Muut kulut	(6)	107,0	169,5	114,1	167,2
Osuus osakkuusyritysten tuloksista (+/-)			-3,1		-1,1
Liikeylijäämä	(1)		35,1		57,1
Osuus osakkuusyritysten tuloksista (+/-)			-0,2		-0,2
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	(8)		3,7		-2,6
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä			38,6		54,3
Satunnaiset erät (+/-)	(9)		-6,0		-2,4
Ylijäämä ennen veroja			32,6		51,9
Välittömät verot (+/-)	(11)		-1,0		-13,2
Vähemmistön osuus (+/-)			-0,1		-0,1
Tilikauden ylijäämä			31,5		38,6

SOK-YHTYMÄN KONSERNITASE

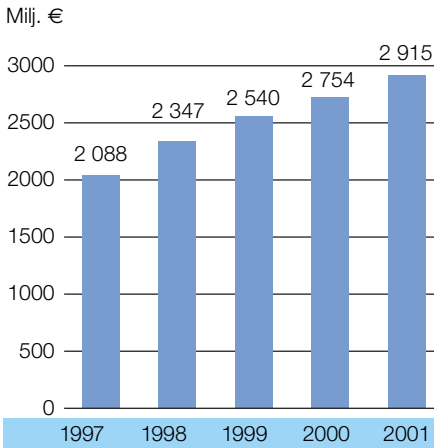
VASTAAVAA Milj. €	Viite	31.12.2001	31.12.2000
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet	(12)	48,0	46,6
Konserniliikearvo	(12)	1,3	2,1
Aineelliset hyödykkeet	(12)	361,7	380,2
Osakkuusyritysosakkeet	(13)	71,9	69,6
Muut sijoitukset	(13)	47,3	43,9
		530,1	542,5
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus	(15)	128,7	139,6
Pitkäaikaiset saamiset	(16)	13,3	17,3
Laskennallinen verosaaminen	(17)	13,5	10,7
Lyhytaikaiset saamiset	(18)	327,3	279,9
Rahoitusarvopaperit	(19)	300,1	316,3
Rahat ja pankkisaamiset		23,9	20,7
		806,7	784,6
		1 336,8	1 327,0

VASTATTAVAA Milj. €		31.12.2001	31.12.2000
OMA PÄÄOMA			
	(20)		
Osuuspääoma		58,7	53,9
Lisäosuspääoma		9,3	9,3
Arvonkorotusrahassto		104,5	104,5
Vararahasto		11,8	11,8
Hallintoneuvoston käyttörahasto		0,3	0,1
Edellisten tilikausien ylijäämä		198,4	164,7
Tilikauden ylijäämä		31,5	38,6
		414,3	382,9
VÄHEMMISTÖOSUUS			
		16,4	16,5
PAKOLLISET VARAUKSET			
	(22)	21,1	20,4
VIERAS PÄÄOMA			
Pääomalaina	(23)	20,2	20,2
Pitkäaikainen vieras pääoma	(24)	53,7	90,8
Laskennallinen verovelka	(25)	9,9	9,4
Lyhytaikainen vieras pääoma	(26)	801,2	786,8
		885,0	907,2
		1 336,8	1 327,0

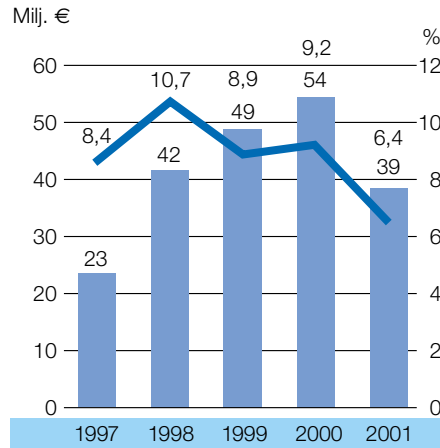
SOK-YHTYMÄN KONSERNIRAAHOITUSLASKELMA

Milj. €	Viite	1.1. – 31.12.2001	1.1. – 31.12.2000
LIKETOIMINTA			
Liikelyijäämä		35,1	57,1
Oikaisut liikelyijäämään	(1)	32,2	6,7
Käyttöpääoman muutos	(2)	27,7	8,0
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		95,0	71,8
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		-26,2	-25,0
Saadut korot ja muut rahoitustuotot		15,7	22,3
Saadut osingot liiketoiminnasta		0,5	0,5
Maksetut välittömät verot		-5,1	-10,2
Rahavirta ennen satunnaisia eriä		80,0	59,4
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta		0,0	
Liiketoiminnan rahavirta		80,0	59,4
INVESTOINNIT			
Ostetut tytäryhtiöosakkeet		-0,2	-5,0
Muun käyttöomaisuuden ostot		-30,7	-55,7
Myydyt tytäryhtiöosakkeet		6,0	9,8
Muun käyttöomaisuuden myynnit		8,9	22,1
Muiden pitkäaikaisten sijoitusten muutos		-0,9	-3,4
Suoriteperusteisten erien oikaisu		-0,1	-0,1
Myytyjen ja hankittujen tytäryhtiöiden likvidit varat		-7,5	0,0
Saadut osingot investoinneista		0,8	0,4
Investointien rahavirta		-23,7	-31,7
RAHOITUS			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		0,7	19,7
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		-48,8	-73,7
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+)/vähennys (-)		-21,5	72,5
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys (+)		0,3	0,2
Lyhytaikaisten sijoitusten muutos		0,3	-0,3
Vähemmistöjen sijoitus konserniyhtiöihin		0,0	0,8
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman lisäys		4,8	6,0
Maksetut osuus- ja lisäosuuspääoman korot		-4,9	-3,8
Muu oman pääoman vähennys		0,0	0,0
Rahoituksen rahavirta		-69,0	21,4
Rahavarojen muutos, lisäys (+)/vähennys (-)		-12,8	49,2
Rahavarat tilikauden alussa		336,7	287,5
Rahavarat tilikauden lopussa		324,0	336,7
Oikaisut liikelyijäämään	(1)		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)		-2,2	-18,5
Poistot ja arvonalentumiset		35,1	31,8
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-0,8	-6,6
		32,2	6,7
Käyttöpääoman muutos	(2)		
Liikesaamisten muutos		-38,5	-18,6
Vaihto-omaisuuden muutos		18,0	1,6
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos		48,2	25,1
		27,7	8,0

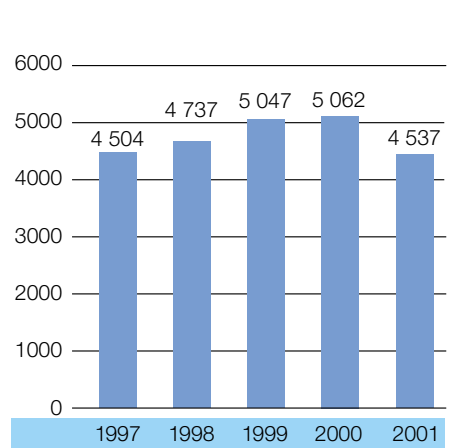
**SOK-YHTYMÄN LIIKEVAIHTO
1997-2001**

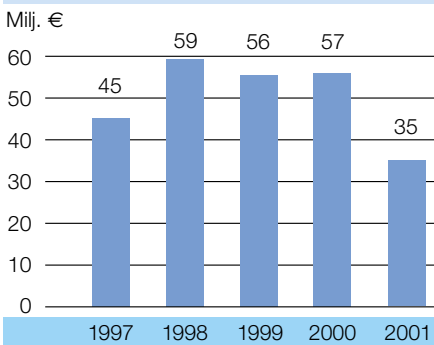
**TULOS ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ
SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-%**

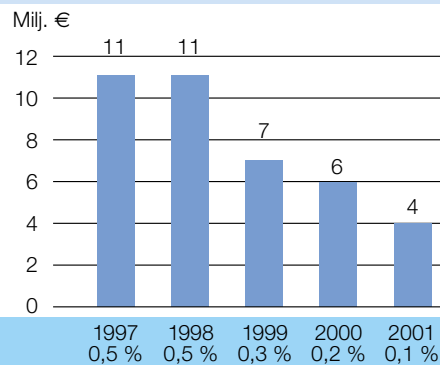
**HENKILÖSTÖ 31.12.
1997-2001**

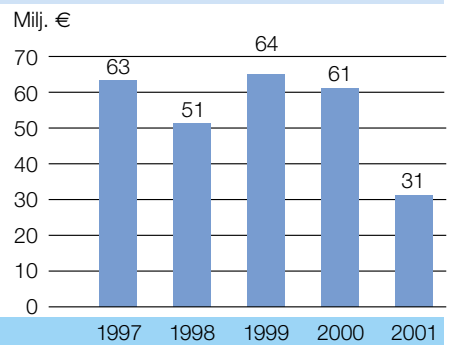
LIIKETULOS 1997-2001

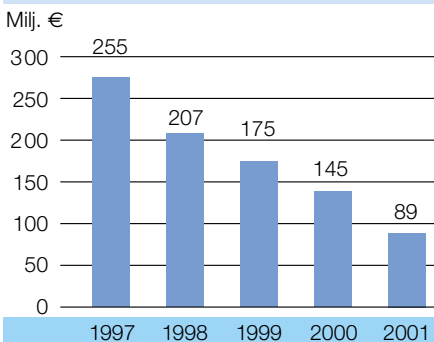
**NETTOKORKOKULUT 1997-2001
(% liikevaihdosta)**

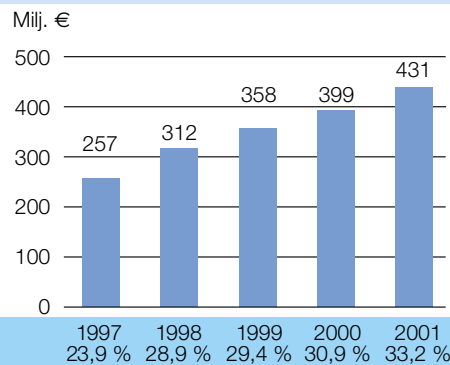
**BRUTTOINVESTOINNIT
KÄYTTÖMAISUUTEEN 1997-2001**

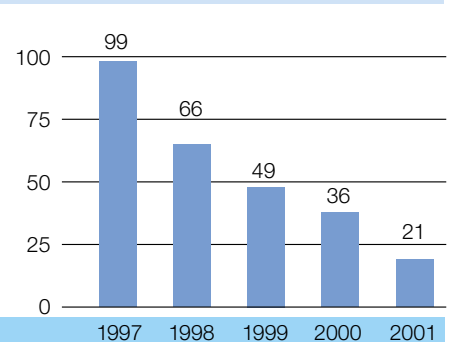
**KOROLLISET NETTOVELAT 31.12.
1997-2001**

**OMA PÄÄOMA* 31.12.
1997-2001 (Omavaraisuusaste, %)**

**GEARING, %
1997-2001**

* sisältää vähemmistöosuuden

SOK:N TULOSLASKELMA

Milj. €	Viite	1.1. – 31.12.2001		1.1. – 31.12.2000	
Liikevaihto	(1)		1 493,6		1 223,2
Liiketoiminnan muut tuotot	(2)		0,4		3,4
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	(3)	1 353,0		1 098,1	
Ulkopuoliset palvelut		35,0	1 388,1	29,1	1 127,2
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot		19,4		15,6	
Henkilösivukulut	(4)	5,9	25,3	5,0	20,6
Poistot ja arvonalentumiset	(5)		4,1		3,5
Liiketoiminnan muut kulut					
Vuokrat		57,8		55,1	
Muut kulut	(6)	25,1	82,9	20,7	75,8
Liikeylijäämä (-tappio)	(1)		-6,4		-0,5
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	(8)		-2,4		10,5
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä			-8,8		10,0
Satunnaiset erät (+/-)	(9)		22,0		6,5
Ylijäämä ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja			13,2		16,4
Tilinpäätössiirrot (+/-)	(10)		-0,3		0,1
Välittömät verot (+/-)	(11)		-1,6		-1,1
Tilikauden ylijäämä			11,3		15,5

SOK:N TASE

VASTAAVAA Milj. €	Viite	31.12.2001		31.12.2000	
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineettomat hyödykkeet	(12)	10,8		8,5	
Aineelliset hyödykkeet	(12)	10,7		10,8	
Osuudet saman konsernin yrityksissä		283,5		298,0	
Muut sijoitukset	(13)	253,9	559,0	324,3	641,6
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Vaihto-omaisuus	(15)	6,3		6,2	
Lyhytaikaiset saamiset	(18)	249,4		195,4	
Rahoitusarvopaperit	(19)	317,8		327,4	
Rahat ja pankkisaamiset		7,8	581,3	5,4	534,4
			1 140,3		1 176,0
VASTATTAVAA Milj. €					
			31.12.2001		31.12.2000
OMA PÄÄOMA					
Osuuspääoma	(20)	58,7		53,9	
Lisäosuuspääoma		9,3		9,3	
Vararahasto		11,8		11,8	
Hallintoneuvoston käyttörahasto		0,3		0,1	
Edellisten tilikausien ylijäämä		290,8		280,4	
Tilikauden ylijäämä		11,3	382,1	15,5	370,9
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ (21)					
PAKOLLISET VARAUKSET	(22)		2,9		2,6
			12,8		12,4
VIERAS PÄÄOMA					
Pääomalaina	(23)	20,2		20,2	
Pitkäaikainen vieras pääoma	(25)	27,3		53,6	
Lyhytaikainen vieras pääoma	(26)	695,1	742,5	716,2	790,0
			1 140,3		1 176,0

SOK:N RAHOITUSLASKELMA

Milj.€	Viite	1.1. – 31.12.2001	1.1. – 31.12.2000
LIKETOIMINTA			
Liikelyljäämä		-6,4	-0,5
Oikaisut liikelyljäämään	(1)	3,0	-4,0
Käyttöpääoman muutos	(2)	5,7	2,9
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		2,3	-1,6
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		-26,5	-25,6
Saadut korot ja muut rahoitustuotot		25,7	34,2
Saadut osingot liiketoiminnasta		0,5	0,5
Maksetut välittömät verot		-1,0	-3,2
Rahavirta ennen satunnaisia eriä		1,0	4,4
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta			0,0
Liiketoiminnan rahavirta		1,0	4,4
INVESTOINNIT			
Käyttöomaisuuden ostot		-7,4	-25,2
Käyttöomaisuuden myynnit		3,5	5,3
Muiden pitkäaikaisten sijoitusten muutos		68,0	-30,7
Suoriteperusteisten erien oikaisu		0,0	0,0
Saadut osingot investoinneista		1,1	0,4
Investointien rahavirta		65,2	-50,2
RAHOITUS			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		0,0	12,6
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		-36,2	-62,1
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+)/vähennys (-)		-58,9	88,7
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys (+)		0,4	0,1
Lyhytaikaisten sijoitusten muutos		0,3	-0,3
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman lisäys		4,8	6,0
Maksetut osuus- ja lisäosuuspääoman korot		-4,9	-3,8
Muu oman pääoman vähennys		0,0	0,0
Saadut konserniavustukset		21,3	5,5
Fuusiossa tulleet rahavarat		0,1	0,0
Rahoituksen rahavirta		-73,1	46,8
Rahavarojen muutos, lisäys (+)/vähennys (-)		-6,9	0,9
Rahavarat tilikauden alussa		332,5	331,6
Rahavarat tilikauden lopussa		325,6	332,5
Oikaisut liikelyljäämään	(1)		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)		0,1	-3,4
Poistot ja arvonalentumiset		4,1	3,5
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-1,3	-4,2
		3,0	-4,0
Käyttöpääoman muutos	(2)		
Liikesaamisten muutos		-51,0	-13,4
Vaihto-omaisuuden muutos		-0,1	1,1
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos		56,8	15,3
		5,7	2,9

TULOSLASKELMAN JA TASEEN LIITETIEDOT

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

SOK-konsernista käytetään SOK:n sääntöjen mukaan nimeä SOK-yhtymä. SOK-yhtymän muodostavat Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) ja sen tytäryhtiöt.

SOK:n tilinpäätös ja konsernitilinpäätös on laadittu Suomen tilinpäätöksen laadintaa säätelevän lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Rahoituslaskelma on laadittu kirjanpitolautakunnan yleisohjeen 9.11.1999 mukaista epäsuoraa rahoituslaskelmamuotoa soveltaen.

Emo-osuuskunnan ja suomalaisten tytäryhtiöiden kaupparekisteriin toimitettavat tilinpäätökset on laadittu Suomen markoissa. Poikkeuksena ovat Intrade Partners Oy ja Rainex Yrityspalvelu Oy, joiden tilinpäätökset on laadittu euromääräisinä. Vuosikertomukseen sisältyvän tilinpäätöksen luvut perustuvat markkamääräiseen kirjanpitoon, josta euromääräiset luvut on laskettu käyttämällä muuntokerrointa 5,94573.

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät emo-osuuskunnan lisäksi kaikki ne yhtiöt, joissa emo-osuuskunnalla on tilikauden päättyessä omistuksensa perusteella suoraan tai tytäryhtiöidensä kanssa enemmän kuin puolet osakkeiden tuottamista äänistä. Em. yhtiöistä kolme tytäryhtiötä toimii Virossa ja yksi Latviassa.

Osakkuusyhtiöiden (äänivalta 20 %–50 %) tilinpäätöstitiedot on yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Em. osakkuusyhtiöistä kaksi toimii Virossa ja yksi Latviassa.

Tytäryhtiöistä on jätetty konsernitilinpäätöksen ulkopuolelle 9 liiketoimintaa harjoittamatonta nimenkantoyhtiötä. Lisäksi yhdistelemättä on jätetty 8 asunto-osakeyhtiötä, joista 7 yhtiötä on aravasäännösten alaista. Em. tytäryhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden poisjättämisellä ei ole olennaista vaikutusta konsernin tulokseen ja omaan pääomaan.

Konsernitilinpäätöksen laskentaperiaatteet

Konsernitilinpäätös on laadittu konserniyritysten tuloslaskelmien ja taseiden sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konserniyhtiöiden tilinpäätökset ovat ajalta 1.1.–31.12.2001. Tilivuoden aikana hankitut tai perustetut yhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen hankinta- tai perustamisajankohdasta alkaen. Myydyt tytär- ja osakkuusyhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen myyntihetkeen saakka.

Sisäinen osakkeenomistus

Konsernin sisäinen tytäryritysosakkeiden omistus on eliminoitu hankintamenomenetelmän mukaan. Konsernin sisäinen osakkeiden omistus on eliminoitu vähentämällä niiden hankintameno sekä tytäryritysten omasta pääomasta määrä, joka

vastaa konsernin omistusosuutta. Tilikauden 1998 alun jälkeen hankittujen tytäryritysten omaan pääomaan on luettu myös laskennallisella verovelalla vähennettynä poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Eliminoinneissa syntyneet erot siltä osin kuin ne ovat johtuneet kiinteistöjen käypien ja kirjanpitoarvojen erosta on jaettu ao. käyttöomaisuuserille ja muu osa on esitetty taseen konsernilikearvona.

Konserniaktiivan rakennuksiin kohdistetusta osasta on tehty ao. rakennuksen suunnitelman mukainen poisto. Konsernilikearvot poistetaan suunnitelman mukaan tasapoistoina 5 vuodessa.

Sisäiset liiketapahtumat ja katteet

Konsernin sisäiset tuotot ja kulut, voitonjako, saamiset ja velat sekä sisäisten tapahtumien realisoitumattomat katteet on eliminoitu konsernitilinpäätöksen yhdistelyssä.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuus tuloksesta on esitetty tuloslaskelmassa omana eränä. Vähemmistön osuus omasta pääomasta on esitetty myös omana eränä konsernin taseessa.

Muuntoerot

Ulkomaisten tytäryhtiöiden tilinpäätökset on muutettu Suomen markoiksi tilinpäätöspäivän keskikurssin mukaan. Oman pääoman eliminoinneissa syntyneet muuntoerot on kohdistettu konsernitaseen edellisten tilikausien ylijäämään.

Osakkuusyhtyritykset

Osakkuusyhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Konsernin omistusosuuden mukainen osuus osakkuusyhtiöiden tilikauden tuloksesta oikaistuna mahdollisilla liikearvon poistoilla ja saaduilla osingoilla on esitetty konsernituloslaskelmassa liikeylijäämän jälkeen. Sitä vastoin konsernin varsinaista liiketoimintaa palvelevien osakkuusyhtiöiden tulos on esitetty liikeylijäämään sisältyen ennen liikeylijäämää. Inex Partners Oy:n SOK:n kautta tapahtuva OVT-laskutus ei sisälly SOK:n liikevaihtoon.

Konsernitaseessa osakkuusyhtiöiden hankintameno ja konsernin omaan pääomaan on lisätty konsernin osuus hankinnan jälkeen kertyneestä osakkuusyhtiön nettovarallisuudesta sisältäen myös tilinpäätössiirtojen kertymän laskennallisella verovelalla vähennettynä.

Konserniyhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden väliset sisäiset katteet on eliminoitu omistusosuuden suhteessa. Ne on vähennetty konsernin edellisten tilikausien ylijäämästä ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hankintamenosta. Eliminoidut myyntivoitot tuloutetaan poistojen tahdissa.

Ulkomaanrahan määräiset erät ja johdannais-sopimukset

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu tapahtumapäivän kurssiin. Tilikauden päättyessä avoinna olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi tilinpäätöspäivän kurssiin ja kurssierot on kirjattu tulosvaikutteisesti.

Suojaustarkoituksessa solmitut sopimukset

Valuuttatermiinit

Valuuttatermiinien korkoerot on jaksotettu sopimuskaudelle korkokulukuksi tai sen oikaisuksi. Suojaustarkoituksessa tehtyjen valuuttatermiinien kurssierot on kirjattu tulosvaikutteisesti suojauksen kohteesta syntyneitä kurssieroja vastaan sen tilikauden aikana, jolloin suojauksen kohteen kurssiero on syntynyt. Valuuttatermiineillä suojattujen tilinpäätöshetken jälkeen tulevien kassavirtojen suojausten realisoitumattomat kurssierot on kirjattu taseeseen.

Korkotermiinit ja koronvaihtosopimukset

Korkotermiinien realisoitumattomia arvonmuutoksia ei ole kirjattu, realisoituneet arvonmuutokset on jaksotettu sopimusajalle.

Koronvaihtosopimusten korot on jaksotettu sopimuskaudelle oikaisemaan korkotuottoja tai -kuluja. Suojaustarkoituksessa tehtyjen koronvaihtosopimusten arvonmuutoksia ei ole kirjattu.

Osaketermiinit

Osaketermiinien arvostusvoittoa on tuloutettu enintään suojattavasta kohteesta kuluksi kirjatun tappion verran. Negatiivisista arvonmuutoksista on kirjattu suojattavasta kohteesta kirjaamattoman arvostusvoiton ylittävä osuus.

Korko-, valuutta-, osake- ja osakeindeksiopiot

Optioiden saadut ja maksetut preemiot on kirjattu maksettuihin tai saatuihin ennakkomaksuihin. Korko-optioiden preemiot on jaksotettu sopimuskaudelle oikaisemaan kirjattuja, suojattuja korkoja. Realisoituneet arvonmuutokset on jaksotettu sopimusajalle. Realisoitumattomia arvonmuutoksia ei ole kirjattu. Valuuttaoptioiden kurssierot on kirjattu tulosvaikutteisesti suojauksen kohteesta syntyneitä kurssieroja vastaan sen tilikauden aikana, jolloin suojauksen kohteen kurssiero on syntynyt. Osake- ja osakeindeksiopitioiden arvostusvoittoa on tuloutettu enintään suojattavasta kohteesta kirjatun tappion verran. Negatiivisista arvonmuutoksista on kirjattu suojattavasta kohteesta kirjaamattoman arvostusvoiton ylittävä osuus.

Sähköjohdannaiset

Sähkön hintariskiä tarkastellaan SOK-yhtymässä kahden vuoden aikajänteellä. Sähköjohdannaisia käytetään pääasiassa sähkön hintariskiltä suojautumiseen. Suojaustarkoituksessa solmittujen sähköoptiosopimusten preemiot on kirjattu mak-

settuihin ennakkomaksuihin, mistä ne on jaksotettu sopimuskaudelle oikaisemaan kirjattuja sähköostoja. Suojaustarkoituksessa tehtyjen sähköoptioiden, -termiinien ja -futuuriin realisoitumattomia voittoja ja tappioita ei ole kirjattu, realisoituneet arvonmuutokset on jaksotettu sopimusajalle.

Muussa kuin suojaustarkoituksessa solmitut sopimukset

Johdannaisopimuksia tehdään pääasiassa suojaustarkoituksessa. Muussa kuin suojaustarkoituksessa sopimuksia tehdään vain SOK:n hallituksen hyväksymissä yhtymän riskienhallintaohjeissa määriteltujen riskilimiittien sallimissa puitteissa. Muussa kuin suojaustarkoituksessa solmittujen johdannaisopimusten tilinpäätöshetkellä avoimena olevien positioiden negatiiviset arvonmuutokset on kirjattu kuluksi. Avomien positioiden arvostusvoitot on tuloutettu vain siltä osin kuin positioon kuuluvista sopimuksista on aikaisemmin kirjattu tappiota. Suljettujen positioiden arvonmuutokset on kirjattu tulosvaikutteisesti 31.12.2001. Muussa kuin suojaustarkoituksessa solmittujen avointen sopimusten käypäarvo 31.12.2001 oli 0,0 milj. euroa.

Pysyvät vastaavat ja poistot

Pysyvät vastaavat on taseessa arvostettu hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen mukaiseen hankintamenuon vähennettynä kertyneillä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Lisäksi eräisiin maa-alueisiin ja rakennuksiin sisältyy aikaisempina vuosina tehtyjä arvonkorotuksia, joista ei ole tehty poistoja. Konsernitaseen arvonkorotusrahasto on 104,5 milj. euroa.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistona käyttöomaisuuden alkuperäisestä hankintamenuosta. Poistot on laskettu kohteen käyttöönottoa seuraavan kuukauden alusta. Poistajat, jotka perustuvat arvioituihin taloudellisiin pitoaikoihin, ilmenevät tuloslaskelman liitetietojen poistokohdasta.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on fifo-periaatteen mukaisesti merkitty taseeseen hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai jälleenhankintamenujen tai todennäköisen myyntihinnan määräisenä alinta arvoa käyttäen.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusarvopaperit on arvostettu hankintamenuon tai sitä alemmaan markkinahintaan.

Leasing

Leasingmaksut on esitetty tuloslaskelmassa vuokrakuluina.

Vastaiset menot ja menetykset

Vastaiset menot ja menetykset, joihin on sitouduttu tai joiden toteutumista pidetään todennäköisenä, on kirjattu kuluksi

luonteensa mukaisesti asianomaiseen kulueraan. Taseessa kyseiset kuluvaraukset on esitetty pakollisina varauksina.

Laskennalliset verot

Erillistilinpäätöksissä esitetyt tilinpäätössiirtojen kertymät on konsernitaseessa jaettu laskennalliseksi verovelaksi, omaksi pääomaksi ja vähemmistöosuudeksi sekä niiden muutos on esitetty konsernituloslaskelmassa. Ns. hyllypoistot on otettu em. laskennallista verovelkaa laskettaessa huomioon vähentävänä tekijänä. Konserniyhtiöiden pakollisista varauksista ja vahvistetuista tappioista johtuva laskennallinen verosaaminen on esitetty konsernitaseessa ja sen muutos konsernituloslaskelmassa.

Yhdistelytoimenpiteistä aiheutuva laskennallinen verovelka ja -saaminen sisältyy konsernitaseen laskennalliseen verovelkaan ja -saamiseen sekä niiden muutos konsernituloslaskelman laskennallisen verovelan ja -saamisen muutokseen.

Varovaisuuden periaatteen mukaisesti konsernitaseeseen sisältyy laskennallinen verovelka kokonaisuudessaan ja laskennallinen verosaaminen arvioidun todennäköisen saamisen suuruisena. Laskennallinen verovelka ja -saaminen on laskettu käyttäen vahvistettua 29 %:n verokantaa.

Eläkejärjestelyt

SOK-yhtymän yhtiöiden eläkevastuut on vakuutettu ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. SOK-yhtymän palveluksessa oleville entisen Elonvaran jäsenille on otettu lisäeläkevakuutus, jolla turvataan eläkekassan sääntöjä vastaavat ansaitut ja tulevat eläke-edut.

RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

SOK-yhtymän rahoitus ja rahoitusriskiä hallinta on keskitetty SOK:n rahoitusyksikköön. SOK-yhtymällä on SOK:n hallituksen vahvistamat rahoituspolitiikka, -strategia ja riskienhallintaohjeet. Näissä määritellään periaatteet rahoitusriskiä hallinnalle ja sallitut enimmäismäärät rahoitusriskeille. Lisäksi rahoituksen eri osa-alueille on asetettu numeeriset tavoitteet, joiden avulla pyritään varmistamaan rahoituksen riittävyys, tasapainoisuus ja edullisuus kaikissa olosuhteissa.

Likviditeettiriski

SOK-yhtymä pyrkii minimoimaan maksuvalmius- ja jälleenrahoitusriskit lainojen tasapainoisen maturiteettijakauman ja riittävien rahoitusreservien avulla. Riittävää likviditeettiä ylläpidetään kassavaroilla, tililimiiteillä, likvideillä rahamarkkinasijoituksilla ja pitkäaikaisilla sitovilla luottolimiiteillä. SOK-yhtymä pyrkii rahoitusstrategiansa mukaisesti pitämään likvidien varojen ja käyttämättömien pitkäaikaisten sitovien luottolimiittien määränä vähintään 10 % SOK-yhtymän taseen loppusummasta lisätyn käyttämättömän luottolimiitin määrällä. Quick-ratiolle on määriteltävä tavoitteeksi yli 1 mukaan luetuna pitkäaikaiset käyttämättömät luottolimiitit. Likvidit varat 31.12.2001 olivat 324 milj. euroa ja käyttämättömät sitovat luottolimiitit 214,8 milj. euroa, yhteensä 34,7 %. Quick-ratio mukaan luetuna pitkäaikaiset käyttämättömät luottolimiitit 31.12.2001 oli 1,2.

Korkoriski

Korkoriskiä hallitaan SOK-yhtymässä hajauttamalla lainat kiinteä- ja vaihtuvakorkoisiin sekä käyttämällä korkojohdannais-

sopimuksia. SOK-yhtymän vuoden 2002 ennustetuista vaihtuvakorkoisista nettolainoista oli 31.12.2001 suojattu lähes kaikki ja vuoden 2003 ennustetuista vaihtuvakorkoisista nettolainoista puolet korkotermeineillä, -optioilla ja koronvaihtosopimuksilla.

Valuuttariski

SOK-yhtymän liikevaihto kertyy pääosin kotimaasta. Kaupalliset valuuttakurssiriskit ovat SOK-yhtymässä kaupan tekevän yksikön vastuulla. SOK:n ja SOK:n suomalaisten tytäryhtiöiden valuuttalainojen pääomien valuuttakurssiriskit oli 31.12.2001 täysimääräisesti suojattu valuutanvaihtosopimuksilla. Baltian tytäryhtiöiden taseeseen liittyvää valuuttariskin suuruutta tarkastellaan taseen lähde-käyttöanalyysin pohjalta. Valuuttariskiä pienennetään ensisijaisesti rahoittamalla yhtiöiden toimintaa samassa valuutassa kuin rahan käyttökäyttöön on ja toissijaisesti johdannaisten avulla.

Luottoriski

Kaupalliseen toimintaan liittyvien luottoriskiä hallinta on osa liiketoimintayksiköiden toimintaa. Sijoitustoimintaa ja johdannaiskauppaa käydään ainoastaan SOK:n hallituksen hyväksymien vastapuolten kanssa, hallituksen hyväksymän limiitin puitteissa.

LIITETIEDOT

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2001	2000	2001	2000
TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
1a. Liikevaihto toimialoittain				
Maatalous- ja rautakauppa	755,1	685,8		
Kodinkonekauppa	10,8			
Hotellit ja ravintolat	169,1	173,7		
Autokauppa	245,5	255,6		
Sokokset ja pukeutumisen erikoisliikkeet	138,1	200,7		
Marketkauppa	20,8	5,4		
Käyttötavarahankinta	407,1	383,3		
OVT-laskutus	1 352,8	1 095,5	1 352,8	1 095,5
Kiinteistö-, vuokraus- ja muu palvelutoiminta	186,6	175,5	140,8	127,7
Myyty liiketoiminta	0,0	31,0		
Eliminoinnit	-371,0	-252,5		
Yhteensä	2 915,0	2 754,1	1 493,6	1 223,2
Liikevaihdosta 97,6 % muodostuu kotimaan liiketoiminnasta.				
1b. Liikevoitto toimialoittain				
Maatalous- ja rautakauppa	12,6	11,0		
Kodinkonekauppa	-4,9			
Hotellit ja ravintolat	11,6	16,4		
Autokauppa	3,6	3,7		
Sokokset ja pukeutumisen erikoisliikkeet	-0,4	-8,0		
Marketkauppa	-0,9	-1,1		
Käyttötavarahankinta	-0,4	1,4		
OVT-laskutus	0,2	0,2	0,2	0,2
Kiinteistö-, vuokraus- ja muu palvelutoiminta	10,0	16,8	-6,7	-0,7
Myyty liiketoiminta	1,0	-0,4		
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	-3,1	-1,1		
Liiketoiminnan muita tuottoja + eliminoinnit	5,8	18,3		
Yhteensä	35,1	57,1	-6,4	-0,5
2. Liiketoiminnan muut tuotot				
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	1,3	13,5	0,3	3,4
Goodwill-tuotot	0,9	5,1		
Muut liiketoiminnan muut tuotot	0,2	0,3	0,0	0,0
Yhteensä	2,3	18,9	0,4	3,4
3. Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	2 433,7	2 295,4	1 353,1	1 096,9
Varastojen muutos (+/-)	16,7	2,1	-0,1	1,2
Yhteensä	2 450,4	2 297,4	1 353,0	1 098,1
4. Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	113,3	118,9	19,4	15,6
Eläkekulut	19,4	20,6	4,0	3,5
Muut henkilösivukulut	9,1	11,1	1,9	1,5
Yhteensä	141,8	150,6	25,3	20,6

Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot esitetty jäljempänä kohdassa 27.

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2001	2000	2001	2000
5. Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	33,5	33,4	4,1	3,3
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	1,7	1,4	0,0	0,2
Arvonalentumisten palautus		-3,0		
Yhteensä	35,1	31,8	4,1	3,5

Poistojen ja poistoeron muutosten tase-eräkohtainen erittely sisältyy taseen liitetietojen pysyvien vastaavien ja tilinpäätössiirtojen kertymän erittelykohtiin.

Suunnitelman mukaiset poistot perustuvat käyttöomaisuuden alkuperäiseen hankintamenuun ja arvioituun taloudelliseen pitoaikaan. Poistoja ei ole tehty arvonorotuksista. Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat:

	Vuosia
Rakennukset	30-35
Kevyet rakennelmat ja rakennusten laitteet	10-15
Konttori- ja varastokalusto	10
Varasto-, huolto- ja jalostuskoneet	7
Ravintola- ja hotellikalusto	5-10
Myyväläkalusto	5-7
Moottoriajoneuvot ja tietokoneet (muut kuin mikrotietokoneet)	5
Liikearvot	5
Muut aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	verolain sallimissa rajoissa

Sokotel Oy:n liikearvojen poistoaika on yleisestä 5 vuoden poistoajasta poiketen 10 vuotta. Nämä liikearvot ovat syntyneet Radisson SAS -hotellibrändin ja -verkoston luomiseksi tehdyistä liiketoimintakaupoista, joiden tuotto-odotukset ulottuvat vähintään 10 vuoden ajalle.

6. Liiketoiminnan muut kulut				
Liiketoiminnan muut kulut	106,9	114,0	24,6	20,6
Käyttöomaisuuden myyntitappiot	0,0	0,1	0,4	0,0
Yhteensä	107,0	114,1	25,1	20,7

Vuokratulot on esitetty omana eränään tuloslaskelmassa.

7. Pakollisten varausten lisäykset (-) tai vähennykset (+)				
Vajaikäkäytössä oleviin tiloihin kohdistuvat lisäykset	-2,7	-2,7	-2,2	-2,7
Vajaikäkäytössä oleviin tiloihin kohdistuvat vähennykset	5,3	5,7	5,0	4,2
Muiden vastaisten menojen ja menetysten lisäys	-6,6	-4,7	-3,2	-1,4
Muiden vastaisten menojen ja menetysten vähennys	3,4	9,6		6,6
Yhteensä	-0,7	7,9	-0,4	6,7

8. Rahoitustuotot ja -kulut				
Osinkotuotot saman konsernin yrityksiltä			0,4	
Osinkotuotot omistusyhteisyrityksiltä			0,8	0,7
Osinkotuotot muilta	1,1	0,6	1,1	0,6

Osinkotuotot pysyvien vastaavien sijoituksista yhteensä	1,1	0,6	2,2	1,3
--	------------	------------	------------	------------

Korkotuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista				
Saman konsernin yrityksiltä			13,0	15,4
Muilta	1,6	1,3	1,5	1,3

Muut korko- ja rahoitustuotot				
Saman konsernin yrityksiltä			2,6	2,4
Muilta	17,6	19,2	11,7	13,6

Korko- ja muut rahoitustuotot yhteensä	19,1	20,5	28,9	32,7
---	-------------	-------------	-------------	-------------

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	0,0	0,6	17,9	0,6
Arvonalentumisten palautukset pysyvien vastaavien sijoituksista	-6,6	-3,2	-6,6	-3,2

Korko- ja muut rahoituskulut				
Saman konsernin yrityksille			2,0	3,8
Muulle	23,1	26,2	20,1	22,2
Korko- ja muut rahoituskulut yhteensä	23,1	26,2	22,1	26,0

Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	3,7	-2,6	-2,4	10,5
--	------------	-------------	-------------	-------------

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2001	2000	2001	2000
9. Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot				
Saadut konserniavustukset			21,3	5,5
Fuusiovoitto			2,3	1,0
Muut	0,0			
Yhteensä	0,0		23,6	6,5
Satunnaiset kulut				
Fuusiotappiot			0,0	0,0
Varautuminen liiketoiminnan lopettamiseen ja uudelleenjärjestelyihin	6,0	2,4	1,6	
Yhteensä	6,0	2,4	1,6	0,0
Satunnaiset erät yhteensä	-6,0	-2,4	22,0	6,5
10. Tilinpäätössiirrot				
Poistoerojen lisäys (-)/vähennys (+)			-0,3	0,1
11. Välittömät verot				
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta tilikaudelta	3,7	7,9	-4,5	0,1
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta ed. tilikausilta	-0,1	-0,5	0,0	-0,6
Tuloverot satunnaisista eristä			6,2	1,6
Yhdistelytoimenpiteiden vaikutus	-0,3	-0,9		
Laskennallisen verovelan/-saamisen muutos	-2,3	6,6		
Yhteensä	1,0	13,2	1,6	1,1

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

12. SOK-yhtymän aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, Milj. €

Aineettomat hyödykkeet

	Aineettomat oikeudet	Liikearvo	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Konserni-liikearvo	Konserni-reservi
Hankintameno 1.1.2001	29,0	17,3	36,6	11,1	94,1	18,4	2,3
Lisäykset	4,3	0,4	2,2	9,5	16,5	0,1	
Vähennykset	-9,3	-1,1	-6,8	0,0	-17,2	-0,3	
Siirrot erien välillä	15,9		2,4	-18,3	0,0		
Hankintameno 31.12.2001	39,9	16,6	34,5	2,3	93,4	18,2	2,3
Kertyneet poistot 1.1.2001	19,8	7,7	20,0		47,5	16,1	
Hankitut yhtiöt	0,3		0,2		0,6		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-7,5	-1,1	-5,4		-14,0	-0,3	
Tilikauden poisto	5,1	1,5	4,2		10,7	0,9	
Arvonlennukset	0,2	0,1	0,4		0,6	0,1	
Kertyneet poistot 31.12.2001	17,9	8,1	19,4		45,4	16,8	
Kertyneet tuloutukset 1.1.2001							2,1
Tilikauden tuloutus							0,1
Kertyneet tuloutukset 31.12.2001							2,2
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	22,1	8,5	15,1	2,3	48,0	1,4	0,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2000	9,2	9,7	16,6	11,1	46,6	2,3	0,2

Aineelliset hyödykkeet

	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkom. ja keskener. hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2001	40,0	286,6	113,6	3,0	2,7	445,9
Lisäykset	0,4	0,3	14,2	0,0	11,3	26,2
Vähennykset	-2,6	-11,5	-31,8	-0,1	-0,7	-46,8
Siirrot erien välillä		6,2	3,1	0,0	-9,3	0,0
Hankintameno 31.12.2001	37,8	281,6	99,1	2,9	4,0	425,3
Kertyneet poistot ja arvonlennukset 1.1.2001	2,7	95,8	71,8	0,7		171,0
Hankitut yhtiöt			0,7			0,7
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-0,3	-3,7	-21,6	0,0		-25,6
Tilikauden poisto		9,7	12,1	0,2		22,0
Arvonlennukset		0,1	0,9			0,9
Kertyneet poistot 31.12.2001	2,4	101,9	63,8	0,8		168,9
Arvonkorotukset 1.1.2001	44,6	60,7				105,3
Arvonkorotukset 31.12.2001	44,6	60,7				105,3
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	79,9	240,4	35,3	2,1	4,0	361,7
Kirjanpitoarvo 31.12.2000	81,8	251,5	41,8	2,3	2,7	380,2

Koneiden ja kaluston kirjanpitoarvosta koneiden ja laitteiden osuus 0,6 Milj. € (ed.v. 0,3 Milj. €)

13. SOK-yhtymän sijoitukset, Milj. €

	Osakkeet omistus- yhteys- yrityksissä	Muut osakkeet ja osuudet	Osakkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2001	101,8	11,4	113,2
Lisäykset	0,3	0,2	0,5
Vähennykset	-6,4	0,0	-6,4
Siirrot erien välillä	-21,9	27,7	5,8
Hankintameno 31.12.2001	73,8	39,3	113,1
Kertyneet arvonalennukset 1.1.2001	31,1	0,2	31,4
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonalennukset	-28,3	25,8	-2,5
Arvonlennukset		0,0	0,0
Arvonlennusten palautus	-0,8		-0,8
Kertyneet arvonalennukset 31.12.2001	2,0	26,1	28,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	71,9	13,2	85,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2000	70,7	11,2	81,9

Osakkuusyhteisöistä johtuvan konserniaktiivan poistamatta oleva määrä 1,0 Milj. € (ed.v. 0,7 Milj. €)

Osakkuusyhteisöistä johtuvan konserni-reservin tulouttamatta oleva määrä 0,4 Milj. € (ed.v. 0,3 Milj. €)

	Pääomala- inasaamiset omistus- yhteys- yrityksiltä	Saamiset omistus- yhteys- yrityksiltä	Pääomala- inasaamiset muilta	Muut saamiset muilta	Muut sijoitukset yhteensä
Määrä 1.1.2001	5,0	5,3	10,2	19,4	40,0
Lisäykset	8,5	0,0		1,1	9,6
Vähennykset	-2,5	-4,3	-1,3	-0,4	-8,6
Siirrot erien välillä	-8,5	1,7			-6,8
Määrä 31.12.2001	2,5	2,8	8,8	20,1	34,1
Kertyneet arvonalennukset 1.1.2001	2,5		5,7		8,3
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonalennukset	-2,5				-2,5
Arvonlennusten palautus			-5,7		-5,7
Kertyneet arvonalennukset 31.12.2001	0,0		0,0		0,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	2,5	2,8	8,8	20,1	34,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2000	2,5	5,3	4,4	19,4	31,7
SOK-yhtymän sijoitukset yhteensä 31.12.2001					119,2
SOK-yhtymän sijoitukset yhteensä 31.12.2000					113,6

12. SOK:n aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, Milj. €

Aineettomat hyödykkeet

	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Aineettomat hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2001	12,9	4,9	2,7	20,4
Lisäykset	2,4	0,2	2,4	5,0
Vähennykset	-2,7	-0,5	0,0	-3,2
Siirrot erien välillä	3,7	0,1	-3,8	0,0
Hankintameno 31.12.2001	16,2	4,7	1,3	22,2
Kertyneet poistot 1.1.2001	9,2	2,7		11,9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-2,7	-0,5		-3,1
Tilikauden poisto	2,2	0,4		2,6
Kertyneet poistot 31.12.2001	8,8	2,7		11,4
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	7,5	2,1	1,3	10,8
Kirjanpitoarvo 31.12.2000	3,6	2,2	2,7	8,5

Aineelliset hyödykkeet

	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja kesken-eräiset hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2001	2,7	11,7	11,4	0,2	0,1	26,2
Lisäykset			1,3	0,0	0,3	1,6
Vähennykset	-0,1	-0,4	-0,6	0,0	-0,1	-1,2
Siirrot erien välillä		0,2	0,0		-0,3	0,0
Hankintameno 31.12.2001	2,6	11,5	12,2	0,2	0,0	26,7
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1.2001	0,1	7,4	7,8	0,0		15,4
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,0	-0,4	-0,5	0,0		-1,0
Tilikauden poisto		0,3	1,3	0,0		1,5
Arvonalennukset		0,0				0,0
Kertyneet poistot 31.12.2001	0,1	7,3	8,6	0,0		16,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	2,5	4,3	3,7	0,2	0,0	10,7
Kirjanpitoarvo 31.12.2000	2,6	4,3	3,6	0,2	0,1	10,8

13. SOK:n sijoitukset, Milj. €

	Osakkeet saman konsernin yhtymissä	Osakkeet omistus- yhteys- yhtymissä	Muut osakkeet ja osuudet					Osakkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2001	282,3	97,6	12,8					392,7
Fuusioidut yhtiöt	3,4	0,1	0,0					3,5
Lisäykset	0,3	0,3	0,2					0,8
Vähennykset	-9,4	-2,5	0,0					-12,0
Siirrot erien välillä	-0,4	-27,3	27,7					0,0
Hankintameno 31.12.2001	276,2	68,1	40,6					384,9
Kertyneet arvonalennukset 1.1.2001	18,2	31,1						49,3
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonalennukset	-1,1	-28,3	25,8					-3,6
Arvonalennukset	2,4	3,5						5,9
Arvonalennusten palautus		-0,8						-0,8
Kertyneet arvonalennukset 31.12.2001	19,6	5,4	25,8					50,8
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	256,6	62,7	14,8					334,2
Kirjanpitoarvo 31.12.2000	264,1	66,5	12,8					343,4
	Pääoma- lainasaamiset saman konsernin yhtymisiltä	Saamiset saman konsernin yhtymisiltä	Pääoma- lainasaamiset omistus- yhteys- yhtymisiltä	Saamiset omistus- yhteys- yhtymisiltä	Pääoma- laina- saamiset muilta	Muut saamiset muilta	Muut sijoitukset yhteensä	
Määrä 1.1.2001	33,9	213,8	5,0	5,3	10,2	19,0	287,2	
Fuusioidut yhtiöt		0,3					0,3	
Lisäykset	7,3	50,5	8,5			1,1	67,3	
Vähennykset	-10,2	-121,2	-2,5	-4,3	-1,3	-0,1	-139,6	
Siirrot erien välillä	6,8		-8,5	1,7			0,0	
Määrä 31.12.2001	37,8	143,4	2,5	2,7	8,8	20,0	215,2	
Kertyneet arvonalennukset 1.1.2001			2,5		5,7		8,3	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonalennukset			-2,5				-2,5	
Arvonalennukset	10,9		1,0				11,9	
Arvonalennusten palautus					-5,7		-5,7	
Kertyneet arvonalennukset 31.12.2001	10,9		1,0		0,0		11,9	
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	26,9	143,4	1,5	2,7	8,8	20,0	203,3	
Kirjanpitoarvo 31.12.2000	33,9	213,8	2,5	5,3	4,4	19,0	278,9	
SOK:n sijoitukset yhteensä 31.12.2001							537,4	
SOK:n sijoitukset yhteensä 31.12.2000							622,3	

Sitoumukset saman konsernin yritysten lainojen vakauttamiseksi 41,8 Milj. €

14. SOK-yhtymän ja SOK:n omistamat yritykset 31.12.2001

	Kotipaikka	SOK-yhtymän omistus-osuus-%	SOK-yhtymän äänivalta-osuus-%	SOK:n omistus-osuus-%
Konserniyritykset				
Kaupalliset				
AS Kommest Auto-konserni	Viro	90,0	90,0	90,0
Automaa Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Hankkija-Maatalous Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Hansafood AS	Viro	100,0	100,0	100,0
Helsingin Sokos Oy	Helsinki	90,0	90,0	90,0
HOT Kodintekniikka Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Intrade Partners Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Jollas-Opisto Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Kuusinen Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Oy Maan Auto Ab	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Oy Sokos Ab	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Porin Sokos Oy	Pori	90,0	90,0	90,0
Rainex Yrityspalvelu Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
S-Etuluotto Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
SOK-Business Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
SOK-Takaus Oy	Helsinki	99,9	99,9	99,9
Sokotel Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Tampereen Sokos Oy	Tampere	90,0	90,0	90,0
Tenco Eesti AS	Viro	100,0	100,0	100,0
Turun Sokos Oy	Turku	90,0	90,0	90,0
Kiinteistöyhtiöt (26 kpl)				
Vaihto-omaisuuskiinteistöyhtiöt (16 kpl)				
Konserniyritykset yhteensä 62 kpl				

24

Omistusyhteisyrietykset Osakkuusyrietykset

Agribalt Oy-konserni	Helsinki	50,0	50,0	
Asunto Oy Kauniaisten Kirkkomäki	Kauniaainen	38,6	38,6	38,6
Elielin Pysäköinti Oy	Helsinki	22,2	22,2	22,2
Hansacoop Oü	Viro	50,0	50,0	50,0
Hotelli Joensuun Kimmel Oy	Joensuu	33,0	33,0	
Hotellipankki Oy	Helsinki	33,3	33,3	
Inex Partners Oy-konserni	Helsinki	50,0	50,0	50,0
Kauppaokeskus Mylly Oy	Turku	50,0	50,0	50,0
Keskuskorttelin Huolto Oy	Vaasa	31,5	31,5	31,5
Kiinteistö Oy Haunistenmäki	Raisio	50,0	50,0	50,0
Kiinteistö Oy Pysäköintiveturi	Tampere	49,7	40,2	49,7
Kiinteistö Oy Rytilahden Maja	Helsinki	40,0	40,0	40,0
Kiinteistö Oy Tullintorni	Tampere	40,0	40,0	40,0
Kiinteistö Oy Turun Brahenkatu 8	Turku	50,0	50,0	50,0
Kiinteistö Oy Turun Toripaikoitus	Turku	38,6	38,6	28,6
Kiinteistö Oy Vainihaka	Rauma	50,0	50,0	50,0
Kiinteistö Oy Valkeakosken Liikekeskus	Valkeakoski	48,8	48,8	48,8
Malmintorin Kiinteistö Oy	Helsinki	39,9	39,9	39,9
Netista Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Oy Realinvest Ab-konserni	Helsinki	21,9	21,9	21,9
Tullin Parkki Oy	Tampere	45,1	30,0	45,1
Vaihto-omaisuusosakkuusyhtiöt (1 kpl)				
Osakkuusyrietykset yhteensä 22 kpl				

Emoyhtiön omistamat muut osakkeet ja osuudet

Polar Kiinteistöt Oyj	Helsinki	2,9		2,9
Sato-Yhtymä Oyj	Helsinki	8,7		8,7

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2001	2000	2001	2000
15. Vaihto- omaisuus				
Tavarat	127,7	137,1		
Muu vaihto-omaisuus	0,3	0,2	6,3	6,2
Ennakkomaksut	0,6	2,3		
Yhteensä	128,7	139,6	6,3	6,2
16. Pitkäaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	13,3	17,2		
Muut saamiset		0,0		
Siirtosaamiset		0,1		
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	13,3	17,3		
17. Laskennalliset verosaamiset				
Jaksotuseroista	9,6	6,1		
Yhdistelytoimenpiteistä	3,8	4,6		
Yhteensä	13,5	10,7		
Konserniyritysten jaksotuseroista johtuvat laskennalliset verosaamiset on yhdistelty ja esitetty konsernitaseessa, ei konserniyritysten taseissa.				
18. Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	238,1	221,8	184,2	161,4
Saamiset saman konsernin yrityksiltä				
Myyntisaamiset			4,5	5,9
Lainasaamiset			5,9	
Siirtosaamiset			5,0	3,2
Yhteensä			15,4	9,1
Saamiset omistusyhteisy yrityksiltä				
Myyntisaamiset	1,1	8,3	0,9	7,7
Lainasaamiset	1,1	0,6		
Siirtosaamiset	29,9	0,1	29,9	0,1
Yhteensä	32,1	9,0	30,8	7,7
Lainasaamiset	18,2	17,6	0,2	0,2
Muut saamiset	7,6	8,9	0,0	2,9
Siirtosaamiset	31,3	22,6	18,8	14,1
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	327,3	279,9	249,4	195,4
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
Rahoituserät	8,7	5,6	7,8	4,9
Muut	52,5	17,2	46,0	12,4
Siirtosaamiset yhteensä	61,3	22,8	53,7	17,3
19. Rahoitusarvopaperit				
Muut osakkeet ja osuudet		0,3		0,3
Muut arvopaperit saman konsernin yrityksiltä			17,8	11,1
Rahamarkkinasijoitukset	300,1	316,0	300,1	316,0
Yhteensä	300,1	316,3	317,8	327,4

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2001	2000	2001	2000
20. Oma pääoma				
Osuuspääoma 1.1.	53,9	47,9	53,9	47,9
Lisäys	4,8	6,0	4,8	6,0
Osuuspääoma 31.12.	58,7	53,9	58,7	53,9
Erääntyvää osuuspääomaa kertyy vv. 2002–2005	0,0	0,0	0,0	0,0
Lisäosuuspääoma 1.1.	9,3	9,3	9,3	9,3
Lisäosuuspääoma 31.12.	9,3	9,3	9,3	9,3
Arvonkorotusrahasto 1.1.	104,5	104,5		
Vähennys myyntien yhteydessä		0,0		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	104,5	104,5		
Arvonkorotusten kohteena olevat hotelli kiinteistöt sekä tavaratalokiinteistöt sijaitsevat Helsingin, Tampereen, Turun ja Jyväskylän ydinkeskustoissa sekä logistiikkakeskus Espoossa. Kaikki em. kohteet on vuokrattu konsernin tai S-ryhmän liiketoimintaa välittömästi tai välillisesti palvelemaan käyttöön. Suoritetut arvonkorotukset on tehty em. kiinteistöjen konsernitaseessa olevien kirjanpitoarvojen oikaisemiseksi lähemmäksi arvioituja todennäköisiä luovutushintoja.				
Vararahasto 1.1.	11,8	10,9	11,8	10,9
Lisäys		0,8		0,8
Vararahasto 31.12.	11,8	11,8	11,8	11,8
Hallintoneuvoston käyttörahasto 1.1.	0,1	0,1	0,1	0,1
Lisäys	0,2	0,1	0,2	0,1
Vähennys	0,0	0,0	0,0	0,0
Hallintoneuvoston käyttörahasto 31.12.	0,3	0,1	0,3	0,1
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	203,4	169,4	295,9	285,2
Siirto vararahastoon		-0,8		-0,8
Siirto hallintoneuvoston käyttörahastoon	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman korko	-4,9	-3,8	-4,9	-3,8
Muuntoero	0,0	0,0		
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	198,4	164,7	290,8	280,4
Tilikauden ylijäämä	31,5	38,6	11,3	15,5
Oma pääoma yhteensä	414,3	382,9	382,1	370,9
Laskelma voitonjakokelpoisista varoista 31.12.				
Edellisten tilikausien ylijäämä	198,4	164,7	290,8	280,4
Tilikauden ylijäämä	31,5	38,6	11,3	15,5
Tilinpäätössiirtojen kertymästä omaan pääomaan merkitty osuus	-30,3	-30,1		
Yhteensä	199,6	173,3	302,1	295,9
21. Tilinpäätössiirtojen kertymä				
Poistoero				
Aineettomat oikeudet			1,5	1,0
Muut pitkävaikutteiset menot			0,4	0,4
Rakennukset ja rakennelmat			0,5	0,5
Koneet ja kalustot			0,6	0,8
Muut aineelliset hyödykkeet			0,0	0,0
Yhteensä			2,9	2,6
22. Pakolliset varaukset				
Vajaakäytössä olevat tilat	8,7	11,2	8,2	11,0
Muut vastaiset menot	12,4	9,2	4,6	1,4
Yhteensä	21,1	20,4	12,8	12,4

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2001	2000	2001	2000
23. Pääomalaina				
Pääomalainamuotoinen debentuurilaina 1996				
Olennaisimmat lainaehdot:				
<ul style="list-style-type: none"> • Pääoma 20,2 miljoonaa euroa. • Laina-aika 10 vuotta. Laina voidaan maksaa eräpäivänä 22.5.2006 takaisin, mikäli sidotulle omalle pääomalle jää täysi kate. Mikäli takaisinmaksun edellytykset eivät täyty, pidentyy laina-aika yhdellä vuodella kerrallaan. • SOK:lla on yksipuolinen oikeus maksaa laina korkoineen takaisin nimellisarvostaan jo 7 vuoden jälkeen koronmaksupäivänä ja tietyin edellytyksin jo aikaisemmin edellyttäen, että jää täysi kate sidotulle omalle pääomalle. Debentuurin haltijalla ei ole oikeutta irtisanoa tai vaatia debentuurin pääomaa ennenaikaisesti takaisinmaksettavaksi. • Korko on ensimmäisen 10 korkojakson osalta kiinteä 9,75 % (korkojakso 12 kuukautta), jonka jälkeen korko on 5 prosenttiyksikköä yli 12 kk:n helibor-koron. Korko voidaan maksaa ainoastaan siltä osin kuin maksu ei ylitä SOK:n voitonjakokelpoisen vapaan oman pääoman määrää. • Mahdollisesti maksamaton korko jää SOK:n velaksi, jolle maksetaan korkoa. Korko maksetaan ennen osuuspääoman koron tai ylijäämän palautuksen maksua. • Lainalla ei ole vakuutta. Lainaan perustuvilla saatavilla on SOK:n mahdollisessa selvitystilassa tai konkurssissa huonompi etuoikeus kuin SOK:n muilla velkasitoumuksilla, ja yhtäläinen etuoikeus kuin SOK:n muilla mahdollisilla pääomalainoilla. Lainaan perustuvia saatavia ei voi käyttää vastasaamisten kuittaamiseen. 				
24. Pitkäaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	30,3	62,2	4,2	25,5
Saadut ennakot	0,0	0,1		
Ostovelat	0,4	0,2		
Muut pitkäaikaiset velat	22,9	28,2	22,9	27,9
Siirtovelat	0,1	0,2	0,1	0,2
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	53,7	90,8	27,3	53,6
Velat, jotka erääntyvät viittä vuotta pitemmän ajan kuluttua				
Pääomalaina		20,2		20,2
Muut pitkäaikaiset velat		0,7		0,7
Yhteensä		20,9		20,9
25. Laskennallinen verovelka				
Tilinpäätösirroista	10,5	10,1		
Jaksotuseroista	-0,6	-0,7		
Konserniyrittäjien omaan taseisiin sisältyvät	-	-		
Yhteensä	9,9	9,4		
26. Lyhytaikainen vieras pääoma				
Joukkovelkakirjalainat		21,5		21,5
Lainat rahoituslaitoksilta	20,1	8,2	19,8	5,9
Saadut ennakot	37,4	36,4	4,7	3,8
Ostovelat	271,6	242,1	134,5	111,7
Velat saman konsernin yrityksille				
Ostovelat			34,2	29,9
Muut lyhytaikaiset velat			85,8	129,1
Siirtovelat			0,6	1,9
Yhteensä			120,7	160,9
Velat omistusyhteisyrityksille				
Ostovelat	46,3	46,4	44,3	44,0
Muut lyhytaikaiset velat	12,5	13,2	12,5	13,2
Siirtovelat	0,0	0,9		0,0
Yhteensä	58,8	60,5	56,9	57,2
Muut lyhytaikaiset velat	327,5	353,2	308,6	330,4
Siirtovelat	85,8	64,9	50,1	24,9
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	801,2	786,8	695,1	716,2

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2001	2000	2001	2000
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
Henkilöstökulut	23,7	25,7	5,2	4,0
Rahoituserät	5,5	8,6	3,2	7,5
Muut	56,7	31,7	42,4	15,5
Siirtovelat yhteensä	85,9	66,0	50,8	26,9

TULOVEROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Esitetty edellä kohdassa 11.

LIITETIEDOT HENKILÖSTÖSTÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENISTÄ

27 a. Henkilöstön lukumäärä keskimäärin ryhmittäin

Maatalous- ja rautakauppa	879	846		
Kodinkonekauppa	53			
Hotellit ja ravintolat	1 238	1 265		
Autokauppa	430	464		
Sokokset ja pukeutumisen erikoisliikkeet	655	1 135		
Marketkauppa	190	52		
Käyttötavarahankinta	234	225		
Kiinteistö-, vuokraus- ja muu palvelutoiminta	524	443		
Myyty liiketoiminta		70		
Yhteensä	4 203	4 500		
SOK	486	402		
Tytäryhtiöt	3 717	4 098		
Yhteensä	4 203	4 500		

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä on laskettu keskiarvona kuukausien lopussa lasketuista kokoaikaisiksi muutetuista henkilökunnan lukumääristä. Ulkomaisissa toimipaikoissa olevien henkilömäärä 31.12.2001 oli 409 henkilöä.

27 b.

Palkat ja palkkiot:				
Toimitusjohtajat sekä hallitusten jäsenet	2,2	2,0	0,8	0,7
Hallintoneuvoston jäsenet	0,1	0,1	0,1	0,1

Lainat johdolle:	0,1	0,1	0,1	0,1
Lainojen korko on Suomen Pankin peruskorko +1,25 %				
Lainojen takaisinmaksut vv. 2002–2009.				

Johdon eläkesitoumukset:
SOK:hon työsuhteessa olevilla hallituksen jäsenillä ja osalla tytäryhtiöiden toimitusjohtajista on eläkeoikeus täytettyään 58–62 vuotta.

VAKUUKSET JA VASTUUSITOUMUKSET

28. Vastuusitoumukset

Annetut pantit ja vastuusitoumukset

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä

Lainat rahoituslaitoksilta	0,0	0,0		
Kiinnitykset	0,2	0,2		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	0,2	0,2		

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2001	2000	2001	2000
Velat, joiden vakuudeksi annettu pantteja				
Lainat rahoituslaitoksilta	4,6	15,8		
Pantatut osamaksusopimukset	20,3	25,8		
Muut velat	1,7	1,7	1,7	1,7
Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	1,9	2,2	1,9	2,2
Vakuudeksi annetut pantit yhteensä	22,3	28,0	1,9	2,2
Yleisvakuudet, jotka annettu velkojen vakuudeksi				
Kiinnitykset	58,9	62,1		
Muut annetut vakuudet				
Pantit	2,2	2,1	2,2	2,1
Saman konsernin yritysten puolesta annetut vakuudet				
Takaukset			66,0	64,1
Yhteensä			66,0	64,1
Muiden velasta annetut vakuudet				
Takaukset osakkuusyritysten velasta	2,9	3,0		
Takaukset osuuskauppojen velasta	13,0	14,6	4,2	4,2
Takaukset muiden velasta	0,2	0,2	0,2	0,2
Yhteensä	16,1	17,7	4,4	4,4
Muut vastuut				
Takaisinostovastuut:				
Osamaksukannan takaisinostovastuut	62,7	39,8		
Muut takaisinostovastuut	64,5	64,9	35,4	28,8
Yhteensä	127,3	104,7	35,4	28,8
Leasingvastuut:				
Seuraavana vuonna maksettavat	4,1	3,3	1,5	0,7
Yli vuoden kuluttua maksettavat	4,5	5,4	1,0	0,7
Yhteensä	8,6	8,7	2,4	1,4

Vuokravastuut:

S-ryhmän käytössä olevat vuokratut liikepaikat on turvattu pääsääntöisesti pitkäaikaisilla sopimuksilla, joista SOK-yhtymällä on vuokravastuita. Vuokravastuut ovat lisääntyneet Raisiossa olevan kauppakeskus Myllyn vuoksi. Tämä on yhteisvastuuta ko. alueosuuskaupan kanssa.

Muut taloudelliset vastuut:

Konserniyhtiöiden kiinteistöjen perusrakennuksiin ja uudisrakennuksiin liittyy AVL 33 §:n mukainen vähennetyn arvonnäköavero palautusvastuu. Palautusvastuu realisoituu, mikäli toimitilat, joiden osalta vähennyksiä on tehty, poistuvat vähennykseen oikeuttavasta käytöstä em. lain tarkoittaman 5 vuoden määräajan kuluessa.

SOK-YHTYMÄ

Johdannaissopimuksista johtuva vastuu, kohde-etuuden arvo, Milj. €

	Kohde-etuuden arvo 31.12.2001	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot 31.12.2001	Kohde-etuuden arvo 31.12.2000	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot 31.12.2000
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	345,9	225,9	502,5	342,5
Optiosopimukset				
Ostetut	180,0	180,0	290,5	240,0
Asetetut			50,5	
Koronvaihtosopimukset	182,9	137,8	166,1	136,9
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	30,4	29,2	50,5	46,0
Sähköjohdannaiset				
Termiinisopimukset	2,4	2,4	1,0	0,9
Sähköswapit	0,4	0,4	1,9	1,9
Optiosopimukset				
Ostetut			1,1	1,1

Johdannaissopimuksista johtuva vastuu, käypä arvo, Milj. €

	Käypä arvo 31.12.2001	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot 31.12.2001	Käypä arvo 31.12.2000	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot 31.12.2000
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	-0,0	-0,0	0,0	0,0
Optiosopimukset				
Ostetut	0,0	0,0	0,1	0,1
Asetetut			-0,0	
Koronvaihtosopimukset	1,3	1,3	4,6	4,6
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	0,1	0,1	-3,3	-3,3
Sähköjohdannaiset				
Termiinisopimukset	0,1	0,1	-0,0	-0,0
Sähköswapit	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Optiosopimukset				
Ostetut			0,1	0,1

SOK

Johdannaissopimuksista johtuva vastuu, kohde-etuuden arvo, Milj. €

	Kohde-etuuden arvo 31.12.2001	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot 31.12.2001	Kohde-etuuden arvo 31.12.2000	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot 31.12.2000
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	345,9	225,9	502,5	342,5
Optiosopimukset				
Ostetut	180,0	180,0	290,5	240,0
Asetetut			50,5	
Koronvaihtosopimukset	182,9	137,8	166,1	136,9
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	39,7	20,8	59,2	41,8
Sähköjohdannaiset				
Termiinisopimukset	2,4	2,4	1,0	0,9
Sähköswapit	0,4	0,4	1,9	1,9
Optiosopimukset				
Ostetut			1,1	1,1

**Johdannaissopimuksista johtuva vastuu,
käypä arvo, Milj. €**

	Käypä arvo 31.12.2001	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot 31.12.2001	Käypä arvo 31.12.2000	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot 31.12.2000
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	-0,0	-0,0	0,0	0,0
Optiosopimukset				
Ostetut	0,0	0,0	0,1	0,1
Asetetut			-0,0	
Koronvaihtosopimukset	1,3	1,3	4,6	4,6
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	0,1	0,1	-3,2	-3,2
Sähköjohdannaiset				
Termiinisopimukset	0,1	0,1	-0,0	-0,0
Sähköswapit	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Optiosopimukset				
Ostetut			0,1	0,1

Kokonaisriskiasemaa tarkasteltaessa on johdannaisten lisäksi huomioitava suojattavien tase-erien positio. Tilikauden lopussa avoimena olleita johdannaissopimuksia on käytetty pääasiassa konsernin valuutta-, korko- ja hintariskin hallintaan. Avoimet koronvaihtosopimukset ovat 1–7 vuoden mittaisia. Avoimet sähkötermiinisopimukset erääntyvät seuraavan 2 vuoden kuluessa. Muut avoimet johdannaissopimukset ovat alle vuoden mittaisia.

Käyvän arvon laskennassa noudatetut periaatteet:

- Koronvaihtosopimusten käypä arvo on arvioitu tulevien kassavirtojen nykyarvon perusteella.
- Muiden johdannaissopimusten käyvän arvon määrittämisessä on käytetty tilinpäätöshetken markkina-arvoja.

SOK-YHTYMÄN TUNNUSLUVUT 1997–2001

	1997	1998	1999	2000	2001
Liikevaihto	2 088	2 347	2 540	2 754	2 915
Liiketulos					
Milj. €	45	59	56	57	35
%:a liikevaihdosta	2,2	2,5	2,2	2,1	1,2
Tulos ennen satunnaisia eriä					
Milj. €	23	42	49	54	39
%:a liikevaihdosta	1,1	1,8	1,9	2,0	1,3
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja					
Milj. €	23	63	49	52	33
%:a liikevaihdosta	1,1	2,7	1,9	1,9	1,1
Oman pääoman tuotto-%	14,3	16,8	12,3	11,0	6,5
Sijoitetun pääoman tuotto-%	8,4	10,7	8,9	9,2	6,4
Omavaraisuusaste, %¹⁾	23,9	28,9	29,4	30,9	33,2
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen					
Milj. €	63	51	64	61	31
%:a liikevaihdosta	3,0	2,2	2,5	2,2	1,1
Gearing, %	99	66	49	36	21
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	4 375	4 766	5 043	5 075	4 657
Lukumäärä kokoaikaiseksi muutettuna				4 500	4 203

TUNNUSLUKIJEN LASKENTAKAAVAT

$$\text{Oman pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} + \text{arvonalentumiset sijoituksista} - \text{tilikauden verot}}{\text{oma pääöma} + \text{vähemmistöosuus, keskim.}} \times 100$$

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} + \text{korko- ja muut rahoituskulut} + \text{arvonalentumiset sijoituksista}}{\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat} - \text{pakolliset varaukset, keskim.}} \times 100$$

	1997	1998	1999	2000	2001
Korottomat velat Milj. €	329	337	398	425	472

$$\text{Omavaraisuusaste, \%} = \frac{\text{oma pääöma} + \text{vähemmistöosuus}}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$$

¹⁾ Kun taseen vieraaseen pääömaan merkitty pääömalaina otetaan huomioon omaan pääömaan rinnastettavana eränä, on vuoden 2001 omavaraisuusaste 34,7 %.

$$\text{Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen} = \text{Tytäryhtiöosakkeiden ja muun käyttöomaisuuden hankintamenot}$$

$$\text{Gearing, \%} = \frac{\text{korolliset velat} - \text{rahoitusvarat}}{\text{oma pääöma} + \text{vähemmistöosuus}} \times 100$$

$$\text{Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana} = \text{Laskettu työsuhteiden lukumäärien kuukausittaisena keskiarvona. Lisäksi vuosina 2000–2001 laskettu kokoaikaiseksi muutettu keskimääräinen henkilömäärä.}$$

HALLITUKSEN EHDOTUS SOK:N TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄN KÄYTTÄMISESTÄ

Tuloslaskelman osoittama ylijäämä	11 284 455,48 €
Edellisten tilikausien ylijäämä	290 840 517,28 €
Yhteensä	302 124 972,76 €

Hallitus ehdottaa, että tilikauden ylijäämä 11 284 455,48 euroa käytetään seuraavasti:

– maksetaan lisäosuuspääoman korkoa	532 693,12 €
– jaetaan osuusmaksun korkona tilikauden alkuun mennessä osuuskauppojen suorittamille osuusmaksuille 9,0 %	4 847 460,28 €
– siirretään hallintoneuvoston käyttörahastoon	168 187,93 €
– jätetään edellisten tilikausien ylijäämätilille	5 736 114,15 €

SOK:n omat pääomat tulevat olemaan, jos osuuskunnan kokous hyväksyy yllä olevan ehdotuksen

Osuuspääoma	58 658 163,08 €
Lisäosuuspääoma	9 250 335,96 €
Vararahasto	11 773 154,85 €
Hallintoneuvoston käyttörahasto	434 360,14 €
Edellisten tilikausien ylijäämä	296 576 631,43 €
Yhteensä	376 692 645,46 €

Helsingissä 13. päivänä helmikuuta 2002

Jere Lahti

Jukka Salminen

Leo Laukkanen

Kalle Lähdesmäki

Reijo Lähteenmäki

Kuisma Niemelä

Eero Saukkonen

Jouko Vehmas

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan jäsenille

Olemme tarkastaneet Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2001. Hallituksen laatima tilinpäätös sisältää konsernin ja osuuskunnan tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia

virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten toiminnan lainmukaisuutta osuuskuntalain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin ja osuuskunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille tarkastamaltamme tilikaudelta. Hallituksen esitys kertyneen ylijäämän käyttämisestä on osuuskuntalain ja osuuskunnan sääntöjen mukainen.

Helsingissä maaliskuun 12. päivänä 2002

Jorma Jäske
KHT

Tapani Rotola-Pukkila
KHT

Juhani Heiskanen
KHT

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan sääntöjen 18 §:n 1 momentin 2. kohdan mukaisesti hallintoneuvosto on tänään tarkastanut hallituksen toimintakertomuksen vuodelta 2001, siihen liittyvän tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen sekä ehdotuksen ylijäämän käyttämisestä ynnä tutustunut sanotun vuoden tilintarkastajien antamaan tilintarkastuskertomukseen ja tilintarkastuskomitean kertomukseen SOK:n osuuskunnan kokoukselle.

Antaessaan varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle hallituksen toimintakertomuksen ja tilintarkastajien kertomuksen

hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja että tilivuoden tulosta ja omaa pääomaa koskeva ehdotus hyväksytään.

Hallintoneuvostosta ovat erovuorossa jäsenet Arto Arvonen, Tuula Entelä, Heikki Ikonen, Maija-Liisa Lindqvist, Kari Neilimo, Jorma Sieviläinen, Antero Taanila ja Timo Sonninen. Edellä lueteltujen tilalle esitetään varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa valittavaksi vastaava määrä jäseniä seuraavaksi kolmeksi vuodeksi.

Helsingissä 20. päivänä maaliskuuta 2002

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

Hallintoneuvoston puolesta

Kari Neilimo
puheenjohtaja

Markku Viljanen
sihteeri

*Kauppakeskus Mylly avattiin Raisiossa lokakuussa.
S-ryhmän yksiköistä Myllyssä ovat Prisma, Sokos ja ravintolamaailma.*

KENTTÄRYHMÄ

Reijo Lähteenmäki

Kenttäryhmä muodostui kolmesta SOK:n tytäryhtiöstä, Hankkija-Maatalous Oy:stä, Intrade Partners Oy:stä ja Hansafood AS:stä. Lisäksi ryhmään kuuluivat market-ketjuohjaus ja ABC-ketjuohjaus. Kenttäryhmän johtajana toimi yhteiskuntatieteiden maisteri Reijo Lähteenmäki.

Koko maan päivittäistavara-kaupan myynnin arvo on kasvanut 6,6 prosenttia. S-ryhmän päivittäistavara-kaupan arvo kasvoi edelleen selvästi ripeämmin kasvuprosentin ollessa 12,2. Se merkitsi markkinaosuuden kasvua. Viime vuosi oli yhdestoista perättäinen kasvun vuosi. S-ryhmän päivittäistavara-kaupan markkinaosuus nousi edellisvuoden 28,9 prosentista 30,5 prosenttiin.

Suomen maatalouskaupan kokonaismarkkinat kasvoivat 10 prosenttia. S-ryhmä säilytti vahvan markkina-asemansa ja on edelleen alan markkinajohtaja 40 prosentin osuudellaan.

Bensiinin kokonaiskulutus Suomessa kasvoi runsaan prosentin. S-ryhmän polttonestekauppa kehittyi hyvin ja bensiinin myynnissä markkinaosuus nousi 12,5 prosentista 13,2 prosenttiin.

Hankkija-Maatalous Oy

Hankkija-Maatalous Oy:n liikevaihto vuonna 2001 oli 671 milj. euroa, jossa oli kasvua 11,9 prosenttia. Se oli jonkin verran maatalouskaupan kokonaismarkkinoiden kasvua korkeampi.

Yhtiön maataloustarvikekaupan myynti oli 427 milj. euroa, jossa oli kasvua 17 prosenttia. Lannoitekaupan kokonaismarkkinat alenivat, eikä lannoitteiden markkinaosuudessa tapahtunut muutoksia. Yhtiön maatalouskemikaalien kaupan kasvu tuli pääasiassa kasvinsuojeluaineiden kaupasta. Kesällä Hankkija-Maatalous Oy solmi yhteistyösopimuksen maailman suurimman kasvinsuojelualan yrityksen Syngentan kans-

sa, jonka tuotteita Agrimarket-ketju ryhtyi markkinoimaan vuoden 2002 alusta.

Rehukaupassa Hankkija-Maatalouden markkinaosuus kasvoi. Munakunnan rehukauppa siirtyi liiketoimintakaupalla Agrimarket-ketjuun heinäkuussa. Suomessa myydystä sertioidusta siemenestä Agrimarket-ketjun osuus oli noin puolet.

Hyvän viljasadon ansiosta viljakauppa kasvoi 67 prosenttia. Yhtiön viljahankinnoista yli 80 prosenttia tehtiin Viljatilain etusopimuksen tehneiden viljelijöiden kanssa. Viljaa toimitettiin sekä kotimaiselle teollisuudelle että vientiin.

Konekaupan myynti oli 157 milj. euroa, jossa oli kasvua 2,3 prosenttia. Traktorikaupassa Agrimarket-ketju säilytti John Deeren ja Massey Fergusonin yhteenlasketun markkinaosuuden 17 prosentissa. Leikkuupuimureissa ketjun markkinaosuus on yli 60 prosenttia.

Vuoden 2001 alussa aloittivat toimintansa Tampereen, Virkalan, Seinäjoen, Kokkolan, Kuopion, Kouvolan ja Oulun konekeskukset. Turussa konekeskus aloitti jo vuotta aiemmin. Konekeskukset hoitavat keskitetysti traktorien, puimurien, erikoistyökoneiden ja kuivurien myynnin sekä näiden vaihtokoneiden kaupan.

Yhtiön marketkaupan myynti oli 89 milj. euroa, jossa oli kasvua 5,7 prosenttia. Marketkauppaan kuuluvat rauta- ja puutarhakauppa. Rautakaupan kokonaismarkkinat laskivat jonkin verran. Agrimarketien rautakauppa kasvoi 3 prosenttia, mikä merkitsi markkinaosuuden hienoista kasvua. Myös puutarhakaupassa saatiin lisää markkinaosuutta, kun Multasormipuutarhamyymälöiden myynti lisääntyi 13 prosenttia.

Vuoden aikana muuttivat uusiin toimitiloihin Kuopion ja Lapinlahden Agrimarketit. Merkittäviä myymäläauudistuksia tehtiin 13 Agrimarketissa. Ketjun kuljetusten ohjaus keskitettiin Turun logistiikkakeskukseen ja otettiin käyttöön uusi logistiikan hallintajärjestelmä sekä uusi kuljetusten ohjausjärjestelmä.

Lokakuussa avattiin internetissä uusi Agrinet-verkkopalvelu. Se on Suomessa ensimmäinen maatalouskaupan sähköinen kauppapaikka, jossa voi ostaa maatalouden tuotantopanoksia, kuten rehuja, lannoitteita, siemeniä ja öljyjä. Lisäksi asiakas voi Agrinetin kautta seurata omia asiakastietojaan. Agrinet on ensisijassa Agrimarket-ketjun kanta-asiakkaille tarkoitettu palvelu. Kanta-asiakkaita Hankkija-Maataloudella oli vuoden lopussa yli 21 000. Koko yhtiön myynnistä 60 prosenttia muodostui heidän ostoistaan.

Agrimarket-ketjuun kuuluvat Hankkija-Maatalous Oy, Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa, Salon Seudun Osuuskauppa, Osuuskauppa Osla Handelslag ja Kymenlaakson Agrimarket Oy. Yhteensä ketjulla oli 132 Agrimarketia ja 8 Agrimarket Konekeskusta. Ketjussa työskenteli 924 henkilöä, joista Hankkija-Maatalouden palveluksessa 767.

2001	M€	± ed.v.
Liikevaihto	671,1	+71,1
Liikevoitto	11,5	+1,7

Intrade Partners Oy

Intrade Partners Oy:n liiketoiminta käsitti asumisen, vapaa-ajan, pukeutumisen ja myymäläkalusteiden tuoteryhmien hankinnan S-ryhmän ketjuille. Suurimmat asiakasketjut olivat Pris-

ma, Sokos, S-market ja Agrimarket. Muut asiakasketjut olivat Sale, Alepa ja ABC- liikennemyymälät sekä HOT Kodintekniikka Oy ja Netista Oy

Vuoden aikana vakiinnutettiin uusi ketjujen liikeideoiden valikoimahallinnan organisoinnin mukainen uusi organisaatorakenne. Yhteistyötä ketjujen valikoimasuunnittelun organisaatioiden kanssa syvennettiin uudistamalla yhteistyönä valikoimasuunnittelun prosessit ja apuvälineet. Tavoitteena on valikoimien kilpailukyvyyn ja toiminnan kustannustehokkuuden parantaminen sekä läpimenoaikojen lyhentäminen. Market-ketjujen kanssa käynnistettiin omien merkkien kehittämisohjelma. Lisäksi organisoitiin uudelleen toimitusten valvonta sekä kotimaan että ulkomaan toimitusten osalta.

Tilaus-toimitusprosessi uudistettiin kokonaisuudessaan. Yhtiössä otettiin käyttöön ilman käyttökatkoksia uusi integroitu toiminnanohjausjärjestelmä, jolla korvattiin kaikki vanhat erilliset tietojärjestelmät. Käyttöönotto tapahtui suunnittelun aikataulun mukaisesti. Uudella toiminnanohjausjärjestelmällä hoidetaan kaikki yrityksen toiminnot: toimittajahallinta, tilaus-toimitusprosessi, osto- ja myyntilaskutus, reklamatiot, taloushallinto, raportointi sekä yhteydet ketjuihin ja logistiikkapalvelujen tuottajiin.

Henkilöstön valmentamisen painopiste oli ketjujen kanssa yhteisissä prosessikoulutuksissa sekä uuden toiminnanohjausjärjestelmän käytön koulutuksessa.

Yhtiön liikevaihto toteutui suunnitelman mukaisena. Liikevaihdon kasvuun vaikutti olennaisesti Prisma- ja Sokos-ketjujen hyvä myynnin kehitys. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa 255 henkilöä.

2001	M€	± ed.v.
Liikevaihto	407,1	+23,8
Liiketappio	-0,4	-1,8

Hansafood AS

Hansafood AS on SOK:n tytäryhtiö, joka harjoittaa marketkauppaa Virossa. Toimintavuonna Tallinnassa harjoitettiin liike-toimintaa ketjusopimuksin Prisma-konseptilla kahdessa hypermarketissa, joista toisen omistaa Hansafood ja toisen ETK:n tytäryhtiö Ramare AS. Lokakuussa allekirjoitettiin sopimus kolmannen Prisman rakentamisesta. Se avataan Tallinnan Mustamäen kaupunginosassa syksyllä 2002. Lisäksi on tehty marketkaupan toimintaedellytys selvityksiä muualla Baltian alueella.

Hansafood AS:n liikevaihto oli 21 milj. euroa (313 milj. Eestin kruunua).

Ravintolatoimintaa harjoittava SOK:n tytäryhtiö Foodcourt AS fuusioitiin joulukuussa Hansafood AS:ään, joka jatkaa toimintaa myös Rosso-, Rosso Express-, Coffee House- ja Hamburger-konsepteilla.

Market-ketjuohjaus

Market-ketjuohjausyksikön toimintavastuulle kuuluu S-ryhmän marketkaupan ketjutoiminnan kehittäminen ja ohjaus. Market-ketjuohjausyksikön organisaatio muodostuu ketjujohdosta, päivittäis- ja käyttötavarakaupan valikoimasuunnittelusta ja ohjauksesta, myymälä- ja verkostosuunnittelusta sekä tietohallinnosta. Henkilöstöä yksikössä on 66.

S-ryhmän market-ketjuja ovat S-marketit, Prisma, Salet ja Alepat.

S-ryhmän päivittäis- ja käyttötavarakaupan myynti oli 3,9 mrd. euroa, jossa oli kasvua 11,5 prosenttia. Päivittäistavara-kauppa kasvoi 12,2 prosenttia nousten 3,2 mrd. euroon. S-ryhmän päivittäistavara-kaupan markkinaosuus nousi 30,5 prosenttiin. Prisma- ja S-market -ketjujen käyttötavarakauppa oli

511 milj. euroa, jossa oli lisäystä 15 prosenttia. Market-ketjujen tulos parani oleellisesti edellisestä vuodesta ja oli hyvä.

Vuoden aikana käynnistettiin marketkaupan kilpailustrategian täsmentäminen. Tietojärjestelmien kehittämisessä painopiste oli tuoteryhmähallintaa tukevista hankkeista, joilla mahdollistetaan kysyntälähtöinen ja tuotetasoisesti ohjattu valikoimien, myyntitilan ja hinnoittelun hallinta. Mittavan ennakkovalmistautumisen ansiosta euron käyttöönotto sujui market-ketjuissa ongelmitta.

Market-ketjujen myymäläverkoston kehitystyö jatkui voimakkaana alueosuuskauppojen kanssa tehdyn vuoteen 2005 ulottuvan verkostosuunnitelman mukaisesti. Uusia Prismoja avattiin vuonna 2001 Hyvinkäällä, Kuusamossa, Keravalla ja Raision Mylly-kauppakeskuksessa.

S-marketit muodostavat S-ryhmän suurimman päivittäistavaraketjun. Siihen kuului vuoden lopussa 329 yksikköä, jossa oli lisäystä 19 yksikköä. Ketjun kokonaismyynti oli 1 870 milj. euroa, jossa oli lisäystä 9,4 prosenttia. Ketjun päivittäistavaramyynnin lisäys oli 9,5 prosenttia.

Prisma-ketjun myynti jatkoi vahvaa kasvuaan. Ketjun myynti oli 1 590 milj. euroa, jossa oli lisäystä 15,8 prosenttia. Päivittäistavaroitten myynnin kasvu oli 15,9 prosenttia. Vuoden lopussa Prisma -ketjuun kuului Suomessa 42 yksikköä, jossa oli lisäystä neljä yksikköä. Tallinnassa toimii lisäksi kaksi vuonna 2000 avattua Prismaa.

Sale-ketjun toimipaikkoja oli 159. Siinä oli vähennystä kuusi yksikköä. Ketjun myynti oli 213 milj. euroa, jossa oli lisäystä 7,8 prosenttia.

Alepa-ketjun myynti oli 130 milj. euroa, jossa oli lisäystä 20,0 prosenttia. Toimipaikkoja oli 45, mikä on kaksi enemmän kuin vuotta aiemmin.

ABC-ketjuohjaus

ABC-ketjuohjaus on S-ryhmän liikennemyymälätoimialan ja polttonestekaupan kehitysyksikkö. Sen keskeisenä tehtävänä on toimialan strategian ja ketjuliikeideoiden kehittäminen sekä alueosuuskauppojen avustaminen ja ohjaus liiketoiminta-alueen kehittämisessä.

Osuuskaupoilla oli polttonesteitä myyviä yksiköitä vuoden päättyessä 233 kappaletta. Näistä oli liikennemyymälöitä 91 ja muita, pääosin automaattiasemia 143 yksikköä. Lisäys edelliseen vuoteen oli 3 yksikköä. Toimialan yhteenlaskettu myynti oli 547,4 milj. euroa, jossa kasvua oli 2,2 prosenttia. Operaatiivinen tulos kehittyi suotuisasti. Se oli yli 40 prosenttia parempi kuin edellisenä vuotena.

ABC-liikennemyymälä ja ABC-automaattiasema ovat S-ryhmän uusia brandeja. ABC-verkosto on laajentunut jo 20 osuuskauppaan. Vuoden aikana avattiin 10 ABC-liikennemyymälää ja 21 ABC-automaattiasemaa. Kaikkiaan ABC-liikennemyymälöitä oli vuoden lopussa 26 ja ABC-automaattiasemia 65. Ketjun voimakas rakentaminen jatkuu ja sadan yksikön raja ylittyy jo vuonna 2002.

Ketjuohjauksen toiminta keskittyi ABC-liikennemyymälöiden ja ABC-automaattiasemien konseptinmukaiseen suunnitteluun sekä toteutuksen ja toiminnan ohjaukseen, järjestelmäkannan ja euron käyttöönoton yksikkökohtaiseen levittämiseen ja liike-paikkahankintaan. Vuoden aikana toteutettiin ABC-ketjun kilpailustrategian tarkistus.

S-ryhmän polttonestekauppa kehittyi hyvin. Bensiinin myynnissä markkinaosuus kasvoi 13,2 prosenttiin. Kasvuun vaikutti erityisesti ABC-verkoston laajentuminen ja asiakasomistajien polttonestehankintojen keskittyminen aiempaa enemmän S-ryhmän huoltamotoinpaikkoihin.

ERIKOISLIKERYHMÄ

Juhani Järvenpää

Erikoisliikeryhmän muodostivat SOK:n tytäryhtiöt Sokotel Oy, Kuusinen Oy, HOT Kodintekniikka Oy, Helsingin Sokos Oy, Turun Sokos Oy, Tampereen Sokos Oy, Porin Sokos Oy, Oy Sokos Ab ja Tenco Oy. Lisäksi ryhmään kuuluivat Ässäravintolat-ketjuohjaus- ja Sokos-ketjuohjausyksiköt. Erikoisliikeryhmän johtajana toimi kauppatieteiden maisteri Juhani Järvenpää.

Erikoistavaroiden kaupan arvioidaan kasvaneen Suomessa vuonna 2001 arvoltaan 4–5 prosenttia. S-ryhmän erikoistavarakaupan 8,7 prosentin kasvu oli maan keskiarvoa parempi, joten ryhmä kasvatti markkinaosuuttaan.

Hotelli- ja ravintola-alalla myynnin kehitys jatkui niukasti positiivisena, mutta kasvu kuitenkin hidastui edellisvuodesta. S-ryhmän ravitsemis- ja majoitustoiminnan kasvu, 2,4 prosenttia, oli lähellä maan keskiarvoa. S-ryhmän hotellien käytöaste pysyi edellisen vuoden tasolla ollen 62 prosenttia, kun koko maan hotellien käyttöaste oli 49 prosenttia.

Sokotel Oy

Vuoden 2001 lopussa Sokotel Oy:llä oli yhteensä viisitoista Sokos Hotels -ketjuun kuuluvaa yksikköä (Helsinki, Vantaa, Espoo, Lahti, Hämeenlinna, Tampere, Pori, Vaasa ja Rovaniemi) sekä kuusi Radisson SAS -ketjuun kuuluvaa yksikköä (Helsinki, Espoo, Oulu ja Vaasa). Uusin hotelli Radisson SAS -ketjussa aloitti toimintansa Espoossa helmikuun 2001 alusta.

Sokos Hotels -ketju on Suomen tunnetuin ja suurin hotelliketju, joka tarjoaa ammattitaitoista palvelua liikematka- ja kokousasiakkaille sekä monipuolisia vaihtoehtoja vapaa-ajan viettoon. Sokos Hotels -ketjuun kuuluu 35 nykyaikaista hotelleja, jotka sijaitsevat 24 eri kaupungissa keskeisillä paikoil-

la. Ketjun hotelleista 15 on Sokotel Oy:n omistamia. Loput Sokos Hotels -ketjun hotelleista ovat alueosuuskauppojen omistuksessa. Sokotel Oy:n omistamien hotellien myynnin osuus koko Sokos Hotels -ketjusta on 53 prosenttia ja huonemäärän osuus vajaan 47 prosenttia.

Radisson SAS -hotelliketju on maailmanlaajuinen korkeatasoinen liikematkustukseen ja kokoushotellitoimintaan erikoistunut ketju. SOK:lla on yksinoikeus Radisson SAS -liikemerkillä harjoitettavaan liiketoimintaan Suomessa. Vuoden 2001 loppuun saakka Radisson SAS -ketju toimi Suomessa management-sopimukseen perustuen, vuoden 2002 alusta liiketoiminta siirtyi Sokotel Oy:n johdettavaksi franchise-sopimuksen pohjalta.

Sokotel Oy:n rakenteessa ei tapahtunut muutoksia vuoden 2001 aikana. Sokotel Oy on SOK:n 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö. Yhtiöllä on kiinteistötytäryhtiö Kiinteistö Oy Oulun Vaakuna (100 %) ja 33 prosentin omistus Sokos Hotel Kimmelin liiketoimintaa harjoittavasta Hotelli Joensuun Kimmel Oy:stä.

Yhtiö teki joulukuussa 2001 päätöksen, jonka mukaisesti Sokos Hotel Joensuun Vaakunan liiketoiminta myytiin helmikuun 2002 alusta alkaen Pohjois-Karjalan Osuuskaupalle. Yhtiö on myös ilmoittanut luopuvansa Radisson SAS Hesperia Hotellin liiketoiminnasta vuoden 2004 alusta kiinteistön vuokrasopimuksen päättyessä.

Vuoden 2001 alkupuolella yhtiön liiketoiminta kehittyi suunnitelmien mukaisesti. Loppuvuodesta USA:n terrori-uhkän vaikutukset heikensivät majoitusmyynnin kehitystä erityisesti kansainväliseen liikematkustukseen keskittyvissä pääkaupunkiseudun Radisson SAS -yksiköissä. Sokos Hotels -yksiköihin tapahtumilla ei ollut merkittävää vaikutusta. Heikentyneeseen kysyntään yhtiö vastasi tehostetuilla myyntitoimenpiteillä ja sisäisen tehokkuuden parantamisella. Osittain näidenkin toimenpiteiden ansiosta yhtiön koko vuoden tulos oli lähes tavoitteen mukainen.

Yhtiön suurin investointikohde oli Radisson SAS Hotel Espoon täydellinen uudistaminen ja yksikön toiminnan käynnistäminen osana ketjua. Muita suuria investointikohteita olivat ravintolaremontit Rovaniemellä, Tampereella ja Helsingissä. Euroon liittyen tehtiin tietojärjestelmissä mittavia uudistuksia, joiden ansiosta kuluneen tilikauden merkittävimpiin toiminnallisiin projekteihin kuulunut euron käyttöönotto sujui kaikissa yhtiön yksiköissä ilman ongelmia. Sokotel Oy:n vastuulla oli europrojektin veto koko S-ryhmän hotelli- ja ravintolatoimialaa koskien.

Sokotel Oy:n henkilöstön määrä oli tilikaudella 2001 keskimäärin 1 399 henkilöä. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 899 henkilöä. Henkilöstön keskimääräiseen lukuun on vaikuttanut lähinnä vuoden 2000 lopussa tehdyt rakennejärjestelyt.

Yhtiön liikevaihto kasvoi tilikaudella 49 prosenttia. Liikevaihdon kasvu aiheutuu Royal Hotel Oy:n fuusiosta Sokotel Oy:ön edellisen tilikauden lopussa.

2001	M€	± ed.v.
Liikevaihto	169,1	-4,5
Liikevoitto ¹⁾	11,6	-4,8

¹⁾ Liikevoittoon 2000 sisältyi 7,3 milj. euroa S-ryhmän sisäisiä tuottoja liiketoiminnan myynnistä.

Ässäravintolat

SOK:n hotelli- ja ravintolaryhmään kuuluva ravintolaketjuohjauksyksikkö Ässäravintolat ohjaa S-ryhmän ketjuravintoloita ja kehittää niiden liikeideoita, valvoo ravintolaketjujen kannattavuutta ja kilpailukykyä sekä ylläpitää ja kehittää brandien vetovoimaisuutta.

Ässäravintoloiden tehtävänä on lisäksi koordinoita brandin ydinasioihin liittyvät valmennukset ja laatututkimukset sekä tuottaa markkinointimateriaalit ja -ohjeistukset. Ässäravintoloilla on myös merkittävä rooli niin ruoka- kuin juomatuotteenkin kehityksessä.

Ässäravintolat on mukana koko toimialan logistiikan ja tietojärjestelmien kehitysryhmissä ja ravintoloiden asiakasomistajajoukon kehittämisessä.

S-ryhmän ravintolaketjuihin kuului vuoden lopussa 132 ravintolaa. Ketjuista suurin on Rosso, jonka 43 viihtyisää ravintolaa löytyy jo 35 eri paikkakunnalta. Muita ketjuja ovat hotellien yhteydessä toimivat Fransmannit ja Iltaravintolat, ruoka- ja seurusteluravintolaketjut Amarillo, Sevilla ja Memphis, Corner-pubiravintolat, Coffee House- ja Presso-kahvilat sekä Rosso Express-pikaruokaravintolat. Yhteistyötä tehdään myös Hesburger-ketjun kanssa.

Usean ravintolaremontin lisäksi vuoden aikana avattiin yhteensä viisitoista uutta ketjuravintolaa; Hyvinkäälle, Lappeenrantaan ja Tikkurilaan Rosso, Mikkeliin Night, Turkuun Sevilla, Raisioon ja Espooseen Coffee House, Tampereelle ja Varkauteen Corner, Lahteen, Jyväskylään ja Kuopioon Rosso Express, Hämeenlinnaan, Lahteen ja Jyväskylään Presso.

Keturavintoloiden myynti oli yhteensä 143,6 milj. euroa.

Sokos-ketjuohjaus

Sokos-ketjuohjauksyksikön keskeisiä tehtäviä ovat Sokos-tavaratalojen ja Emotion-erikoisliikkeiden valikoimarakenteen ja myyntivalikoiman määrittely sekä ketjujen liikeideoiden ja konseptien kehittäminen ja ylläpito. Sokos-ketjuohjaus valmistelee ketjun toimintaa ohjaavat kannanotot ketjun päätöksentekoaikavälillä ja tuottaa ketjuyksiköille sovitut markkinointi-, logistiikka-, tietojärjestelmä- ja laskentapalvelut. Henkilöstön määrä vuoden 2001 lopussa oli 69.

Vuosi 2001 oli ensimmäinen Sokos-ketjun toimintavuosi uudessa omistusrakenteessa, jossa tavaratalot ovat joko suoraan alueosuuskauppojen tai alueosuuskaupan ja SOK:n yhdessä omistaman paikallisen yhtiön omistuksessa ja ketjuohjauksyksikkö toimii SOK:ssa.

Sokos-ketjussa oli vuoden 2001 lopussa 19 Sokos-tavarataloa, kun Raisiossa Kauppakeskus Myllyssä avattiin loka-kuussa uusi Sokos-tavaratalo. Sokos-liiketoiminta loppui helmikuussa Kouvolassa ja maaliskuussa Oulussa, kun uudessa omistusrakenteessa sopivaa liiketilaa ei ollut käytettävissä.

Kosmetiikkaan ja naisten aluspukeutumiseen keskittyneitä Emotion-erikoisliikkeitä oli vuoden lopussa viisi. Ne ovat kaikki alueosuuskauppojen omistuksessa ja sijaitsevat Seinäjoella, Lappeenrannassa, Haminassa, Joensuussa ja Vihdin Nummelassa. Lisäksi Tallinnan Viru-keskuksessa toimii SOK:n tytäryhtiön Tenco Eesti AS:n Sokos-tavaratalo.

Rakennemuutoksen toteutus onnistui teknisesti hyvin. Samoin uuden rakenteen mukaiset päätöksentekoaikavälit toimivat heti vuoden alusta alkaen täysipainoisesti ja tavoitteellisesti. Ketjuohjauksen valikoimahallinnan ja Intrade Partners Oy:ssä toimivan Sokos-hankinnan henkilöstön työ oli tuloksellista edellisen tilikauden lopulla suoritetusta mittavasta roolien ja työtehtävien vaihtumisesta huolimatta. Sokos-tavaratalojen henkilöstö oli heti vuoden alusta paikallisten alueosuuskauppojen kehitys- ja kannusteohjelmien sekä johtamisjärjestelmien piirissä. Ketjujen myynti ja tulos kehittyivät jonkin verran tavoitteita paremmin. Edelliseen vuoteen verrattuna tulospäätös oli merkittävä ja myynnin kehitys vertailukelpoisessa verkostossa oli alan yleistä kehitystä parempi.

Tavaratalojen tilojen uusiminen jatkui kertomustilikaudella mm. Salossa, Lohjalla, Raumalla, Kajaanissa, Jyväskylässä ja Tampereella. Alkaneella tilikaudella on useita mittavia uudistushankkeita käynnissä, mm. Kuopiossa, Porissa ja Turussa.

Sokos-liiketoiminnan sisällön kehitystyötä tehdään yhteisessä projektissa, jossa on laajasti sekä tavaratalojen että ketjuohjauksen ja hankinnan koko henkilöstö mukana työstämässä muutoksia markkinatilanteesta ja sen kehittymisestä lähtien.

Sokos-ketjun liikevaihto vuonna 2001 oli 249 milj. euroa, missä oli lisäystä vertailukelpoisesti 6,7 prosenttia. Emotion-ketjun liikevaihto oli 4,2 milj.euroa. Se oli lähes kokonaan uutta myyntiä, koska ensimmäinen ketjuyksikkö avattiin vasta alkukesästä 2000.

Sokos-yhtiöt

Pääkaupunkiseudulla, Tampereella, Turussa ja Porissa Sokos-liiketoimintaa harjoitetaan alueosuuskauppojen ja SOK:n yhdessä runsas vuosi sitten perustamissa paikallisissa Sokos-yhtiöissä.

Helsingin Sokos Oy harjoittaa käyttötavaroiden tavaratalokauppaa Helsingissä ja Espoon Tapiolassa. Yhtiön liikevaihto oli 54,9 milj. euroa. Tavaratalojen liikevaihto kasvoi 7,5 prosenttia edellisestä vuodesta. Yhtiön liiketulos oli voitollinen. Henkilöstön määrä vuoden 2001 lopussa oli 282.

Tampereen Sokos Oy harjoittaa sekä päivittäis- että käyttötavaroiden tavaratalokauppaa Tampereella. Yhtiön liikevaihto oli 40,4 milj. euroa. Tavaratalon liikevaihdon kasvu oli 8,4 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Yhtiön liiketulos oli voitollinen. Henkilöstön määrä vuoden 2001 lopussa oli 234.

Turun Sokos Oy harjoittaa käyttötavaroiden tavaratalokauppaa Turussa ja lokakuusta 2001 alkaen myös Raisiossa Kauppakeskus Myllyssä. Yhtiön liikevaihto oli 18,1 milj. euroa. Tavaratalojen liikevaihdon kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 6,8 prosenttia. Yhtiön liiketulos oli tappiollinen. Henkilöstön määrä vuoden 2001 lopussa oli 163.

Porin Sokos Oy harjoittaa käyttötavaroiden tavaratalokauppaa Porissa. Yhtiön liikevaihto oli 11,1 milj. euroa. Tavaratalon liikevaihto kasvoi 8,5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Yhtiön liiketulos oli tappiollinen. Henkilöstön määrä vuoden 2001 lopussa oli 63.

Oy Sokos Ab myi 1.1.2001 liiketoimintansa alueosuuskaupoille tai em. paikallisille yhtiöille Oulun ja Kouvolan tavaratalojen liiketoimintaa lukuun ottamatta. Niiden liiketoiminta lopetettiin helmi- ja maaliskuussa 2001. Oy Sokos Ab on vastannut Tenco Eesti AS:n Tallinnan tavaratalon Suomesta tapahtuvan tavarahuollon logistiikkapalveluista. Oy Sokos Ab:n liikevaihto oli 2,4 milj. euroa ja liiketulos voitollinen. Henkilöstön määrä vuoden 2001 lopussa oli 2.

Sokos-yhtiöt yhteensä:

2001	M€	± ed.v.
Liikevaihto	126,9	-61,0
Liiketappio	-0,3	+7,6

Kuusinen Oy

Kuusinen Oy on naisten ja miesten kansainvälisten merkkivaatteiden ja -kenkien vähittäismyyntiin erikoistunut yhtiö. Yhtiö keskitti koko liiketoimintansa vuonna 2001 yhteen liikkeeseen.

Yhtiön liikevaihto oli yhteensä 6,8 milj. euroa, jossa oli vähennystä 15 prosenttia, johtuen lähinnä toiminnan keskittämistä aiheutuneesta liiketilan supistumisesta. Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 39.

Kuusinen Oy:n liiketoiminta päätettiin myydä TFG Retail Oy:lle, joka on Texmoda-ostoyhtymässä toimivien yksityisten kauppiaiden perustama yhtiö. Liiketoiminnan luovutus tapahtuu 1.3.2002.

HOT Kodintekniikka Oy

HOT Kodintekniikka Oy on kodintekniikan vähittäiskauppaa harjoittava yhtiö. Yhtiö oli 1.1.-23.4.2001 saksalaisen Ernst Brinkmann KG:n ja SOK:n yhteisesti omistama yhtiö. Brinkmann-yhtiöiden jouduttua yrityssaneeraukseen vuoden 2001 alussa SOK osti Brinkmannin osuuden, jolloin yhtiöstä tuli SOK:n 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö.

Yhtiöllä oli kolme myymälää Jyväskylässä, Espoossa ja Vantaalla.

Vuoden 2001 aikana käytiin tiiviisti neuvotteluja uuden kansainvälisen kumppanin löytämiseksi. Neuvotteluissa ei kuitenkaan päästy SOK:n kannalta hyväksyttävään lopputulokseen. Näin päädyttiin HOT Kodintekniikka Oy:n liiketoiminnan lopettamiseen. Espoon ja Jyväskylän myymälöiden toiminta päättyi 31.12.2001 ja Vantaan 19.1.2002.

Yhtiön liikevaihto vuonna 2001 oli 19,2 milj. euroa ja henkilöstön määrä vuoden lopussa 78.

Netista Oy

Netista Oy on SOK:n tytäryhtiö, joka harjoittaa kulutustavaroiden vähittäiskauppaa internetissä. Marraskuussa Netista Oy:stä tuli SOK:n 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö SOK:n ostettua Sonera Plaza Oy:ltä sen omistamat yhtiön osakkeet.

Keväällä 2001 avattiin voimakkaan markkinointipanostuksen tukemana laajan valikoiman netista.com-verkkokauppa. Tunnettuuteen, huomioarvoihin ja käynteihin liittyvät tavoitteet saavutettiin hyvin, mutta myynti ei käynnistynyt tavoitteiden mukaisesti. Vuoden lopulla kuukausittaiset kävijämäärät nousivat yli 100 000 ja Netistan tunnettuus internet-käyttäjien keskuudessa kohosi 34 prosenttiin.

Joulukuussa 2001 hyväksyttiin toimintasuunnitelma, jossa Netista Oy:n toiminta sopeutetaan markkinatilanteeseen. Netista Oy toimii tiiviissä yhteistyössä Sokos-ketjuohjauksen ja SOK:n verkkoliiketoimintayksikön kanssa.

Yhtiön liikevaihto vuonna 2001 oli 1,1 milj. euroa ja henkilöstön määrä vuoden lopussa 15.

Tenco Oy

Tenco Oy on SOK:n 100-prosenttisesti omistama kehitysyhtiö, jonka tehtävänä on kehittää ja harjoittaa tavaratalotoimintaa Baltian maissa ja Pietarissa.

Tenco Oy:n täysin omistama tytäryhtiö Tenco Eesti AS harjoittaa tavaratalokauppaa Sokos-liikeidealla Tallinnan keskustassa. Tavaratalokaupassa Virossa on päätetty keskittyä Prisma-ketjun kasvattamiseen. Tallinnan Sokos-tavaratalon toiminta on päätetty lopettaa syksyllä 2002.

Yhtiön liikevaihto oli 4,3 milj. euroa ja henkilöstön määrä vuoden lopussa 60.

Sokos toimi kuluneen vuoden uuden konseptin mukaisena. Se on nyt liikeidealtaan oikea ketju.

Kabvilakulttuuri elää Suomessa murroskautta. Coffee House -ketjun kahviloiden miljöö on rakennettu mahdollisimman houkuttelevaksi.

AUTOKAUPPARYHMÄ

Risto Mäkeläinen

Autokaupparyhmä muodostettiin autokauppaa tekevästä SOK:n tytäryhtiöistä Oy Maan Auto Ab:sta, Automaa Oy:stä, AS Kommest Autosta, AS Lauva Autosta sekä rauta- ja rakennustarvikkeiden tukkukauppaa tekevästä Rainex Yrityspalvelu Oy:stä. Lisäksi ryhmään kuului autokaupan ohjausyksikkö. Autokaupparyhmän johtajana toimi ekonomi Risto Mäkeläinen.

Uusien henkilöautojen rekisteröinti Suomessa väheni selvästi kolmen normaalitasoisen vuoden jälkeen. Rekisteriini meni 109 500 uutta henkilöautoa, joka oli 18,7 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Keskeisenä syynä autokaupan hiljennemiseen oli vuoden alussa käynnistynyt keskustelu käytettyjen tuontiautojen verokohtelusta, jota koskeva valitus oli EU-tuomioistuimen käsiteltävänä. Ratkaisun spekulointiin vaikuttavan myös uusien autojen verotukseen ja hintoihin. Nämä odotukset vaikuttivat merkittävästi siihen, että erityisesti yksityisasiakkaat siirsivät autonvaihtopäätöksiään. Pakettiautoja rekisteröitiin 12 863 kappaletta, jossa oli vähennystä 1,4 prosenttia

Autokaupan ohjaus

Ohjausyksikön tehtävänä oli ohjata ja koordinoita S-ryhmän autokaupan kehittämisohjelmia ja osallistua niiden toteuttamiseen ryhmän autoliikkeiden kanssa.

Ohjausyksikön ja autoliikkeiden yhteistyönä valmisteltiin S-ryhmän autokaupan kilpailustrategiat, joista tehtiin päätökset vuoden lopulla. S-ryhmän autokaupan verkkopalvelua kehitettiin ja tarjotaan osoitteessa www.autokanava.net.

S-ryhmällä oli vuoden lopussa yhteensä 42 autoliikettä. Uudet autotalot valmistuivat Seinäjoelle, Porvooseen ja Raision Myllyn yhteyteen. Autokaupan vähittäismyynti oli 552 milj. euroa, jossa oli vähennystä 7,2 prosenttia. Uusia autoja myytiin 11 841 kappaletta (muutos -13,1 %) ja vaihtoautoja 21 066 kappaletta (muutos -0,4 %). Autokauppaa harjoitti SOK-yhtiön lisäksi 15 alueosuuskauppaa. Autoliikkeet edustivat vuoden lopussa kaikkiaan 18 eri automerkkiä.

Oy Maan Auto Ab

Oy Maan Auto Ab on SOK:n tytäryhtiö, joka tuo Suomeen ja markkinoi jälleenmyyjäverkostonsa välityksellä Peugeot-autoja, -varaosia ja lisätarvikkeita. Maan Auton jälleenmyyjäverkostoon kuului 36 täyden palvelun autoliikettä. Näistä 5 oli Automaa Oy:n, 16 alueosuuskauppojen ja 15 yksityisten yrittäjien omistuksessa.

Peugeot-henkilöautoja rekisteröitiin 6 946 kappaletta, joka oli 8,6 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Kokonaismarkkinoiden laskettua 18,7 prosenttia nousi Peugeotin markkinaosuus 5,6 prosentista 6,3 prosenttiin. Markkinaosuuden kasvu perustui ensisijaisesti Peugeot 206 ja 307-mallistojen hyvään menestykseen. Uusi 307 valittiin vuoden 2002 autoksi eurooppalaisten autoitoimittajien äänestyksessä. Peugeot voitti myös rallin maailmanmestaruuden 2001. Peugeot-tavara-autojen myynti laski 6,3 prosenttia ollen 913 kappaletta. Peugeot-pakettiautojen markkinaosuus laski 6,2 prosentista 5,6 prosenttiin.

Yhtiö aloitti Peugeot-verkoston laatuohjelman asteittaisen toteutuksen tavoitteena saada koko verkosto sen piiriin vuoden 2003 alkuun mennessä. SOK:n hallitus päätti joulukuussa 2001 fuusioita tytäryhtiönsä Oy Maan Auto Ab:n ja Automaa Oy:n.

2001	M€	± ed.v.
Liikevaihto	160,8	-14,1
Liikevoitto	2,6	-0,7

Automaa Oy

Automaa Oy on SOK:n tytäryhtiö, joka harjoittaa Peugeot-autojen vähittäiskauppaa ja huoltokorjaamotoimintaa Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Tampereella ja Turussa. Yhtiön käyttöön valmistui lokakuussa 2001 uusi autotalo Raisioon Kauppakeskus Myllyn läheisyyteen.

Uusien autojen myynnin hidastuessa heti vuoden alussa, Automaassa käynnistettiin kustannusten sopeutusohjelma. Sen vaikutukset näkyivät tulostasossa kesäkuukausista alkaen.

Laadukkaille vaihtoautoille otettiin käyttöön Leijona-vaihtoauto-ohjelma, joka tarjoaa asiakkaalle mm. merkittävät takuehdot.

Yhtiö myi uusia Peugeot autoja 3 379 kappaletta, jossa oli vähennystä 20 prosenttia. Vaihtoautoja myytiin 3 879 kappaletta, muutos -31 prosenttia.

2001	M€	± ed.v.
Liikevaihto	105,2	-27,7
Liikevoitto	0,1	+0,5

AS Kommest Auto ja AS Lauva Auto

AS Kommest Auto on SOK:n 90-prosenttisesti omistama tytäryhtiö, jolla on Peugeot-autojen yksinmyyntiedustus Virossa ja Latviassa. Sillä on tytäryhtiö (100 %) AS Lauva Auto, joka toimii myyntiyhtiönä Latviassa. Kommest-konsernilla on omat autoliikkeet Tallinnassa (2), Tartossa, Pärnussa ja Riikassa. Omaa verkostoa täydentävät yksityiset piirimyyjät, kuusi Virossa ja neljä Latviassa.

Viron kokonaismarkkinat olivat 15 294 uutta henkilö- ja pakettiautoa, jossa oli kasvua 20,2 prosenttia. Latvian kokonaismarkkinat olivat 8 624 henkilö- ja pakettiautoa, jossa oli 32 auton vähennys.

Kommest-konserni myi Peugeot-autoja Virossa yhteensä 2 366 kappaletta ja Latviassa 696 kappaletta. Peugeot-henkilöautojen markkinaosuus oli Virossa 14,4 prosenttia ja Latviassa 8,1 prosenttia. Pakettiautojen markkinaosuus Virossa oli 21,5 prosenttia ja Latviassa 7,7 prosenttia. Vientiin meni lisäksi 587 Peugeotia.

Riikassa varattiin tilat uudelle autoliikkeelle, joka otetaan käyttöön vuoden 2002 alussa. Tarttoon päätettiin rakentaa uusi autotalo, joka valmistuu keväällä 2002. Nämä investoinnit mahdollistavat myynnin kasvun ja tehokkaan huolto- ja korjaamotoiminnan.

2001	M€	± ed.v.
Liikevaihto	45,3	+14,2
Liikevoitto	1,0	+0,1

Rainex Yrityspalvelu Oy

Rainex Yrityspalvelu Oy on rauta- ja rakennustarviketukku-kauppa, joka harjoittaa myös väestönsuojelun, turvallisuuden, työvaatteiden, suurtaloustuotteiden ja tekstiilien suurtalous-kauppaa. Yhtiöllä on myyntipisteet Helsingissä, Tampereella, Turussa, Jyväskylässä, Kuopiossa ja Oulussa. Varastot ovat Vantaalla, Turussa ja Oulussa.

Rauta- ja rakennustarvikemarkkinat laskivat vuositasona runsaan prosentin, vaikka hinnat nousivat keskimäärin 3 prosenttia. Perusrakennustarvikkeiden markkinat laskivat tuoteriikasta riippuen 5–10 prosenttia mutta sisustusmarkkinat kasvoivat vastaavasti 5–8 prosenttia. Suurimmat pudotukset olivat liike- ja toimistorakentamisessa sekä asuinrakennuksissa. Kasvua oli julkisissa palvelurakennuksissa.

Kirstyvässä markkinatilanteessa Rainex Yrityspalvelu säilytti hyvin asemansa ja tulostasonsa.

2001	M€	± ed.v.
Liikevaihto	84,0	-1,8
Liikevoitto	1,2	-0,1

Peugeot 307 valittiin vuoden autoksi.

HALLINTOTOIMINNOT

Jukka Salminen

Hallintotoiminnot vastasi SOK-yhtymän taloudesta, rahoituksesta, kentän ohjauksesta, kiinteistötoiminnoista, lakiasioista sekä hallintopalveluista. Ryhmän johtajana toimi kauppaneuvos taloustieteiden maisteri Jukka Salminen.

Talous

SOK:n talousyksikkö vastasi SOK-yhtymän talouden ohjauksen lisäksi koko S-ryhmän talouden ohjauksen yhteisistä periaatteista ja ohjeistuksista sisäisen laskennan, kirjanpidon, tilinpäätöksen ja verotuksen alueilla sekä ryhmälle tarpeellisten yhteisten talouspalvelujen tuottamisesta.

Vuonna 2001 yksikön toimintaa suuntasi euro-valmistautuminen. Vastatessaan sekä SOK:n että koko S-ryhmän talousohjauksen tuesta laajeni yksikön projekti kattamaan sekä yhteiskäyttöisten perustietojärjestelmien että talouden ohjausjärjestelmien muutoshallinnan. Tärkeimpiä asiakokonaisuuksia olivat järjestelmien toiminnallisuusmuutokset, tietosiirtolinkkien päivitys, rahatiedon välitysjärjestelmien muutokset ja tietokantakonservio.

Perustehtävänä yksikkö ylläpiti ja kehitti kirjanpidon ohjeistuksen ja operatiivisen laskennan periaatteita ja ohjeistusta, sekä vastasi ryhmätasoisesta verotuksen ohjauksesta ja taloustoimintojen tietojärjestelmien tuesta.

Taloussuunnittelussa aloitettiin keskitetyn talousohjauksen tietokantahankkeen rakentaminen korvaamalla ensin ryhmän myyntiraportointi Hyperion-tuoteperheen tuotteilla. Samanaikaisesti kuvattiin ja projektoitiin suunnittelu- ja konsernilaskentajärjestelmien uusimisen polku. Tietohallinnolla oli keskeinen rooli - euro-muutosten hallinnan lisäksi - myös talousohjauksen tietokantahankkeen rakenteen ja toiminnallisuuden suunnittelussa.

Järjestelmäpalveluissa luotiin valmiuksia, pilotoinnin kokemuksiin tukeutuen, laajalle ostolaskujen sähköiselle kiertäykselle, hyväksymiselle ja arkistoinnille. Myös tavaraostolaskujen koneellinen hintatarkastus sekä pääteavusteinen las-

kuntarkastus otettiin käyttöön muutamassa osuuskaupassa. Keskitetyt päivittäis- ja käyttötavaroiden hankintatoiminnot tuotiin laajasti OVT-laskutuksen piiriin.

Euro-ohjeistusten laatimisen lisäksi konsernikirjanpidossa nopeutettiin prosessi- ja aikataulumuutosten avulla tilinpäätöksen julkaisuaikataulua noin kuukaudella. Talouspalvelut hoiti eräiden SOK:n tytär- ja osakkuusyhtiöiden kirjanpidon sekä toteutti yhtymän rakennemuutosten edellyttämät uudistukset. Verotuksen ohjauksessa erityisesti konsultoinnin rooli lisääntyi edellisiin vuosiin verrattuna.

Keväällä käynnistettiin ryhmästrategian päivitykseen liittyen esitutkimusprojekti S-ryhmän taloushallinnon prosessien kustannustehokkuuden parantamiseksi. Sekä alueosuuskauppojen että SOK:n taloushallinnon edustajista koostunut projekti määritteli S-ryhmän taloustoimintojen tulevan toimintamallin tavoitteen. Siinä tavoitteina ovat mm. entistä integroidummat ja tehokkaammat prosessit, yhteiset toimintatavat ja perusjärjestelmät sekä resurssien kohdistaminen liiketoiminnan tukemiseen ja sen tarvitsemiin palveluihin. Muutoin SOK Talouden yhteistyö alueosuuskauppojen kanssa painottui voimakkaasti euro-muutosten läpivienttiin.

Henkilöstön viihtyvyyttä ja hyvinvointia on edistetty nyt jo toista vuotta jatkuneella vilkkaalla työviretoiminnalla.

Rahoitus

Rahoitusyksikkö vastasi keskitetysti SOK-yhtymän rahoituksesta.

Rahoituksen yhtymäpankki vastasi SOK-yhtymän likviditeetin hallinnasta sekä korko- että valuuttakurssiriskien hallinnasta SOK:n hallituksen asettamien ohjeiden ja limiittien mukaisesti. Riskienhallintatehtävän ohessa yhtymäpankki toimi tulosityksikkönä hyödyntäen rahoitusmarkkinoiden muutoksia. Tilivuoden aikana yhtymäpankki jatkoi toimintaansa sähkön tukkumarkkinoilla. Vuoden 2001 aikana yhtymäpankki on ostanut tarvittavan sähkön suurimpaan osaan SOK-yhtymän kiinteistöistä ja toteuttanut sähkön hintariskin hallinnasta annettua ohjeistusta.

SOK-Takaus Oy myönsi takauksia osuuskaupoille ja SOK:n tytäryhtiöille. Takauskanta oli vuoden lopussa 61,2 milj. euroa. Takausvastuut pienenevät 2,7 milj. euroa. Vastavakuudet ja omat varat olivat vuoden lopussa 78,4 milj. euroa.

S-Etuluotto Oy on S-ryhmän kulutusluottojen hallinnointiin erikoistunut yhtiö, jossa tuotetaan palveluja ottaen huomioon asiakasomistajien, asiakkaiden ja S-ryhmän liiketoimintaketjujen tarpeet. Yhtiön kolmantena varsinaisena toimintavuotena toteutettiin euron käyttöönotto. S-ryhmän yritysasiakkaille suunniteltiin yrityskortti, Business Card Manager, joka otettiin käyttöön syksyllä 2001. Luottokanta oli vuoden lopussa 18,0 milj. euroa (vuoden 2000 lopussa 17,4 milj. euroa).

Kentän ohjaus

Kentän ohjauksen päätehtävänä on osuuskauppojen talouden valvonta ja tarvittavien toimenpiteiden ohjaus, osuuskauppojen alue- ja liiketoimintarakenteen kehittämisen ohjaus sekä investointien valmistelu yhteistyössä alueosuuskauppojen johdon kanssa.

Kentän ohjaus suoritti osuuskauppojen toiminnan tulokellisuuden ja talouden tilan jatkuvaa valvontaa SOK:n hallintoneuvoston hyväksymien talouden ohjausperiaatteiden mukaisesti. Osuuskauppojen talouden tila määritettiin vahvistettujen talouden tilan kriteereiden mukaisesti. Osuuskauppojen vuosisuunnittelua kentän ohjaus tuki kaupan toimintaympäristöä koskevilla analyyseilla ja ennusteilla sekä yleisillä suunnitteluohjeilla ja budjetointiohjeistuksella.

Osuuskauppojen lukumäärässä ei tapahtunut vuoden aikana muutoksia.

SOK:n hallintoneuvostolle valmisteltiin tarkistetut osuuskauppojen talouden ohjauksen pääperiaatteet ja talouden tilan kriteerit, joita sovelletaan ensimmäisen kerran vuotta 2001 koskevassa arvioinnissa. Osuuskuntalain kokonaisuudistukseen liittyen laaja osuuskauppojen mallisääntöjen uudistamistyö ja asiakasomistajakonseptin yhtenäistämisesitys valmisteltiin SOK:n hallintoneuvoston vahvistettavaksi alkuvuodesta 2002.

Kentän ohjaus valvoi osaltaan osuuskauppojen takausren-gassopimusten mukaista säästökassatoimintaa. Osuuskaupan harjoittamasta säästökassatoiminnasta vastaa osuuskaupan hallitus ja toimintaa valvoo säästökassatarkastaja. Jäsensijoitukset ovat osuuskaupan velkaa jäsensijoittajille. Jäsensijoitusten takaisinmaksamisesta vastaa ensisijaisesti kukin osuuskauppa varallisuudellaan. Lisäksi osuuskaupoilla on kaksi erillistä jäsensijoitusten takausren-gassopimusta, joista toisen muodostaa 22 alueosuuskauppaa ja toisen 10 säästökassatoimintaa harjoittavaa paikallisosuuskauppaa. Osuuskauppoihin tehdyt säästökassasijoitukset kasvoivat vuoden aikana 41 milj. euroa ja olivat vuoden lopussa 416 milj. euroa. Osuuskuntalain uudistukseen liittyen myös säästökassatoiminnan tarkistetut mallisäännöt valmisteltiin SOK:n hallintoneuvoston vahvistettavaksi.

Valtiovarainministeriö on valmistellut ministeriön syksyllä 1999 asettaman pankkipalvelutyöryhmän ehdotusten pohjalta luottolaitoslain muuttamista. Koska lakiesityksellä on oleellinen vaikutus osuuskauppojen säästökassatoimintaan, kentän ohjaus on yhdessä osuuskauppojen johdon kanssa aktiivisesti seurannut lain valmistelua.

Kiinteistötoiminnot

SOK-yhtymän kiinteistötoiminnot vastasi yhtymän käytössä olevasta kiinteistöomaisuudesta, toimitilapalvelujen tuottamisesta ja kiinteistöomaisuuden kehittämisestä.

Kiinteistöinvestoinnit olivat 6,6 milj. euroa. Suurimpia kor-

jausrakennuskohteita olivat Kilon logistiikkakeskus, Helsingissä Koy Valtakulman LVIS-saneeraustyö ja Sokos Hotel Vaakunan peruskorjaus, joka aloitettiin lokakuussa 2001 ja työt valmistuvat syksyllä 2003. Samoin Porin Sokos-kiinteistön peruskorjaustyö aloitettiin syksyllä. Työ valmistuu elokuussa 2002. Nurmooon ja Tampereen Sarankulmaan rakennettiin tilat Hankkija-Maatalous Oy:n konekeskuksille. Jollas Instituutin tiloja uudistettiin nykyajan vaatimuksia vastaaviksi. Kiinteistöjen korjausohjelmaa toteutettiin suunnitelman mukaisesti.

Kiinteistömyynnit olivat 11,7 milj. euroa. Suurin kohde oli Raision Automaan kiinteistö, joka myytiin Tapiola-ryhmälle ja vuokrattiin liiketoiminnan käyttöön pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. Pohjois-Karjalan Osuuskaupalle myytiin Sokos Hotel Vaakunan kiinteistö, Osuuskauppa Hämeenmaalle huoltamo- ja S-market-kiinteistöt Hollolassa, Lahdessa ja Janakkalassa sekä NCC-Puolimatalle 50 prosenttia Turun Brahenkatu 8 (Wiklund-kortteli) osakkeista.

Vapaiden tilojen määrä oli vuoden lopussa 7 250 m².

Kiinteistötoimintojen liikevaihto oli 107,6 milj. euroa, josta S-ryhmän osuus oli 86,7 milj. euroa eli 81 prosenttia. Liikevoitto oli 0,7 milj. euroa parempi kuin edellisellä vuotena.

Kauppapaikkapalvelut-yksikön keskeiset tehtäväalueet ovat uusien liikepaikkojen hankinta ja nykyisten kehittäminen sekä näihin liittyvät asiantuntija- ja rakennuttamispalvelut S-ryhmässä. Merkittävin projektikohde vuonna 2001 oli Raisiossa 18.10. avattu Kauppakeskus Mylly, jossa vuokrattua liiketilaa on 42 000 m². Vuoden 2002 alussa kauppapaikkapalveluihin perustettiin asiakaspalvelun tehostamiseksi kiinteistökehitysyksikkö, joka tarjoaa asiakkaille keskitetysti kaikkia kauppapaikkojen kehittämisessä tarvittavia rakennuttajapalveluja kaavoitus-, suunnittelu-, rakentamis- ja kiinteistöjen kunnossapitoprosesseissa.

Kiinteistötoimintojen käyttäjäpalvelujen painopiste on strategian mukaisesti kiinteistönhoidon palveluiden kehittämisessä ja markkinoinnissa. Kiinteistöjen huoltokirjojen ja reaaliaikaisen energiaseurannan kysyntä oli suurinta. Käyttäjäpalvelut otti vastatakseen Sokos- ja Radisson SAS -hotelliketjujen kiinteistönhoidon manageeraus- ja jatkoi ponnisteluja ja yhteistyötä alueosuuskauppojen kiinteistönhoidon ratkaisemiseksi.

Talous- ja hallintopalvelujen osalta jatkui Realisti-nimisen kiinteistöohjelmiston lanseeraus osuuskauppoihin tavoitteena saada S-ryhmän kiinteistötietokannat ja ohjelmistot yhtenäistettyä. Vuoden lopussa Realisti-ohjelmaa käytti 8 alueosuuskauppaa.

Kiinteistötoiminnot edusti S-ryhmää monissa kiinteistöalan kehitysohjelmissa ja oli mukana kehittämässä kiinteistöalan koulutusta. Kiinteistötoiminnoilla on merkittävä osa S-ryhmän hyväksytyyn ympäristöpolitiikan toteuttamisessa. Se osallistuu aktiivisesti yhtenä edelläkävijöistä kiinteistö- ja rakennusalan keskeisiin valtakunnallisiin kehittämisohjelmiin. Niistä mer-

kittävimmit vuonna 2001 olivat palvelualan energiansäästö-ohjelma Kress, rakennus- ja kiinteistöalan ohjelma ProGresS sekä rakennusten ympäristöluokitusprojekti. Ketjuohjausten kanssa on käynnistetty yhteishanke, joka tähtää rakennuttamistoiminnan ympäristöasioiden hallintaan liikekiinteistön koko elinkaaren ajan. Projekti aloitettiin korjausrakentamisen pilot-kiinteistöllä Turussa ja työ jatkuu hotelli- ja ABC-ketjuissa.

Kiinteistötoimintojen henkilöstölle pidettiin kaksi ympäristöosaamisen kehityspäivää. Kiinteistöalouden Instituutin tekemässä ympäristötoimintojen kehittymistä ja henkilöstön osaamista mittaavassa benchmarking-selvityksessä Kiinteistötoiminnot tuli toiseksi 11 alan edelläkävijäyrityksen joukossa. Henkilöstön kehitysohjelmaa jatkettiin arkityön kehittämiseksi erityisesti S-ryhmän arvojen käsittelyn osalta.

Lakiasiat

Lakiasiainyksikkö hoitaa keskitetysti SOK-yhtymän lakiasiat ja avustaa osuuskauppoja oikeudellista asiantuntemusta vaativissa kysymyksissä. Lakiasiainyksikön toiminnassa painottuvat erilaiset liiketoimintaan ja sen rakenteeseen liittyvät sopimukset. Kertomusvuonna valmisteltiin mm. kodinkonekauppaan ja verkkoliiketoimintaan sekä Tallinnan Prismoihin liittyviä sopimuksia. Kilpailuvirastolle laadittiin hintayhteistyötä ja aluerakennetta koskeviin hakemuksiin liittyviä selvityksiä. Uusi osuuskuntalaki tuli voimaan 1.1.2002, jonka pohjalta järjestettiin S-ryhmän sisäistä koulutusta vuoden 2002 alussa.

Hallintopalvelut

Hallintopalvelut vastaa keskitettyjen toimisto- ja hallintopalvelujen tuottamisesta Ässäkeskuksessa toimiville yksiköille.

Palvelutoiminta kattaa seuraavat palvelualueet: toimisto- ja vapaa-ajan tilojen vuokraaminen, turvallisuus, toimistokalustot ja -tarvikkeet, puhelinvaihte ja telepalvelut, vastaanotto, palkkakonttori, postitus, monistus, työajanseuranta, kulunvalvonta, arkisto, siivous, henkilöstöravintolatoiminta ja liikematkustus.

Ässäkeskus-korttelissa, Satamaradankatu 1:stä saatiin vuoden alussa käyttöön lisää toimisto- ja kokoustilaa noin 3 500 m². Toimistotilan lisätarvetta ei lyhyellä tähtäyksellä ole näköpiirissä.

Ässäkeskuksen tilat ovat edelleenkin olleet täysimääräisesti käytössä ja se on osaltaan mahdollistanut hallintopalvelujen tehokkaan tuottamisen.

Vuoden lopussa alueosuuskaupoissa oli asiakasomistajalouksia jo lähes miljoona

KEHITYSTOIMINNOT

Taavi Heikkilä

Kehitystoiminnot koostui yrityssuunnittelusta, asiakasomistaja- ja markkinointipalveluista, tietohallinnosta, verkkoliiketoiminnoista, lähialueuetoiminnoista, euro-projektista sekä osuustoiminta-yksiköstä. Kehitystoimintojen johtajana toimi kauppatieteiden maisteri Taavi Heikkilä.

Yrityssuunnittelu

Yrityssuunnittelun toiminnan painopisteinä olivat S-ryhmän strategian valmistelu, kilpailija- ja toimintaympäristöseuranta, ympäristötoiminnan ohjaus ja S-ryhmän sponsoriohjelmien suunnittelu, koordinointi ja toteutus.

Toimintavuoden aikana vahvistettiin S-ryhmän strategia ja strategiaproessi. S-ryhmän strategia perustuu S-ryhmän toiminta-ajatukseen, visioon ja arvoihin. S-ryhmän strategia linjaa liiketoiminta-alueiden ja ketjujen kilpailustrategiat ja vaikuttaa myös oleellisesti alueosuuskauppojen sekä SOK-yhtymän strategioiden luontiin. Strategian tehtävänä on vahvistaa S-ryhmän yhtenäisyyttä ja toiminta-ajatuksen toteutumista kilpailukykyisesti. Strategiaan liittyen käynnistettiin strategisten tavoitteiden ja mittareiden määritysprojekti.

Kilpailija- ja toimintaympäristöseurannassa painopisteenä oli toimialojen kehitystrendien tunnistaminen. Keskeistä oli erityisesti kaupan globalisaatiokehityksen vaikutusten arviointi ja analysointi suomalaisen vähittäiskaupan kannalta. Yrityssuunnittelu osallistui lisäksi S-ryhmän liiketoiminta-alueiden liikeideoiden kehittämiseen. Yrityssuunnittelussa tuotetaan myös päivittäin informaatiota muuttuvasta toimintaympäristöstä S-ryhmän tarpeisiin. Informaation välityskanavista tärkein on S-ryhmän intranet.

Ympäristötoiminnan ohjauksessa jatkettiin S-ryhmän ympäristöpolitiikan toimeenpanoa. Ympäristöpolitiikan keskeisiä periaatteita ovat jatkuva parantaminen ja henkilöstön ympäristötiedon ylläpito ja kehittäminen. Sidosryhmille suunnattua

ympäristöviestintää on toteutettu SOK-yhtymän ympäristöraportin, vuosikertomuksen ja S-kanavan verkkosivujen välityksellä. Ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportointia koskevassa vertailussa SOK-yhtymän vuosikertomus vuodelta 2000 oli paras kaupan toimialalla vuosikertomusten sarjassa.

Vuoden aikana ohjattiin vahvistetun sponsorointistrategian toimeenpanoa sekä suunniteltiin ja toteutettiin sponsoriohjelmat yhteistyössä alueosuuskauppojen ja SOK-yhtymän yksiköiden kanssa. S-ryhmän sponsorointikohteina vuonna 2001 olivat mm. Suomen Kansallisoooppera, Savonlinnan Oopperajuhlat, Kiasma, Taidekeskus Salmela, Seinäjoen Tango-markkinat, Suomen freestyle-maajoukkue sekä Neste Rally Finland.

Asiakasomistaja- ja markkinointipalvelut

Asiakasomistajapalvelut tuottaa ja kehittää yhdessä alueosuuskauppojen ja ketjujen kanssa S-ryhmän toiminta-ajatuksen mukaista asiakasomistajien palvelujärjestelmää, johon kuuluvat: jäsenhallinto, S-Etukorttihallinto, säästökassa- ja bonuslaskenta sekä näiden tukipalvelut osuuskaupoille ja lisäksi asiakasomistajaviestinnän tuotanto, asiakasomistajien puhelinpalvelu ja S-ryhmän tutkimuspalvelu.

Asiakasomistajat saivat kuukausittain asiakasomistajapostin, joka sisälsi kirjeen alueosuuskaupan johdolta, henkilökohtaiset tiedot kertyneestä Bonuksesta, S-Tilin tiliotteen sekä Yhteishyvä-lehden. Lisäksi asiakasomistajaposti sisälsi tietoa asiakasomistajille suunnatuista tuote- ja palvelueduista.

Asiakasomistajien palvelu- ja etutarjontaa laajennettiin käynnistämällä valtakunnallinen Bonus-yhteistyö Radiolinjan kanssa 1.12.2001.

Alueosuuskauppojen asiakasomistajatalouksien määrä oli vuoden lopussa 970 250, joista uusia asiakasomistajia ennätyselliset 148 203 taloutta. Asiakasomistajat lisäsivät ostojensa keskittämistä S-ryhmän toimipaikkoihin ja bonusmyynti kasvoi edellisestä vuodesta 16 prosenttia ollen 3,8 mrd. euroa. Asiakasomistajat saivat ostohyvitystä eli Bonusta 100 milj. euroa. S-Etukortteja rinnakkaiskortteineen oli käytössä jo yli 2 miljoonaa kappaletta, joista maksuominaisuuksilla varustettuja noin 650 000 ja luotollisia noin 46 000.

Markkinointipalvelut on S-ryhmän sisäinen mainostoimisto, joka suunnittelee ja toteuttaa alueosuuskauppojen, ketjujen, tytäryhtiöiden ja koko S-ryhmän mainontaa monipuolista tuotantotekniikkaa hyödyntäen.

Markkinointipalvelujen tuotanto kasvoi huomattavasti edellisestä vuodesta ja sen merkittävimmät toimeksiantajat olivat Prisma-, S-market- ja Sale-ketjut, Sokos- ja Sokos Hotels-ketjut, Oy Maan Auto Ab ja Automaa-ketju, Autokanava.net, ABC-liikennemyymäläketju ja asiakasomistajapalvelut.

Tietohallinto

Aikaisempien suuntaviivojen ja toimintaohjelmien mukaisesti toteutettiin vuoden aikana osana S-ryhmän koko euro-hanketta järjestelmien euro-valmistelu onnistuneesti loppuun. Jotain yksityiskohtia jäi viimeisteltäväksi vuoden 2002 puolelle.

Uusien järjestelmien kehittämisen painopisteitä olivat edelleen toiminnan ohjausjärjestelmien uudistaminen, täsmätiedon hyväksikäytön kehittäminen, EDI-yhteyksien lisääminen ja sähköisen viestinnän laajentaminen.

Tietoturvaan kohdistui olennaisesti aikaisempaa kovempia ulkoisia uhkia sekä merkittävästi lisääntyneiden tietokonevirusten että verkkoihin tunkeutumisyriyten muodossa. Uhat kyettiin torjumaan, mutta tietoturvan kehittämispanosta jouduttiin nostamaan entisestään. Liiketoiminnan tietotekniikkarippuvuuden jatkuva kasvaminen, kaupan palveluaikojen pidentyminen ja verkkoliiketoiminnan eteneminen edellyttivät ja edellyttävät jatkossakin lisäpanostusta tietoverkon palvelujen jatkuvuuden turvaamiseen.

Jo edellisenä vuonna aloitetun tietotekniikkastrategian uudistamistarpeen selvitystä jatkettiin sekä ulkoisen kehityskartoituksen että S-ryhmän uudistetun strategian pohjalta. Sen perusteella käynnistettiin strategian uudistushanke, joka valmistuu vuoden 2002 puolella.

Verkkoliiketoiminta

Verkkoliiketoimintayksikön päävastuualueita ovat S-ryhmän verkkoliiketoiminnan koordinointi ja kehittäminen, S-ryhmän sisäinen verkkopalvelu Sintra sekä asiakasomistajien palveluportaali www.s-kanava.net. Lisäksi yksikön tehtävänä on edistää ja suunnitella verkon käytön mahdollistavien uusien päätelaitteiden (mobiili, digi-tv) hyväksikäyttöä eri liiketoiminta-alueilla.

Toimintavuoden lopulla vahvistettiin S-ryhmän verkkoliiketoiminnan linjaukset, joiden mukaisesti verkkoliiketoiminnan tehtävänä on tukea ja vahvistaa S-ryhmän perusliiketoimintoja. Verkkoliiketoiminnan perustana on monikanavainen toimintamalli, jossa sähköinen kanava on asiakasomistajan vaihtoehtoinen ja/tai täydentävä asiointimuoto.

S-kanava on S-ryhmän asiakasomistajille tarkoitettu palveluportaali, jossa S-ryhmä on yhdessä osoitteessa. S-kanava uudistui perusteellisesti maaliskuussa 2001. Se painottuu nyt entistä selkeämmin liiketoiminnan tukemiseen ja asiakasomistajien palvelemiseen. S-kanavan uudistuneet alueosuuskaupakohtaiset verkkosivut julkaistiin lokakuussa. S-kanavan kävijämäärä nousi loppuvuonna lähes 50 prosenttia ja tasainen kasvu jatkuu edelleen.

Lokakuussa lanseerattiin uusi autoilevan asiakasomistajan verkkopalvelu autokanava.net, jossa on lähes kaikkien S-ryhmän autoliikkeiden uusien ja käytettyjen autojen tarjonta sekä autoliikkeiden yhteystiedot. Vuonna 2001 kehitettiin uutta vuonna 2002 lanseerattavaa kohdennetun viestinnän konseptia S-Agenttia.

Myös S-ryhmän sisäinen intranet-palvelu Sintra uudistui perusteellisesti. Uuden Sintran käyttöönotto aloitettiin portaittain toukokuussa 2001 ja syksyyn mennessä koko S-ryhmä oli uusitun Sintran piirissä. Uusi Sintra mahdollistaa valtakunnallisen intranet-palvelun lisäksi myös yhteiseen kehikkorakenteeseen perustuvat alueelliset, ketjukohtaiset ja yksikkökohtaiset toteutukset. Yhtenäisen rakenteen ansiosta pystytään tehostamaan S-ryhmän tietojen hallintaa ja integrointia liiketoimintaan sekä nopeuttamaan tiedon tuottamista ja jakelua, ja siten viime kädessä lisäämään organisaation toiminnan tehokkuutta. Loppuvuodesta 2001 käynnistettiin useiden yksikkökohtaisten intranettien suunnittelu- ja toteutusprojekteja.

Lähialuetoiminnot

SOK:n lähialuetoiminnot vastaa lähialuestrategian sekä toiminnan kehittämistä ja koordinoimista lähialueilla.

Toimintavuonna jatkettiin Baltian alueelle kohdistuvaa toi-

mintaedellytystutkimusta, investointisuunnittelua ja liiketoiminnan laajentamista market-, auto- ja maatalouskaupassa. Lähialuestrategia uudistettiin. Baltian alueella toimivien tytäryhtiöiden osakkuusyhtiöiden toiminnasta kerrotaan liiketoimintaryhmien yhteydessä.

Euro-projekti

Vuoden 2001 toimintaan SOK:ssa ja koko S-ryhmässä liittyi huolellinen valmistautuminen käteiseurojen käyttöönottoon. Siirtymäkauden alusta lähtien (1.1.1999) SOK-yhtymän rahoitustoiminnot on jo hoidettu euroissa. Kirjanpitovaluuttana SOK-yhtymä piti markkaa vuoden 2001 loppuun saakka.

Asiakasinformaatio, kuten hinnat, pidettiin pääsääntöisesti markoissa vuoden 2001 loppuun asti. Hotelli- ja ravintola-toimialalla sekä polttonestekaupassa euro vaihtui järjestelmien kotivaluutaksi portaittain syksyn 2001 aikana. Muutoksia porrastamalla haluttiin varmistaa asiakaspalvelun häiriöttömyys. Asiakasinformaatiossa eurohinnat ovat olleet jo lähes kaikissa toimipisteissä markkahintojen rinnalla lisäinformaationa kevästä 1999 lähtien.

Keväästä 2001 alkaen S-ryhmän henkilöstö kävi läpi mittavan eurokoulutuksen. Kaikkiaan noin 1 500 eurokouluttajaa valmensivat noin 16 000 s-ryhmäläistä euro-osajiksi. Rahahuollon osalta laadittiin kattava riskianalyysi ja tämän perusteella valmistauduttiin huolellisesti myös rahahuollon ja turvallisuuden osalta käteisrahan vaihtoon. Viestinnän osalta toteutettiin S-ryhmän yhteinen "turvallisesti euroaikaan"-markkinointikampanja. Sisäisessä euroviestinnässä hyödynnettiin sekä olemassa olevia julkaisuja että sisäistä verkkoa eurotietopankkeineen ja tiedotteineen. Kuluttajille tarjottiin eurotietoa myös S-kanava.netin sekä Yhteishyvä -lehden välityksellä.

Tietojärjestelmien osalta valuutanvaihtoon liittyvät muutokset oli tavoiteaikataulutettu etupainotteisesti, mikä takasi sen, että S-ryhmän kaikki järjestelmät olivat eurovalmiudessa ajoissa.

Hintamuunnoksissaan S-ryhmä on käyttänyt markkahintojen muunnossa virallista kerrointa. Yksin euron käyttöönotosta johtuvia hinnanmuutoksia ei S-ryhmän toimipaikoissa ole tehty. S-ryhmän toimipaikoissa markkainformaatio näkyy vielä rahavaihtojakson jälkeinkin kuluttajien eurojen omaksumiseen tarvitseman ajan.

S-ryhmän siirtyminen eurokäteisen käyttöön sujui mallikkaasti. Panostus hankkeen läpivientiin ja erityisesti henkilöstön koulutukseen näkyi toimipaikoissa asiakaspalvelun jouhevana sujumisena heti eurokäteisen ensipäivistä lähtien. S-ryhmän euoperiaatteet – luotettavuus, yksikertaisuus ja asiakaslähtöisyys – toteutuivat.

Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto SOKL r.y.

Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto SOKL r.y:n käytännön toiminnasta vastasi SOK:n osuustoimintaosasto. Liitolla ei ole omia toimihenkilöitä. Liiton tehtävänä on mm. edistää osuustoiminnallisten näkökohtien toteutumista S-ryhmän käytännön työssä, edesauttaa osuuskauppoja niiden pyrkimyksissä lisätä osuuskuntamuotoisen hallinnon toimivuutta ja parantaa S-ryhmän eri osien yhteistoimintaa. Liiton jäsenenä ovat kaikki S-ryhmän osuuskaupat ja SOK.

S-ryhmän osuuskauppojen jäsenmäärä oli vuoden 2001 lo-

pussa 987 037. Siinä oli lisäystä edelliseen vuoteen 132 994 asiakasomistajaa. Alueosuuskauppojen jäsenmäärä oli 970 250 ja paikallisuuskauppojen 16 787.

SOKL:n hallitukseen kuuluivat osuuskauppojen edustajina puheenjohtajana varatuomari Jukka Huiskonen, varapuheenjohtajana varatuomari Marja Lehtiranta sekä jäsenenä kansanedustaja Tytti Isohookana-Asunmaa, toimitusjohtaja Pekka Kangasmäki, lehtori Ulla Kurvinen, professori Kauko Mikkonen, toimitusjohtaja Otto Mikkonen, toimitusjohtaja Håkan Smeds, kunnanjohtaja Heikki Taimi, varatuomari Juha Vuorenhela sekä SOK:n edustajina vuorineuvos Jere Lahti ja järjestöneuvos Tapio Peltola.

Osuuskuntalain uudistamistyötä seurattiin aktiivisesti. SOKL:n hallitus ennakoii uuden lain soveltamista osuuskauppojen mallisääntöihin ja lain hyödyntämistä S-ryhmässä. Mallisääntötyöryhmän tiedoksi saatettiin SOKL:n hallituksen kannanotot ja hallitus antoi omalta osaltaan lausuntoja mallisääntötyöryhmälle mallisääntöjen valmistelun eri vaiheissa. Uusi osuuskuntalaki annettiin eduskunnalle 17.10. 2001 ja laki astui voimaan 1.1.2002. Lain astuessa voimaan osuuskauppojen mallisäännöt olivat myös käytännössä luotu valmiiksi. Tavoitteena on, että uudet säännöt osuuskaupoissa astuisivat voimaan ja merkitään kaupparekisteriin 1.7.2002.

Sääntömuutos tuo mukanaan merkittäviä uudistuksia mm. jäseneksi liittymiseen ja jäsenyyden lakkaamiseen, osuusmaksuihin sekä hallintoelinten työnjakoon.

Pellervolaisten osuustoimintayritysten aloitteesta perustetun osuustoiminnan neuvottelukunnan toiminta käynnistyi marraskuussa. Neuvottelukunta on osuustoiminnallisten yritysten hallinnon ja johdon epävirallinen keskustelufoorumi. Neuvottelukunnan tehtävänä on käsitellä mm. osuustoiminnan edunvalvontaa, kilpailupolitiikkaa, lainsäädäntöä ja osuustoiminnallisen yritysmuodon kansainvälisiä vaikutusmahdollisuuksia. Neuvottelukunnassa S-ryhmää edustavat varatuomari Jukka Huiskonen, varatuomari Marja Lehtiranta, professori Kari Neilimo ja järjestöneuvos Tapio Peltola.

Hallinnon koulutusta S-ryhmän tasolla toteutettiin yhteistyössä Jollas Instituutin kanssa. Vuoden aikana pidettiin kaksi valtakunnallista hallinnon koulutustilaisuutta Helsingissä. Lisäksi järjestettiin lukuisia osuuskauppakohtaisia koulutus tapahtumia ja kehittämisseminaareja edustajistojen, hallinto-neuvostojen ja hallitusten jäsenille.

Alueosuuskauppojen hallinnossa toimi vuoden lopussa 1 545 asiakasomistajaa, joista hallituksen jäsenenä 76, hallintoneuvostojen jäsenenä 450 ja edustajistoissa 1 019 henkilöä. Edustajiston vaalit pidettiin kuudessa alueosuuskaupassa (Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa, Koillismaan Osuuskauppa, Osuuskauppa Hämeenmaa, Osuuskauppa Keskimaa, Osuuskauppa Ympyrä ja Satakunnan Osuuskauppa). Osuuskauppoja avustettiin vaalien toimeenpanossa ja tuloslaskennassa. Äänestysvilkkkaus oli keskimäärin 33 prosenttia.

Erilaisten asiakasomistajien aktivointitoimien johdosta äänestysprosentti monella osuuskaupalla nousi edellisistä vaaleista. Korkeimmalle päästiin (43,3 %) Osuuskauppa Keski-maan vaaleissa. Uusille edustajiston jäsenille pidettiin perehdyttämis- ja koulutustilaisuus joko kokouksen yhteydessä tai erillisenä tapahtumana.

Aikaisempien vuosien tapaan osuuskauppoja avustettiin sääntömuutos- ja kaupparekisteriasioissa. Lisäksi osuustoimintaosasto osallistui lukuisiin osuuskauppojen järjestämiin hallinnon ja sidosryhmien tilaisuuksiin.

S-ryhmän yhdeksännet hallinnon kesäpäivät pidettiin 16.-17.6.2001 Turussa. Koko S-ryhmän kattanut hallinnon yhteistilaisuus oli yksi tapahtuma Turun Osuuskaupan 100-vuotisjuhluvuoden tapahtumaketjussa. Yhteensä noin 1000 osuuskauppojen ja SOK-yhtymän hallinnon ja johdon edustajaa puolisoineen osallistui päivien eri tilaisuuksiin. Hallinnon seminaariohjelmissa mm. EU:n komission jäsen Erkki Liikanen piti esityksen aiheesta eurooppalainen osuustoiminta tietoyhteiskunnassa.

Kansainväliset osuustoiminnalliset järjestöyhteydet hoidetaan Suomen Kuluttajaosuustoiminnan Liiton KOL:n nimissä. Liitto on Kansainvälisen Osuustoimintaliiton ICA:n sekä Brysselissä toimivan kuluttajaosuustoiminnan etujärjestön EURO COOP:n jäsen. ICA:han kuuluu 236 jäsenyhteisöä 93 maasta. Niillä on yli 730 miljoonaa jäsentä. ICA Eurooppaan kuuluu 93 kansallista osuustoimintayhteisöä 37 maasta. Jäsenyhteisöjen jäsenmäärä on lähes 140 miljoonaa.

EURO COOP:ssa on jäsenenä 11 EU-maan ja liitännäisjäsenenä neljän itäisen Keski-Euroopan maan kuluttajaosuustoiminta. EURO COOP edustaa yhteensä yli 3 200 osuuskuntaa ja niiden 21 miljoonaa jäsentä. EURO COOP:n painoarvo Brysselissä on voimakkaassa kasvussa ja sen toiminta on päätetty KOL:n keskeiseksi painopistealueeksi. KOL:n edustajana EURO COOP:n hallituksessa toimii Anne Santamäki.

Luottamushenkilöiden määrä S-ryhmän alueosuuskaupoissa (ilman toimikuntia)

	Miehet	Naiset	Yhteensä
Hallitus	60	16	76
Hallintoneuvosto ¹⁾	271	179	450
Edustajisto	494	525	1 019
Yhteensä	825	720	1 545

¹⁾ sis. (osuuskaupan) toimihenkilöjäsenet

S-Työvire 2000 -ohjelmaan on osallistunut jo yli 20 000 s-ryhmäläistä.

HENKILÖSTÖ- JA VIESTINTÄTOIMINNOT

Aino Toikka

Henkilöstö- ja viestintätoiminnot -ryhmään kuuluivat henkilöstöyksikkö, koulutus, työterveyspalvelut, S-Julkaisut ja tiedotus. Henkilöstö- ja viestintätoimintojen johtajana toimi filosofian maisteri Aino Toikka.

Henkilöstöyksikkö

Henkilöstöyksikkö vastasi henkilöstöresursseihin ja työsuhteisiin liittyvistä keskitetyistä palveluista ja ohjauksesta.

Yhteistyössä alueosuuskauppojen kanssa rekrytoitiin kaksi kenttäkoulutusryhmää: helmikuussa aloittaneeseen kaupallisen kenttäkoulutuksen korkeakouluryhmään 9 koulutettavaa ja kesäkuussa aloittaneeseen ammattikorkeakouluryhmään 12 koulutettavaa. Näillä kenttäkoulutusohjelmilla varmistetaan yhteisten avainresurssien jälkikasvu ja tarvittavaa osaamista S-ryhmän eri toimialoilla.

SOK-yhtymässä käynnistettiin vuonna 2001 yhdessä Jollas Instituutin kanssa Esimiehen henkilöstövastuu -valmennus, jonka tavoitteena on antaa esimiehille työvälineitä tehokkaaseen henkilöstöjohtamiseen. Valmennuksessa käsiteltiin mm. henkilöstösuunnittelua ja rekrytointia, perehdyttämistä, työsuhteasioita ja osaamisen kehittämistä.

Palkankorotukset toteutettiin 1.2.2001 alkaen kaupan sekä majoitus- ja ravitsemisalalan työsopimusten mukaisina. Peruspalkkausta täydennettiin laajentamalla yrityskohtainen tulos- ja kannustepalkkaus kattamaan SOK-yhtymän kaikki yksiköt ja henkilöstöryhmät. Tulos- ja kannustepalkkauksen tavoitteena on motivoida henkilöstöä yhä parempiin suorituksiin ja palkita tuloksellisuudesta ja osaamisen kehittämisestä.

Siirtyminen euroihin toteutettiin koko yhtymän palkanmaksussa vuodenvaihdetta ennakoiden jo 1.9.2001. Muutos toteutettiin samanaikaisesti uuden palkanlaskentajärjestelmän käyttöönoton yhteydessä.

Jollas Instituutti

Jollas Instituutti toimii S-ryhmän valmennus- ja oppimiskeskuksena. Se on ammatillinen erikoisoppilaitos, joka koulut-

taa S-ryhmän alueosuuskauppojen ja SOK-yhtymän henkilökuntaa. Jollas Instituutti tarjoaa valmennus- ja koulutuspalveluita kaikille S-ryhmän ketjuille ja henkilöstöryhmille. Toiminnan pääpaino on S-ryhmästrategioita tukevassa koulutuksessa, jota suunnitellaan yhteistyössä kentän ja ketjuohjausten kanssa. Koulutettavapäiviä oli vuonna 2001 lähes 35 000 kappaletta.

Vuoden 2001 toiminnassa painoutuivat S-ryhmän strategioihin perustuvat etulinjan ja esimiesten valmennukset sekä euro-valmennusten toteuttaminen yhteistyössä ketjuohjausten ja S-ryhmän euro-organisaation kanssa.

Uusia valmennuksia olivat asiakaspalveluvalmennus, sihteerivalmennus, Leader II -valmennus, viinimestarikoulutus, restonomien kenttäkoulutusohjelma sekä erilaiset johtamisen ja esimiestyön kehittämiseen liittyvät valmennukset.

Valmistavaa ammatillista koulutusta järjestettiin myynnin ja taloushallinnon ammattitutkintoon sekä kaupan esimiehen, ruokamestarin, johtamisen sekä hotelli-, ravintola- ja suurta- lousesimiehen erikoisammattitutkintoon. Lisäksi järjestettiin oppisopimuskoulutukseen liittyviä näyttötilaisuuksia myyjille, ruokamestareille sekä kaupan esimiehille. Vuonna 2001 Jollas Instituutin valmennusohjelmiin osallistui yli 400 oppisopimusopiskelijaa.

Kansainvälisyyttä kehitettiin järjestämällä harjoittelupaikkoja ja opintomatkoja ulkomaille, syventämällä edelleen op- pilaitosyhteyksiä sekä kutsumalla vierailevia luennoitsijoita ulkomaisista korkeakouluista. Teknologiapohjaisen etäopiske- lun ja verkko-opiskelu ympäristön kehittämistä jatkettiin.

Jollas Instituutin toimitilat remontoitiin vuoden 2001 aika- na. Uudistuksen kohteena olivat yleiset tilat, ravintola ja keit- tiö sekä majoitustilat, jotka saneerattiin vastaamaan nykyajan vaatimuksia.

Merkittävä vuoden 2001 tapahtuma oli Jollas Instituutin 40- vuotisjuhlaseminaari, joka pidettiin Jollaksessa 2.–3.10.2001. Seminaarissa kuultiin kotimaisten liikkeenjohdon ammatti- laisten lisäksi useita ulkomaisia vähittäiskaupan huippu- asiantuntijoita.

S-ryhmän strategioihin perustuvat valmennukset, johta- misvalmennukset sekä verkko-opiskelu ympäristön ja uusien koulutustuotteiden kehittäminen tulevat painottumaan myös vuoden 2002 toiminnassa. Keskeisin vuonna 2002 aloitettava valmennusohjelma on Sinulle Asiakas 2002 -ohjelma, jonka teemana on asiakasomistajuus. Ohjelman tavoitteena on ta- voittaa noin 15 000 s-ryhmäläistä. Ohjelma jatkuu vuonna 2003.

Työpaikkaterveydenhuolto

Työterveyshuolto kehittää henkilöstön terveydentilaa mm. säännöllisten terveystapaamisten avulla. Näiden yhteydessä etsitään elämän voima-varoja, tuetaan työn- ja elämänhallin- taa sekä selvitetään ja autetaan vähentämään elämäntapoihin liittyviä riskitekijöitä ja hoitamattomia sairauksia.

S-Työvire 2000 -valmennus on ollut toiminnan yhtenä pai- nopisteenä. Työterveyshenkilöstö on osallistunut esimiesten ja ryhmänvetäjien koulutukseen sekä käytännön ohjelmien to- teutukseen yksiköissä. Työvireohjelman on tarkoitus jatkaa osana yksiköiden jokapäiväistä toimintaa ja ohjelman veto- vastuu on siirtynyt Jollas Instituutilta työterveyshuollolle.

S-ryhmän työterveyshenkilöstö kokoontui syksyllä yhteisille neuvottelupäiville, joiden pääteemana oli työpaikkojen turvallisuus.

S-Julkaisut

Yhteishyvä on toiminut asiakasomistajien äänenkannattajana ja yhteydenpitovälineenä S-ryhmän jäsenkuntaan jo 97 vuoden ajan. Lehti on säilyttänyt edelleen asemansa Suomen neljänneksi laajalevikkisimpänä ja kolmanneksi luetuimpana aikakauslehtenä.

Vuonna 2001 Yhteishyvä ilmestyi 12 kertaa ja sen sivumäärä liitelehtineen kasvoi keskimäärin 186 sivuun (kasvua 6,9 %). Yhteishyvän keskimääräinen painosmäärä vuonna 2001 oli 826 668 kappaletta. Vuoden lopussa lehden painos oli jo yli 840 000 kappaletta.

Yhteishyvän joka numerossa julkaistiin erillinen Ruokalehti. Vuoden aikana julkaistiin lisäksi kahdeksan muuta liitelehteä, aiheina mm. asuminen, puutarha, kauneus, vapaa-aika, pukeutuminen sekä kodin tekniikka.

Lehteä kohdennettiin osuuskauppakohtaisesti vaihtosivujen ilmoituksia ja toimituksellista aineistoa varioimalla sekä lisäkansien ja liitteiden avulla. Vuoden aikana luotiin myös viestinnällisesti yhtenäinen konsepti osuuskauppojen omia, toimituksellisia aluesivuja varten.

Yhteishyvän ruotsinkielinen sisarlehti Samarbete on ilmestynyt sekin jo 92 vuoden ajan. Samarbeten liitteenä julkaistaan Ruokalehden ruotsinkielistä versiota Matbladetia. Samarbeten keskimääräinen painos oli 30 625 kappaletta (lisäystä 6,2 %). Vuoden lopussa painos oli 31 100 kappaletta.

Molemmat lehdet tuotettiin yhteistyössä Helsinki Media Erikislehtien kanssa, joka muutti nimensä loppuvuodesta Sanoma Magazines Business Mediaksi.

Yhteishyvä-lehdelle perustettiin toukokuussa 2001 vuorovaihteinen verkkoliite osoitteeseen www.yhteishyva.net täydentämään S-ryhmän s-kanava.net -verkkoportaalia. Vuoden aikana uudistettiin kotipuutarhureita palveleva Puutarhamailma ja nuorisolle suunnattu S-Zone -sivusto. S-Julkaisut vastasi myös S-kanavan toimituksellisen aineiston tuottamisesta vuoden 2001 aikana.

S-ryhmän henkilöstön ammattilehti Ässä ilmestyi 11 kertaa. Siinä paneuduttiin laajasti S-ryhmän liiketoimintaan ja toimintaympäristön muutoksiin. Teemakokonaisuuksissa käsiteltiin mm. asiakasomistajuutta, kulutuskäyttäytymisen muutoksia, henkilöstön kehittämistä, ympäristökysymyksiä sekä ruoka- ja juomatrendejä.

SOK-yhtymän henkilöstölehti S-viesti ilmestyi 11 kertaa.

Tiedotus

Tiedotusyksikkö vastasi SOK-yhtymän ja S-ryhmän toiminnan tiedottamisesta eri sidosryhmille. Kaupan alan tapahtumista julkisuudessa käytyyn keskusteluun osallistuttiin tarjoamalla tietoa ensi sijassa tiedotusvälineille. SOK-yhtymän vuosikertomus julkaistiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, samoin osavuosisikatsaus. Vuoden alussa ilmestyi uusi S-ryhmä-esite suomeksi ja englanniksi.

Henkilömäärä

SOK-yhtymän henkilömäärä oli vuoden 2001 lopussa 4 537 henkilöä, josta SOK:n henkilöstöä oli 494 (10,9 %) ja tytäryhtiöiden 4 043 (89,1 %) henkilöä. Henkilömäärä väheni edellisvuotisesta 525 henkilöllä (11,6 %).

SOK-yhtymän henkilömäärää vähensivät Sokos-liiketoimintojen siirrot alueosuuskaupoille (Lahti, Hämeenlinna, Jyväskylä, Kuopio, Joensuu, Salo, Rauma ja Kajaani) sekä Etelä-Suomen Huoltamot Oy:n siirtyminen Osuuskauppa Hämeenmaalle.

Toisaalta henkilömäärää lisäsi HOT Kodintekniikka Oy:n siirtyminen SOK:n tytäryhtiöksi.

SOK-yhtymän henkilöstö 31.12.2001

	Määrä	Jakauma %	Muutos
SOK-YHTYMÄ			
Kenttäryhmä	1 289	28,4	-80
Erikisliikeryhmä	2 398	52,9	-465
Autokaupparyhmä	477	10,5	-3
Hallintoryhmä	191	4,2	+11
Pääjohtajan yksiköt	14	0,3	+2
Kehitysjohtajan yksiköt	102	2,3	+10
Henkilöstöjohtajan yksiköt	66	1,4	±0
SOK-YHTYMÄ YHTEENSÄ	4 537	100,0	-525
TYTÄRYHTIÖT	4 043	89,1	-618
SOK	494	10,9	+93

Työsuhteet

Valtaosa SOK-yhtymän henkilöstöstä toimi vuoden 2001 lopussa vakituisessa työsuhteessa (92,7 %). Kokoaikaisessa työsuhteessa oli 74,6 prosenttia ja osa-aikaisessa 25,4 prosenttia henkilöstöstä. Edellisvuoteen verrattuna vakituisen työsuhteiden määrä väheni noin 10 prosenttia ja kokoajakaisten 4,8 prosenttia. Tämä johtui pääasiassa Sokos-liiketoimintojen siirrostä alueosuuskaupoille.

Sukupuolijakauma

SOK-yhtymän henkilöstöstä oli vuoden 2001 lopussa 42 prosenttia miehiä ja 58 prosenttia naisia. Miesten suhteellinen osuus nousi viime vuodesta (miehiä 38,7 %, naisia 61,3 %), koska Sokos-liiketoimintojen yhteydessä siirtyneestä henkilöstöstä pääosa (85 %) oli naisia.

Henkilöstö toimiryhmittäin

Suurimman toimiryhmän SOK-yhtymässä muodostivat työntekijät. Tähän ja toimihenkilöiden ryhmään kuuluvista henkilöistä valtaosa oli naisia.

Ikärakenne

SOK-yhtymän henkilöstön keski-ikä vuonna 2001 oli 38 vuotta. Keski-ikä on laskenut yhdellä vuodella edellisvuodesta. Miesten ja naisten välillä ei ollut ikärakenteessa yhtymätasol-

SOK-YHTYMÄN HENKILÖSTÖKATSAUS 2001

la merkittäviä eroja. Sen sijaan yhtiökohtaisia eroja oli: nuoria oli edelleen eniten hotelli- ja ravintolatoiminnoissa sekä vähittäiskaupassa.

Henkilöstön työhyvinvoinnin ja osaamisen kehittäminen

S-ryhmässä jatkettiin vuonna 2000 aloitettua arvokeskustelua. Kattavien keskustelujen myötä on tähän mennessä päädytty seuraaviin koko ryhmälle yhteisiin arvopuitteisiin:

Tuloksellisuus

Hyvä toiminnallinen ja taloudellinen tulos ja sen käyttö palvelujen kehittämiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen turvaa jatkuvuuden ja kehittymisen.

Vastuullisuus

Ihmisten arvostaminen sekä taloudellisesta ja henkisestä hyvinvoinnista huolehtiminen on lähtökohta S-ryhmän perustehtävälle – palvelujen ja etujen tuottamiselle asiakasomistajille.

Uudistuminen

Muutosvalmius, jatkuva uudistuminen ja tulevaisuudesta huolehtiminen turvaavat kilpailukyvyyn ja asiakasomistajien ajankäytön palvelut ja edut.

Kumppanuus

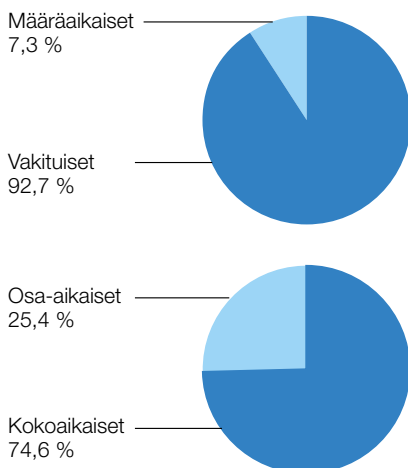
Kattava ja tehokas yhteistyöverkosto asiakasomistajista yhteistyökumppaneihin mahdollistaa menestymisen muuttuvassa ja kansainvälistyvässä yhteiskunnassa.

Keskustelua jatketaan edelleen ja tavoitteena on aikaansaada konkreettiset, arvoihin pohjautuvat pelisäännöt, jotka ohjaavat jokapäiväistä toimintaa.

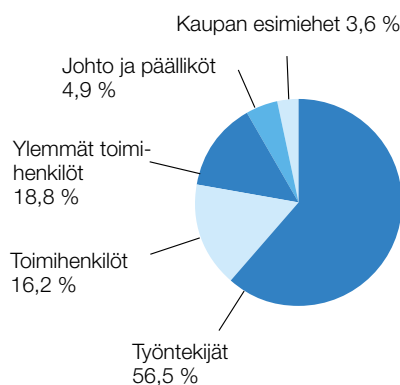
S-Työvire 2000 -ohjelma jatkui edelleen ja kokonaisosallistujamäärä S-ryhmässä nousi yli 20 000 henkilöön. Jollas Instituutin vetämiin valmennustilaisuuksiin osallistui SOK-yhtymästä 250 henkilöä. Näiden työvirevalmentajien johdolla tehtiin konkreettiset ohjelmat ja valittiin yksikkökohtaiset tärkeimmät kehittämiskohteet. Toteutuneissa ohjelmissa on ollut kolmannes fyysisiä, kolmannes sosiaalisia ja loput ammatillisia sekä psyykkisiä elementtejä.

Asiakasomistajuus on yksi S-ryhmän menestystekijöistä ja seuraava mittava koko S-ryhmän henkilöstöä koskeva koulutus alkaa vuonna 2002 teemanaan Asiakasomistajuus kannattaa! Valmennus on osa S-ryhmän henkilöstön työvireen ylläpitoa, tällä kertaa ammatillisen ja sosiaalisen työvireen merkeissä. Tavoitteena on, että jokainen osallistuja sisäistää asiakasomistajuuden perustiedot ja -taidot ja pystyy edistämään asiakasomistajuuden perusajatuksia entistä paremmin omassa työssään. Valmennuksesta odotetaan S-ryhmän toimintatavaksi: siihen osallistuu alueosuuskauppojen ja SOK-yhtymän henkilöstön lisäksi myös alueosuuskauppojen hallintoa ja bonuspartnereiden henkilöstöä.

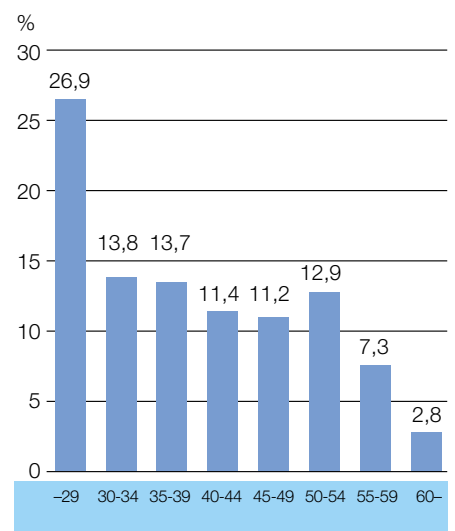
TYÖSUHTEET SOK-YHTYMÄSSÄ
31.12.2001

SOK-YHTYMÄN HENKILÖSTÖ
TOIMIRYHMITTÄIN 31.12.2001

SOK-YHTYMÄN IKÄRAKENNE
31.12.2001

Lähtökohdat

Tässä katsauksessa tarkastellaan SOK-yhtymän eri yksiköiden ympäristöasioiden kehittämistyötä vuonna 2001. Tarkastelussa keskitytään ympäristöjohtamiseen, henkilöstön ympäristöosaamiseen, kiinteistöihin, energian ja veden käyttöön, hankintaan ja logistiikkaan, valikoimiin, pakkauksiin, jätehuoltoon, asiakkaille tarjottaviin kierrätyspalveluihin, ympäristöviestintään ja sidosryhmäyhteistyöhön.

Ympäristöjohtaminen

Vuonna 2001 ympäristöjohtamisessa jatkettiin vuonna 1999 päivitetyn S-ryhmän ympäristöpolitiikan maastouttamista. Ympäristöpolitiikan keskeisiä periaatteita ovat jatkuva parantaminen ja henkilöstön ympäristötiedon ylläpito ja kehittäminen. Selkeänä tavoitteena on kehittää S-ryhmän toimintoja kestävästi kehityksen periaatteiden pohjalta.

S-ryhmässä ympäristöasioiden hoito ja käytännön toteutus on sekä SOK-yhtymän yksiköiden että osuuskauppojen vastuulla. SOK:n tehtävänä on koordinoita ja tarjota asiantuntijapalveluita ympäristöasioissa kaikille s-ryhmäläisille. SOK:n yritys suunnitteluyksikössä ympäristöalan asiantuntijoina toimivat ympäristöpäällikkö ja ympäristösuunnittelija. Heidän ohella jokaiseen SOK-yhtymän liiketoimintayksikköön on nimetty ympäristöasioiden vastuuhenkilö. Joissakin yksiköissä on lisäksi erillinen ympäristötyöryhmä tai ympäristöasiat käsitellään johtoryhmässä. Ympäristöasioiden kehittämisessä keskeinen rooli on ympäristökoordinointi-työryhmällä, johon kuuluvat yksiköiden vastuuhenkilöt sekä ympäristöasiantuntijat. Vuonna 2001 työryhmä kokoontui viisi kertaa.

Järjestelmällinen ympäristötyö perustuu yhdenmukaiseen toimintatapaan. Sitä kautta voidaan luoda yhteinen ymmärrettävä ympäristökieli. SOK:n yritys suunnitteluyksiköllä on ohjauksvastuu ympäristöpolitiikan viemisestä käytännön tasolle eri liiketoimintayksiköissä. Vuonna 2000 SOK-yhtymän eri yksiköissä määriteltiin linjaukset, joiden mukaan ympäristöasioiden kehittämistyö on edennyt vuonna 2001. Ympäristöpolitiikan pohjalta on johdettu ympäristönäkökohdat, joiden perusteella jokainen yksikkö on asettanut selkeät päämäärät ja tavoitteet. Ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi on kuvattu aikataulut ja vastuuhenkilöt sekä toimenpiteet, jotka on päätetty tehdä ja joiden tekeminen on käytännössä mahdollista olemassa olevien resurssien puitteissa. Edellä kuvattu järjestelmällinen toimintatapa liittyy ympäristöasiat osaksi jokapäiväistä päätöksentekoprosessia.

Päätöksenteon pohjaksi tarvitaan tunnuslukuja ja vertailutietoa. Siksi SOK-yhtymässä käytännön ympäristötekojen kuvaamiseksi on kehitetty energian ja veden kulutukseen sekä jätemääriin liittyviä ympäristötunnuslukuja. SOK:n kiinteistötoiminnot on osallistunut kiinteistö- ja rakennusalan edelläkävijäohjelmiin mm. ympäristöohjelma ProGresSiin, jossa on määritelty toimialakohtaiset sekä yritysokohtaiset ympäristötunnusluvut.

Edellä kuvatun kehittämistyön tuloksena ympäristötunnuslukujen kautta voidaan siirtyä kohti ympäristölaskentaa, joka on ympäristöinformaation tuottamisjärjestelmä yrityksen ympäristövaikutusten mittaamiseen. Siinä toiminnan suorituskykyä arvioidaan perinteisestä laskentatoimesta poiketen pidemmällä aikavälillä, ja tavoitteena on osoittaa, mikä vai-

kus tietyllä ympäristöteolla tai toiminnolla on yrityksen tulokseen sekä selvittää voivatko sekä yritys että ympäristö hyöttyä samanaikaisesti.

SOK:n kiinteistötoimintojen ympäristöohjelma ja siihen pohjautuneet useat ympäristöprojektit ovat luoneet vankan perustan järjestelmälliselle ympäristöasioiden hoidolle rakentamisen ja kiinteistönpidon kannalta. Hyvä pohjatyö mahdollistaa ISO 14001 -standardin mukaisen ympäristöjärjestelmän rakentamisen.

Vaikka järjestelmällisessä ympäristöasioiden hoidossa noudatetaan ISO 14001 -ympäristöstandardia, ei pääasiallisena tarkoituksena ole sertifioida ympäristöjärjestelmää. Sertifiointi on perusteltua, mikäli se tuottaa selkeää lisäarvoa toiminnalle. Hankkija-Maatalous Oy:llä on S-ryhmän ainoat sertifioidut järjestelmät. Siemen- ja viljakauppa sai vuonna 1999 ISO 9002 -standardiin perustuvan laatujärjestelmäsertifikaatin ja siementuotanto vastaavasti vuonna 2000 laatu- ja ympäristöjärjestelmäsertifikaatin.

Henkilöstön ympäristöosaaminen

Henkilökunnan ympäristötiedon lisääminen ja ylläpito ovat olleet voimakkaasti mukana vuoden 2001 toiminnassa. Tietoa on välitetty koulutuksen, seminaarien, viestinnän, raportoinnin, pilotointien ja viranomaisyhteistyön avulla. Ympäristöalan koulutusta on toteutettu yhteistyössä Jollas Instituutin, Hyvinkään-Riihimäen Aikuiskoulutuskeskuksen sekä S-ryhmän yksiköiden kanssa. Jollaksessa ympäristöasiat ovat olleet mukana mm. avausvalmennuksissa, hallinnon koulutuspäivillä, kaupallisessa kenttäkoulutuksessa, johtoryhmäseminareissa sekä myynnin että liikennemyymälämyynnin ammattitutkinnoissa.

Muu koulutus on liittynyt ympäristövastaavakoulutukseen Sokos-ketjussa ja Sokos Hotels -ketjussa. Lisäksi yksiköillä on ollut omaa sisäistä koulutusta mm. yhteistyössä tavarantoinnattajien ja muiden sidosryhmien kanssa. Ympäristöasioita on markkinoitu henkilökunnalle Ässä-lehden, nettisivujen ja SOK-yhtymän ympäristö- ja turvallisuusraportin välityksellä. Myös erilaiset ammattilehdet, oppaat, esitteet, konseptit, messut ja työryhmät ovat olleet tärkeitä tiedonlähteitä.

Kiinteistöt

Ympäristöasioiden huomioon ottaminen on ollut voimakkaasti esillä S-ryhmän kiinteistöjen rakennuttamisessa, käytössä ja ylläpidossa. SOK:n ja Turun Osuuskaupan yhteisessä Kauppakeskus Mylly -hankkeessa ovat ympäristöasiat olleet mukana ensimmäistä kertaa jo suunnitteluvaiheessa. Hyvällä suunnittelulla on voitu varmistaa kauppakeskuksen joustava käyttö ja sekä talouden että ympäristön kannalta tarkoitukseenmukainen hoito pitkällä aikajänteellä. Talotekniikka edustaa uusinta teknologiaa, mikä mahdollistaa kiinteistön energiatehokkaan ja luonnonvaroja säästävän käytön. Lokakuussa 2001 avatun Kauppakeskus Myllyn ympäristöasioita on koordinoitunut erillinen ympäristötyöryhmä, joka kokoontui 10 kertaa vuoden 2001 aikana. Työryhmä on mm. työstänyt kauppakeskukselle oman ympäristöpolitiikan, laatinut ympäristöviestintäaineiston, kilpailuttanut ja ulkoistanut jätehuollon.

Myös korjausrakentamisessa voidaan ympäristöasioiden huomioon ottamisella vähentää käyttö- ja ylläpitokustannuk-

sia sekä ympäristövaikutuksia. Esimerkiksi Jollas Instituutin peruskorjaushankkeessa suunnittelua ohjattiin asetettujen ympäristötavoitteiden pohjalta.

SOK:n kiinteistötoiminnot on ollut mukana KTM:n alaisen energiansäästön palvelukeskus Motivan koordinoimassa rakennusten ympäristöluokitushankkeessa, jossa on tarkoitus tuottaa eri tyyppisille kiinteistöille selkeät numeeriset mittarit luokittelun perustaksi. Projekti kestää vuoden 2002 loppuun saakka.

Vuoden 2001 aikana käynnistettiin ketjuohjausten kanssa yhteishanke, joka tähtää rakennushankkeiden koko elinkaaren aikaisen ympäristöasioiden hallintaan. Elinkaariklinikan tuella laadittiin vuonna 2001 korjausrakennuspiloteissa tavaratalokiinteistöjen tekniset ympäristötavoitteet Wiklundin korttelille Turussa ja Kuopion Sokos-kiinteistölle. Vuoden 2001 loppupuolella käynnistyi vastaava selvitys Oulussa sijaitsevalle hotelli Arinan kiinteistölle, jonka tekniset ympäristötavoitteet valmistuvat alkuvuodesta 2002.

Kiinteistöjen jokapäiväiseen ylläpitoon ja hoitoon liittyvät oleellisesti käytettävät kalusteet ja tarvikkeet. Sokos-ketju on

valinnut valaisimien lampuiksi energiansäästölamput ja kaikkiin saniteettitiloihin ympäristömerkityn käsipyyhejärjestelmän.

Kiinteistötoimintojen kehittymistä ja henkilöstön osaamista mitattiin Kiinteistötalouden instituutin eli KTI:n tekemällä benchmarking-selvityksellä 11 kiinteistö- ja rakennusalan yrityksessä. SOK:n kiinteistötoiminnot sijoittui vertailussa toiseksi.

Energian ja veden käyttö

SOK:n kiinteistötoiminnot on liittynyt vapaaehtoiseen kiinteistö- ja rakennusalan energiansäästösopimukseen (KRESS). Sopimukseen liittyminen edellyttää yritykseltä energiankäytön tilanneselvitystä, energiankäytön tehostamissuunnitelman laatimista, suunnitelman mukaisia tehostamistoimenpiteitä ja vuosittaista raportointia. Kaupan alaa koskevat energiatieteiset suunnitteluratkaisut liittyvät ilmanvaihtoon, valaistukseen ja kylmäsäilytykseen. Energiankäyttöä tehostamalla on voitu vähentää merkittävästi energiakustannuksia ja samalla ympäristön kuormitusta.

SOK:n omien kiinteistöjen energiankulutusta voidaan nykyisin seurata netin kautta reaaliaikaisesti.

Hankinta ja logistiikka

Hankintaan ja logistiikkaan liittyvien toimintojen kehitys on nähtävä myös käytännön ympäristötekona. Koska Suomi on harvaanasuttu ja suurten välimatkojen maa, on sekä taloudellisesti että ympäristön kannalta järkevää toimittaa tuotteet käyttäjilleen mahdollisimman rationaalisesti turhaa kuljettamista, pakkaamista ja purkamista välttämällä. Kaupan ja teollisuuden välinen ECR (Efficient Consumer Response) -yhteistyö tehostaa tiedon hallintaa ja antaa entistä paremmat mahdollisuudet suunnitella logistisia toimintoja. Myös sähköisen kaupan laajentuminen voidaan nähdä käytännön ympäristötekona, jossa asiakkaille voidaan keskitetysti toimittaa Internetin kautta tilatut tuotteet.

Yli puolet S-ryhmän ketjujen myymästä päivittäistavarasta kulkee myymälöihin Inex Partners Oy:n hankinnan, varastoinnin ja jakelun kautta. S-ryhmän ja Inexin yhteistyö ympäristöasioissa on tärkeä osa koko logistiikkaketjua. Hyvä esimerkki toimivasta yhteistyöstä on tuoretuotteiden muovinen kierrätyslaatikko Transbox. Tavara kulkee laatikossa tavarantoimittajalta kuljetusketjun kautta myymälään, jossa tavara voidaan suoraan ilman tarpeettomia välikäsittelyjä viedä myyntiin. Transboxin ansiosta on vähennetty pakkausjätteiden määrää, helpotettu käsittelytyötä, säästetty aikaa ja vältetty tuoretavaran laadun heikkenemistä.

Intrade Partners Oy toimii S-ryhmän ketjujen käyttötavaroiden hankinta- ja logistiikkayhtiönä. Yhtiön päätehtävänä on tarjota asiakas ketjuilleen hinta-laatusuhteiltaan kilpailukyisiä tuotteita sekä laadukasta toiminnallista palvelua. Käytännössä ympäristöasioiden seuranta ja ohjeistaminen kuuluvat laadunohjauksen alueeseen.

Pakkausvaatimuksissa korostetaan liiallisen pakkaamisen välttämistä, kierrätettävien tai muuten hyödynnettävien pakkausmateriaalien käyttämistä sekä kielletään (mahdollisuuksien mukaan) PVC:n käyttö pakkausmateriaalina. Intrade Partners Oy:ssä kartoitettiin 400 suurimman tavarantoimittajan

Kauppakeskus Myllyn 50 m korkean tornin huipulla pyörii kaksi turbiinia, joiden energiantuotto käytetään hyväksi kauppakeskuksen ravintolamaailmassa.

PVC- ja EPS-muovien käyttö sekä tuotteissa että pakkauksissa. Pakkausmateriaali ja sen kierrätettävyyden merkittävä EU-käytännön mukaisesti. Ympäristöä vähemmän kuormittavilla tuotteilla on oltava kansallisesti tai kansainvälisesti hyväksyty ympäristömerkintä. Tavarantoimittajille on ohjeissa kohdistettu ympäristö- ja eettiset vaatimukset, jotka on otettava huomioon uuden toimittajan arvioinnissa. Intrade Partners Oy vastaa siitä, että hankitut tuotteet ja niistä annetut informaatiot ovat ympäristölainsäädännön ja -vaatimusten mukaisia.

Valikoimat

Valikoimissa ympäristömerkittyjen tuotteiden määrä on jatkuvassa kasvussa. Elintarvikesektorilla luomutuotteet ovat vakiinnuttaneet asemansa. Valtakunnallisissa ketjuvalikoimissa oli vuoden 2001 lopussa 167 luomutuotetta. Parhaimmillaan toimipaikkojen luomutuotteiden määrä on ylittänyt 400 tuotteen rajan ja myynti on vuoden aikana kaksinkertaistunut esimerkiksi Osuuskauppa Suur-Savon Mikkelin Prismassa, joka valittiin toisen kerran peräkkäin vuoden luomukaupaksi hypermarket-sarjassa.

Käyttötavarapuolen ympäristömerkityt tuotteet koostuvat Pohjoismaisella joutsenmerkillä ja EU:n kukalla merkityistä tuotteista. Rakennustarvikkeissa ovat yleistyneet tuotteiden ympäristöselosteet.

Syksystä 1999 lähtien on markkinoilla ollut Reilun kaupan tuotteita, joiden kriteereistä tunnetuin on lapsityövoiman kieltäminen. Norsumerkillä merkityillä tuotteilla on myös tiukat ympäristökriteerit: torjunta-aineita käytetään mahdollisimman vähän ja vesistöjä ja maaperää suojellaan tarkkojen määräysten mukaan. Osa Reilun kaupan tuotteista täyttää myös luomutuotteille asetetut vaatimukset, mistä maksetaan viljelijöille lisähintaa. Vuonna 2001 marketkaupan valikoimista löytyi norsumerkittyä kahvia, teetä, hunajaa, suklaata, sokeria ja banaania. Reilun kaupan banaani on saavuttanut parhaimmillaan jopa 5 prosentin markkinaosuuden.

Perinteisten muovi- ja paperikassien ja -pussien rinnalle on valikoimiin otettu asiakkaille myytävät maissitärkkelyksestä valmistetut biohajoavat kauppakassit sekä hedelmä- ja vihannespusit.

Maatalouskaupassa keväällä 2001 Agrimarket-ketju toi siemenvalikoimiinsa biologisella Cedemon-valmisteella peitatun kylvösiemenen, joka soveltuu sekä perinteiseen että luomuviljelyyn. Vuoden alussa Agrimarket-ketju aloitti Vapo Oy Energian puupellettien myynnin pientaloille ja maataloille. Puupelletti on kotimainen, ympäristöystävällinen ja taloudellinen polttoaine, jonka valmistukseen käytetään kutterinpurua, hiontapölyä ja sahanpurua.

Pakkaukset ja jätehuolto

Valtioneuvoston päätös pakkauksista ja pakkausjätteistä tuli voimaan 1.12.1997. Se velvoittaa myös S-ryhmää tilastoimaan ja hyödyntämään maahantuotujen ja kaupan itsensä pakkaamien tuotteiden pakkaukset. Tilastoinnin tarkoitus on tuottaa tietoa pakkausmateriaaleista ja pakkausjätteen määristä. Tilastoja voidaan hyödyntää myös pakkausjätteen synnyn ehkäisyssä, kertakäyttöisten pakkausten vähentämisessä ja kierrätettävien pakkausten lisäämisessä.

Kaupan toiminnassa syntyvät jätteet ovat pääsääntöisesti pakkausjätteitä. Pakkausjätteiden määrää on voitu vähentää mm. kierrätettävien kuljetusapuvälineiden kehittämisellä ja käyttöönottolla. Syntyvät pakkausjätteet ohjataan mahdollisuuksien mukaan kierrätykseen tai muuhun hyötykäyttöön. Hyvin toimiva jätehuolto merkitsee kaatopaikalle menevän jätteen määrän vähentämistä alle 10 prosenttiin koko jättemäärästä. Parhaimmillaan kaatopaikkajätteen määrä on onnistuttu pudottamaan 5 prosenttiin, mikä edellyttää motivoitunutta henkilökuntaa, hyvää ohjeistusta, tehokasta yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa sekä potentiaalisia kierrätys- ja hyötykäyttökohteita syntyville materiaaleille.

Yksi syy hyötykäyttöasteen nousuun on muovi- ja puupakkausten lajittelu energijakeeseen, josta valmistetaan kierrätyspoltoainetta energiantuotantoon. Kaupan toiminnoissa syntyvien jätteiden lajittelussa keskitytään neljään pääjakeeseen: biojäte, pahvi, energijae ja kaatopaikkajäte.

SOK osallistui VTT Energian tekemään tutkimukseen, jossa selvitetään syntypistelajittelujärjestelmän vaikutus kierrätyspoltoaineen laatuun. Pilottina oli Osuuskauppa Keskimään Seppälän Prisma Jyväskylästä.

S-ryhmän omassa toiminnassa syntyvien jätteiden lajittelua on kehitetty kuntakohtaisia jätehuoltomääräyksiä noudattaen. Parhaiten on hyödynnetty aaltopahvi, jonka osuus esimerkiksi Prismojen ja S-markettien koko jättemäärästä on noin 50 prosenttia. Muista jätelajeista vuoden 2001 aikana on eniten kasvanut biojätteiden talteenotto.

Ympäristölainsäädännössä tapahtuvat muutokset merkitsevät tiukennuksia paikallisiin viranomaismääräyksiin ja sitä kautta uutta haastetta myös S-ryhmälle. Siksi on ollut tärkeää käynnistää vuoropuhelu kaupan ja kuntien viranomaisten kesken. Aktiivinen yhteistyö ympäristöasioiden järjestyksessä ja taloudellisessa hoidossa on otettu myönteisesti vastaan sekä S-ryhmässä että kunnissa.

Etelä-Karjalan Osuuskauppa selvitti vuonna 2001 toimipaikkojen jätehuollon nykytilan. Selvityksessä kuvattiin myös toimenpiteet, joiden käyttöönotto mahdollistaa kustannus- ja ympäristötehokkaan jätehuollon tulevaisuudessa.

Asiakkaille tarjottavat kierrätyspalvelut

Pullon- ja tölkinpalautusjärjestelmä on tunnetuin asiakkaille tarjottavista kierrätyspalveluista. Muut kierrätyspalvelut liittyvät ekopisteisiin ja rengaskierrätykseen. Uusin palvelumuoto on sähkö- ja elektroniikkaromun talteenotto. Osassa toimipaikkoja on käynnistetty järjestelmän käyttöönottoon liittyvät valmistelutyöt hyvissä ajoin ennen lainsäädännön voimaantuloa.

Juomapakkausten vastaanotto on yksi peruspalveluista marketkaupassa. Vastaanotto hoidetaan pääasiassa pullon- ja tölkinpalautusautomaateilla. Pantillisten lasi- ja muovipullojen palautusaste on yli 95 prosenttia ja alumiinitölkkien vastaavasti yli 90 prosenttia. Lahden Prismassa otettiin ensimmäisenä maailmassa käyttöön robotti, joka vastaa mm. olutpullojen lavoittamisesta.

Vuonna 1995 sovellettiin Suomessa ensimmäisen kerran tuottajavastuuta renkaisiin. Valtioneuvoston asettama 90 prosentin kierrätysvelvoite saatiin täytettyä etuajassa 1,5 vuodes-

sa. Merkittävin syy hyvään tulokseen on se, että koko ala lähti mukaan heti alkumetreilla. SOK-yhtymästä Hankkija-Maatalous Oy ja Maan Auto Oy ovat tehneet sopimuksen Suomen Rengaskierrätys Oy:n kanssa. Käytettyjen renkaiden kierrätystoiminta rahoitetaan uusien renkaiden oston yhteydessä perittävällä kierrätysmaksulla.

Helsingin Osuuskauppa HOK, Osuuskauppa Suur-Savo, Pirkanmaan Osuuskauppa ja Osuuskauppa Keskimaa ovat olleet mukana Suomen Ympäristökeskuksen koordinoimassa sähkö- ja elektroniikkaromun talteenottokeilussa. Pilotti-kohteina ovat olleet Prisma-ketjun toimipaikat.

Viestintä

Sidosryhmille suunnattua ympäristöviestintää on toteutettu SOK-yhtymän ympäristöraportin, vuosikertomuksen ympäristösivujen ja S-ryhmän internetsivujen välityksellä. SOK-yhtymän vuosikertomus vuodelta 2000 oli syksyllä 2001 järjestetyn ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportoinnin vertailussa paras kaupan toimialalla. Vuosikertomusraportoinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota ympäristöasioiden esittelyyn, henkilökysymysten sekä yrityksen arvojen käsittelyyn. Arvioinnin mukaan SOK ansaitsee kiitosta ympäristöasioiden perusteellisesta käsittelystä vuosikertomuksessa.

Ympäristöviestintä on viety kotitalouksiin Yhteishyvän kautta. Alueosuuskaupat ovat välittäneet ympäristötietoa esitteiden, ekoasiantuntijoiden, infotaulujen ja erilaisten tapahtumien välityksellä.

S-ryhmän sisäisen viestinnän työkaluina ovat olleet Ässä-lehti ja S-intranet.

Sidosryhmät

SOK on jatkanut aktiivista vuoropuhelua kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä sekä EuroCoop:n ympäristötyöryhmässä että EuroCommerce:n ympäristökomiteassa. EuroCoop:n ym-

päristötyöryhmän kesäkuun kokous järjestettiin Helsingissä Ässäkeskuksen tiloissa. Keskeisiä teemoja ovat olleet sähkö- ja elektroniikkaromun kierrätystä, pakkausten hyödyntämistä ja ympäristömerkintää koskevat asiat. SOK on aktiivisesti johtanut Kaupan Keskusliiton ympäristövaliokunnan työtä. KKL:n ja Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton yhteinen ympäristötyöryhmä on keskittynyt tuotteen elinkaaren aikaisen ympäristötiedon tuottamiseen. SOK on ollut edustettuna myös seuraavissa työryhmissä: YM:n jäteasiainneuvottelukunta, YM:n Kestävän kehityksen ohjelma -jaosto, MMM:n elintarvikkeiden laatustrategia -työryhmän ympäristöjärjestelmätyöryhmä ja Tekesin yhdyskuntien jätevirroista liiketoimintaa -hankkeen (Streams) johtoryhmä.

Osuuskauppa Seutu on ainoana kaupan alan yrityksenä mukana Lohjan ympäristöklusterihankkeessa, jonka tavoitteena on verkostoyhteistyön laajentaminen, syventäminen ja vakiinnuttaminen sekä yritys- että aluetasolla. Verkostoyhteistyö parantaa alueen toimijoiden ympäristöasioiden hoitoa, mikä taas lisää yritysten ja alueen kilpailukykyä, työllisyyttä ja vähentää ympäristökuormaa. Hanketta koordinoi Helsingin yliopiston Aikuiskoulutuskeskus ja Länsi-Uudenmaan täydennyskoulutuslaitos. Osuuskauppa Seudun johtoryhmä hyväksyi syksyllä ensimmäisenä osuuskauppana ympäristötavoitteet vuodelle 2002 SOK-yhtymässä käytössä olevan mallin mukaisesti.

Valtakunnallisissa ketjuvalikoimissa oli vuoden lopussa jo 167 luomutuotetta.

Yritysturvaluustoiminnan tavoitteena SOK-yhtymässä on turvata henkilöstö, asiakkaat, omaisuus, toiminnan häiriöttömyys ja jatkuvuus, tiedot sekä ympäristö vahingoilta, onnettomuuksilta ja rikoksilta. Turvallisuustoiminta on ennalta ehkäisevää, valmiuksia luovaa ja SOK-yhtymän toimintaan liittyviin uhkiin varautuvaa.

Turvallisuusjohtaminen

SOK-yhtymässä turvallisuusasioiden hoito ja toteutus on SOK-yhtymän tytäryhtiöiden ja yksiköiden vastuulla. Turvallisuustoiminnan tehtävänä on tukea yhtymän johtoa yritysturvaluusasioihin liittyvässä päätöksenteossa, tukea tytäryhtiöitä ja yksiköitä strategisten tavoitteiden saavuttamisessa yritysturvaluusuden keinoin, sekä määrittellä ja valmistella turvallisuustoiminnan tavoitteita, toimintaperiaatteita, pelisääntöjä ja valvoa niiden toteutumista. SOK:n tehtävänä on koordinoita ja kehittää turvallisuustoimintaa koko S-ryhmässä SOK:n ketjuohjauksien, tytäryhtiöiden ja alueosuuskauppojen kautta. Tehtävää toteuttavat SOK-yhtymän turvallisuuspäällikkö ja turvallisuusasiantuntija.

Vuonna 2001 keskityttiin yritysturvaluusuden osa-alueista erityisesti turvallisuusjohtamiseen. SOK-yhtymän yhtiöiden ja yksiköiden turvallisuusohjelmat etenivät suunnitelmien mukaisesti. Pääpaino turvallisuusohjelmissa oli riskien analysoinnilla. Turvallisuusjohtamista kehitettiin myös rakentamalla erityis- ja poikkeustilanteiden johtamisjärjestelmä (Crisis management). Turvallisuusraportointi liitettiin osaksi SOK-yhtymän ympäristöraporttia. Turvallisuusraportoinnissa käsiteltiin erityisesti turvallisuusjohtamista ja turvallisuustoiminnan organisoitua. Turvallisuustoiminnan tason ja tuloksen arviointiin soveltuvia mittareita rakennettiin yhtiöiden ja yksiköiden käyttöön.

Henkilöturvallisuus

Jollas Instituutin järjestämien koulutuksien ja avausvalmennuksien kautta lisättiin henkilöstön turvallisuusosaamista koko S-ryhmässä. Teknillisen korkeakoulun kanssa yhteistyössä järjestettiin toinen S-ryhmän turvallisuusjohdon kurssi. Ketjujen ja yhtiöiden turvallisuusvastuuhenkilöitä koulutettiin. Euroon liittyen yksiköissä järjestettiin henkilöturvallisuuden tarkistus erityisesti turvallisuuskoulutuksen ja teknisten turvallisuusjärjestelyjen osalta. S-ryhmän henkilöstölle tarkoitettu henkilöturvallisuusohjeistus päivitettiin.

Rikosturvallisuus

Keskityttiin ennaltaehkäisevän rikosturvallisuuden kehittämiseen. Tärkeimmät toimenpiteet olivat euroon siirtymisen yhteydessä salassapitosopimusten tarkastaminen ja sopimusten lisääminen sekä Kaupan Keskusliiton Turvasuojattu-kampanjaan liittyvät toimipaikkojen turvallisuustason tarkastukset.

Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus

S-ryhmän käyttöön valmistettiin rakenteellisen- ja teknisen turvallisuuden käsikirja yhteistyössä SOK:n kiinteistötoimintojen kanssa. Käsikirjassa on kuvattuna turvallisuusjärjestelmien

suunnittelu, toteutus- ja hankintaprosessi osana rakennuttamishanketta.

Pelastustoiminta

Käynnistettiin projekti pelastustoimilain ja -asetuksen vaatimusten mukaisten turvallisuussuunnitelmien tarkistamiseksi. Pelastustoiminta yhdistettiin selkeästi SOK-yhtymässä osaksi yritysturvaluusuden kokonaishallintaa.

Tietoturvaluus

Käynnistettiin virustorjunnan projekti, joka johti nopeampaan virustorjunnan päivitykseen S-ryhmässä. SMS 2.0 verkkohallintajärjestelmä levitettiin muualle paitsi toimipaikkoihin. Uusien palvelimien tietoturvan varmentaminen otettiin käyttöön. Lähes kaikkien alueosuuskauppojen palvelimien tietoturvaluus nostettiin nykyisten uhkakuvien vaatimalle tasolle. Ässäkeskuksen rakenteellinen tietoturvaluus tarkastettiin. Crisis management -toiminnassa suunniteltiin ja harjoiteltiin toiminta tietojärjestelmiin kohdistuvan riskin toteutuessa.

Työsuojelu

Työsuojelutoimintaa kehitettiin yhtiöissä ja yksiköissä työsuojeluorganisaatioiden ja -toimintaohjelmien avulla. Käynnistettiin projekti lakisääteisten työsuojeluorganisaatioiden ja -ohjelmien tarkistamiseksi ja kehittämiseksi.

Toiminnan turvallisuus

Turvallisuustoiminnalla oli merkittävä rooli S-ryhmän euroon siirtymisessä. Siirtymistä varmennettiin järjestelmällisellä riskienhallinnalla, henkilöstön ohjeistuksella ja koulutuksella, teknisten ratkaisujen suunnittelulla, sekä varautumisella euroon liittyviin erityis- ja poikkeustilanteisiin.

Ulkomaantoimintojen turvallisuus

Laadittiin yhteistyössä lähialueilla toimivien yhtiöiden kanssa lähialueiden vahinkoriskianalyysi. Riskianalyysin perusteella suunniteltiin ja harjoiteltiin crisis management -toiminta lähialueiden osalta.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelua ja -turvaluusua kehitettiin yhteistyössä SOK-yhtymän ympäristöasiantuntijoiden kanssa. Tärkeimmät toimenpiteet olivat ympäristöriskien järjestelmällisen analysoinnin käynnistäminen sekä ympäristön turvallisuuteen liittyvien näkökohtien huomiointi ympäristö- ja turvallisuuskoulutuksissa.

Sidosryhmäyhteistyö

SOK on ollut aktiivisesti edustettuna Kaupan Keskusliiton turvallisuusvaliokunnassa, vähittäiskaupan lähdemerkintätyöryhmässä, Secman-turvallisuusfoorumissa ja yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntöhankkeen ohjausryhmässä.

Inex-konserni

Inex-konserniin kuuluivat vuoden 2001 päättyessä emoyhtiö Inex Partners Oy ja sen 100-prosenttisesti omistamat tytäryhtiöt Meira Nova Oy ja Meira Oy. A-Muna Oy myytiin 1.6.2001. Inex Partners Oy:n omistavat tasaosuuksin Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta ja Osuuskunta Tradeka-yhtymä. Pakastelogistiikkaa hoidetaan yhteistyössä osakkuusyhtiö Finnfrost Oy:n kanssa.

Inex-konsernin liiketoiminta on vahvassa kasvuvireessä. Taustalla on asiakasketjujen hyvä menestys sekä konsernin kaikkien toimialojen tuloksellisuuden paraneminen. Kokonaisuuutena viime vuosi oli Inexin historian paras.

Konsernin myynti kasvoi edellisestä vuodesta 9 prosenttia 1 660 milj. euroon. Taso on merkittävästi koko Suomen päivittäistavara-kaupan kasvua korkeampi.

Vuoden toiminta painottui tietojärjestelmien ja liiketoiminnan vakiinnuttamiseen. Näissä asioissa onnistuminen on parantanut tehokkuutta, toimintavarmuutta, laatua ja tulosta.

Menestys viestii Inexin omasta onnistuneesta kehitystyöstä, henkilöstön hyvästä, osaavasta työtoteesta sekä tuloksellisesta yhteistyöstä asiakasketjujen kanssa. Inex-konsernin tuottama lisäarvo on vahvistanut asiakasketjujen kilpailukykyä.

Konsernin toiminnan tulos oli voitollinen ja suunniteltua sekä edellistä vuotta parempi, samoin rahoitusasema.

Päivittäis- ja erikoistavara-kaupan valikoima-, hankinta- ja logistiikkapalveluja tuottavan Inex Partners Oy:n hyvä kehitys jatkui viime vuonna. Yhtiön myynti oli 1 500 milj. euroa. Kasvua edellisestä vuodesta oli 10 prosenttia. Kasvun myötä yhtiön kilpailuedut asiakkaille ja asema markkinoilla vahvistuivat. Inex Partners Oy:n taloudelliset tulokset olivat tavoitteita paremmat.

HoReCa-alan valikoima-, hankinta- ja logistiikkapalveluja tuottavan Meira Nova Oy:n myynti oli 165 milj. euroa, joka on edellisen vuoden tasoa. Meira Novan osuus HoReCa-alan toimitustukkukaupasta on noin 30 prosenttia.

Kahvi- ja mausteteollisuutta harjoittavan Meira Oy:n myynti oli 55 milj. euroa. Siinä oli raakakahvin hintojen alenemisesta johtuvaa markkamääräistä laskua 10 prosenttia, mutta kahvimyynnin volyyymi kasvoi 4 prosenttia. Meira-kahvien markkinaosuus oli 26 prosenttia. Mausteissa Meira vahvisti asemaansa markkinajohtajana. Sen markkinaosuus nousi 34 prosenttiin.

Pakasteiden hankinta- ja logistiikkapalveluja tuottavan osakkuusyhtiö Finnfrost Oy:n myynti oli 140 milj. euroa, jossa oli kasvua 11 prosenttia.

Inex-konsernin henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 2 077 henkilöä.

Inex-konsernin ja sen asiakasketjujen hyvä kehitys jatkuu pääosin vuonna 2002. Siihen vaikuttavat keskeisesti asiakasketjujen hyvä kilpailukyky, Inexin ja yhteistyökumppanien tiivistyvä yhteistyö sekä oman toiminnan uudistaminen ja vuoteen 2002 ajoittuvat kilpailevien kaupan ryhmittymien uudistamis-, muutos- ja perustamishankkeet. Inex-toimialoilla edellytykset toiminta- ja kannattavuustavoitteiden saavuttamiseksi ovat edelleen hyvät.

Emoyhtiön ja konsernin toimitusjohtaja on teollisuusneuvos Martti Haaman.

Hansacoop Oü

Hansacoop Oü on vastannut sekä SOK:n että ETK:n S-ryhmän konsepteihin perustuvien market-ketjujen ja ravintola-toiminnan johtamisesta, taloushallinnosta, hankinnoista, markkinoinnista ja järjestelmistä Virossa. SOK ja ETK omistavat molemmat yhtiöstä 50 prosenttia. Tehtyjen päätösten mukaisesti yhtiön omistus siirtyi SOK:lle, jonka jälkeen sen tehtävät siirtyvät toteutettavan fuusion jälkeen Hansafood AS:lle keväällä 2003.

Agribalt Oy

Agribalt Oy on Hankkija-Maatalous Oy:n ja Avena Oy:n tasaomisteinen yhtiö, joka harjoittaa tytäryhtiöidensä välityksellä maataloustarvike- ja konekauppaa Baltian maissa. Latviassa toimiva tytäryhtiö Agribalt SIA saavutti myynti ja tulostavoitteensa. Helmikuussa 2001 perustettiin Viroon tytäryhtiö Agribalt AS, joka avaa vuonna 2002 ensimmäisen myymälänsä.

SOK:N HALLINTONEUVOSTO 2001

Osuuskunnissa hallintoneuvostolle voidaan antaa laajemmat tehtävät kuin osakeyhtiöissä. Hallintoneuvoston tehtävät on määritetty SOK:n säännöissä.

Hallintoneuvoston päätehtävänä on valvoa, että osuuskunnan ja SOK-yhtymän hallintoa hoidetaan lain, SOK:n sääntöjen, osuuskunnan kokouksen ja hallintoneuvoston päätösten sekä osuuskunnan edun mukaisesti. Lisäksi hallintoneuvosto päättää S-ryhmän toimintaa koskevista yhteistoimintaperiaatteista ja pitkän tähtäyksen suunnitelmista. Nämä hallintoneuvoston ratkaisut muodostavat perustan S-ryhmän toiminnalle. Hallituksen tulee antaa hallintoneuvostolle kaikki ne tiedot, joita tämä pitää tarpeellisena tehtäviensä hoitamiseksi.

Kari Neilimo (s. 1944)
Kangasala
puheenjohtaja
taloustieteiden tohtori
Tampereen yliopiston liike-
taloustieteen professori
Pirkanmaan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2002

Eino Tenhunen (s. 1941)
Pyhäselkä
ensimmäinen varapuheenjohtaja
kauppaneuvos
Pohjois-Karjalan Osuuskaupan toimitusjohtaja
25.4.2001 saakka

Håkan Smeds (s. 1948)
Espoo
Ensimmäinen varapuheenjohtaja
25.4.2001 alkaen
Andelslaget Varubodenin toimitusjohtaja
erovuorossa 2004

Eino Laaksonen (s. 1936)
Oulu
toinen varapuheenjohtaja
opetusneuvos
Pohjankartanon yläasteen rehtori
Osuuskauppa Arinan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

Arto Arvonen (s. 1944)
Salo
kauppaneuvos
Salon Seudun Osuuskaupan toimitusjohtaja
erovuorossa 2002

Tuula Entelä (s. 1955)
Espoo
OTK, ekonomi
Sato-yhtymän sijoitusjohtaja
erovuorossa 2002

Esko Hakala (s. 1952)
Kajaani
Osuuskauppa Maakunnan toimitusjohtaja
erovuorossa 2003

Jukka Huiskonen (s. 1945)
Mikkeli
varatuomari
asianajaja, As.tsto J.Huiskonen
Osuuskauppa Suur-Savon hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2003

Heikki Ikonen (s. 1943)
Nurmes
kunnallisneuvos
maanviljelijä
Jukolan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2002

Pekka Kangasmäki (s. 1945)
Porvoo
ekonomi
Osuuskauppa OSLA Handelslagin toimitusjohtaja
erovuorossa 2003

Simo Kutinlahti (s. 1957)
Keuruu
maanviljelijä
Osuuskauppa Keskimään hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

Maija-Liisa Lindqvist (s. 1951)
Lahti
koulutussuunnittelija
Osuuskauppa Hämeenmaan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2002

Seppo Linjakumpu (s. 1958)
Kuusamo
agrologi
Koillismaan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
25.4.2001 alkaen
erovuorossa 2003

Ahti Manninen (s. 1950)
Lappeenranta
Etelä-Karjalan Osuuskaupan toimitusjohtaja
erovuorossa 2003

Sääntöjen mukaan hallintoneuvostoon kuuluu, siten kuin osuuskunnan kokous päättää, 18-24 jäsentä, joista vuosittain on erovuorossa yksi kolmasosa. Hallintoneuvoston em. jäsenmäärä on 23. Edellisten lisäksi hallintoneuvostoon kuuluu kaksi henkilöstön edustajaa.

SOK:n säännöissä on todettu hallintoneuvoston puheenjohtajan tehtävät. Hallintoneuvostoa ja puheenjohtajaa avustaa hallintoneuvoston asettamana toimikuntana puheenjohtajisto, johon kuuluvat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat.

Vuoden 2001 osalta hallintoneuvoston jäsenille maksettujen palkkioiden yhteissumma on ilmoitettu tilinpäätöksen liitetiedoissa sivulla 28.

Otto Mikkonen (s. 1949)
Joensuu
KM-Yhtymä Oy:n toimitusjohtaja
Pohjois-Karjalan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
25.4.2001 alkaen
erovuorossa 2004

Matti Ojanperä (s. 1941)
Pori
kauppaneuvos
Satakunnan Osuuskaupan toimitusjohtaja
erovuorossa 2003

Max van der Pals (s. 1945)
Lohja
maanviljelijä
Osuuskauppa Seudun hallituksen jäsen
25.4.2001 alkaen
erovuorossa 2004

Tauno Riekkö (s. 1941)
Kuusamo
kauppaneuvos
fil.maisteri
Koillismaan Osuuskaupan toimitusjohtaja
25.4.2001 saakka

Pentti Sevon (s. 1945)
Lohja
Osuuskauppa Seudun toimitusjohtaja
25.4.2001 saakka

Jorma Sieviläinen (s. 1954)
Rauma
Osuuskauppa Keulan toimitusjohtaja
erovuorossa 2002

Timo Sonninen (s. 1948)
Iisalmi
metsäkoneurakoitsija
Osuuskauppa PeeÄssän hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2002

Matti Suokas (s. 1946)
Kotka
ekonomi
Sunila Oy:n talousjohtaja
Osuuskauppa Ympyrän hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2003

Antero Taanila (s. 1941)
Kokkola
maakuntaneuvos
Outokumpu Zinc Oy:n hallintojohtaja
Osuuskauppa KPO:n hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2002

Eeva Ukkola (s. 1941)
Anjalankoski
emäntä
Osuuskauppa Ympäristön hallintoneuvoston puheenjohtaja
25.4.2001 alkaen
erovuorossa 2004

Hanna Valtari (s. 1948)
Seinäjoen ammattioppilaitoksen koulutusjohtaja
Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan hallintoneuvoston varapuheenjohtaja
25.4.2001 alkaen
erovuorossa 2004

Matti Vanto (s. 1945)
Raisio
varatuomari
Naantalinnon kaupungin lakimies
Turun Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

HENKILÖSTÖN EDUSTAJAT:

Tapani Tikka (s. 1947)
Helsinki
asiakasomistajapalvelujen tietohallinnon projektipäällikkö
erovuorossa 2003

Annikki Heikkinen (s. 1942)
Helsinki
kiinteistöhuollon sihteeri
erovuorossa 2003

SOK:N HALLITUS 2001

Hallitus edustaa osuuskuntaa ja huolehtii sen hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä SOK-yhtymän puitteissa lain ja sääntöjen mukaisesti. Hallituksen erityistehtävät on määritelty SOK:n säännöissä, minkä lisäksi hallintoneuvosto on vahvistanut toimielinten työjärjestykset. Yhtymän toiminnan kannalta merkittävät päätökset käsitellään hallituksessa.

Hallituksen jäsenet valitsee hallintoneuvosto. Sääntöjen mukaan hallituksen muodostavat puheenjohtajana osuuskunnan palveluksessa oleva pääjohtaja ja vähintään kolme ja enintään kahdeksan hallintoneuvoston kalenterivuodeksi kerrallaan valitsemaa muuta jäsentä.

Vuonna 2001 hallituksen jäsenistä ovat osuuskunnan palveluksessa pääjohtaja Jere Lahti, hallintojohtaja Jukka Salminen sekä kenttäröhmän johtaja Reijo Lähteenmäki. Näiden henkilöiden vastualueet ilmenevät vuosikertomuksessa olevasta toimintakatsauksesta. Vastualueet vahvistaa hallintoneuvosto. Viisi muuta hallituksen jäsentä toimivat alueosuuskauppojen toimitusjohtajina.

Jere Lahti (s. 1943)

pääjohtaja
vuorineuvos
ekonomi, kauppatiet.
toht. h.c.
SOK:ssa eri tehtävissä
vuodesta 1963. Tarkastus-
osaston johtaja vuosina
1978-82. Vuosina 1982-85
Turun Osuuskaupan
toimitusjohtaja ja halli-
tuksen puheenjohtaja.
Vuosina 1985-88 SOK:n
päivittäis- ja erikoistavara-
ryhmän johtaja ja halli-
tuksen jäsen. Vuodesta
1988 SOK:n pääjohtaja
ja hallituksen puheen-
johtaja.

Jukka Salminen

(s. 1947)
pääjohtajan varamies
kauppaneuvos
taloustiet. maisteri
SOK:ssa eri tehtävissä
vuodesta 1974. SOK:n
hallintoryhmän johtaja
ja hallituksen jäsen
vuodesta 1988.

Arto Hiltunen

(s. 1958)
ekonomi
Helsingin Osuuskauppa
HOK:n toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 2000

Leo Laukkanen

(s. 1947)
kauppaneuvos
Osuuskauppa Suur-
Savon toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 1998

Kalle Lähdesmäki

(s. 1952)
kauppatiet. maisteri
Etelä-Pohjanmaan Osuus-
kaupan toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 2001

Reijo Lähteenmäki

(s. 1941)
yhteiskuntatiet. maisteri
SOK:ssa eri tehtävissä
vuodesta 1985 alkaen
SOK:n kenttäröhmän
johtaja ja hallituksen
jäsen vuodesta 1999

Jorma Niiniaho

(s. 1945)
kauppaneuvos
kauppatiet. maisteri
Osuuskauppa Ympyrän
toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 1998

Jouko Vehmas

(s. 1956)
ekonomi
Osuuskauppa Ympäris-
tön toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 2001

SOK:n hallitus 2001. Edessä vasemmalta Jukka Salminen, Jere Lahti, Reijo Lähteenmäki, takana vasemmalta Kalle Lähdesmäki, Leo Laukkanen, Jorma Niiniaho ja Jouko Vehmas. Kuvasta puuttuu Arto Hiltunen.

VALVONTAJÄRJESTELMÄ

Valvontajärjestelmän tavoitteena on kirjanpidon ja varainhoidon valvonta sekä strategiasta johdettujen tavoitteiden toteutumisen sekä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja oikeellisuuden varmistaminen. Ylin valvontavastuu sisäisen tarkkailun järjestämisestä kuuluu SOK:n ja sen tytäryhtiöiden hallituksille. Lakisääteisen tilintarkastuksen päätehtävänä on valvoa, että tilinpäätös ja yhtymän johdon antama informaatio antavat oikeat ja riittävät tiedot konsernin tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, ja että seuranta- ja valvontajärjestelmät ovat toimivat. Tilintarkastajat raportoivat säännöllisesti SOK:n hallitukselle hallinnon ja toimintojen valvontatarkastusten havainnoista.

Tilintarkastajien lisäksi SOK:ssa toimii osuuskunnan kokouksen valitsema tilintarkastuskomitea, jolle osuuskunnan kokous on vahvistanut ohjesäännön. Sen tehtävänä on mm. valvoa SOK-yhtymän toimielinten päätösten toteutumista koko S-ryhmässä sekä valvoa ryhmän kokonaisvoimavarojen tehokasta käyttöä. Tilintarkastuskomiteaan kuuluu kaksi osuuskunnan kokouksen valitsemaa hallinnon tarkastajaa ja osuuskunnan kokouksen valitsemat SOK:n tilintarkastajat.

SOK-yhtymässä on Controller-toiminnot-yksikkö, joka toimii pääjohtajan alaisuudessa riippumattomana, liiketoimintalähtöisenä ohjaus-, seuranta- ja valvontayksikkönä. Pääpaino on ennalta ehkäisevässä riskien kartoittamisessa tekemällä mm. liiketoiminta-analyyseja sekä antamalla hallitukselle lausuntoja päätösesityksistä, jotka koskevat merkittäviä investointeja tai realisoitunteja. Se ohjaa ja valvoo myös sisäisen tarkkailun toteuttamista ja kehittämistä SOK-yhtymässä. Controller-toiminnot osallistuu yhteistyössä alueosuuskauppojen ja niiden tilintarkastusyhteisön kanssa alueosuuskauppojen sisäisen tarkkailun toimintamallin kehittämiseen. Lisäksi Controller-toiminnot avustaa sovitun työnjaon mukaisesti SOK:n tilintarkastajia valvonta- ja tilinpäätöstarkastuksissa sekä SOK:n tilintarkastuskomiteaa hallinnon tarkastuksessa.

Lisäksi SOK-yhtymässä on monipuolinen talouden raportointijärjestelmä sekä mm. hallituksen päättämät konserni- ja yrityskauppapaperiaatteet, jotka määrittävät esim. investointeja, realisoitunteja ja erityisesti S-ryhmän sisäisiä liiketoimintasiirtoja koskevan päätöksentekojärjestyksen.

SOK:N TILINTARKASTAJAT 2001

SOK:ssa on vähintään kaksi ja enintään kolme osuuskunnan kokouksen valitsemaa tilintarkastajaa ja heillä kaksi varamiestä.

VARSINAISET TILINTARKASTAJAT

Jorma Jäske

kauppatiet. maisteri
KHT

Tapani Rotola-Pukkila

taloustiet. maisteri
KHT

Juhani Heiskanen

kauppatiet. tohtori
KHT

VARAMIEHET

Jorma Anttila

kauppatiet. maisteri
KHT

Eero Huusko

kauppatiet. maisteri
KHT

SOK:N TILINTARKASTUSKOMITEA 2001

HALLINNON TARKASTAJAT

Pekka Ripatti

eversti
Pohjois-Karjalan Osuuskaupan hallintoneuvoston jäsen

Kristina Duffholm

varatuomari
Andelslaget Varubodenin hallintoneuvoston puheenjohtaja

VARAMIEHET

Kalevi Karjalainen

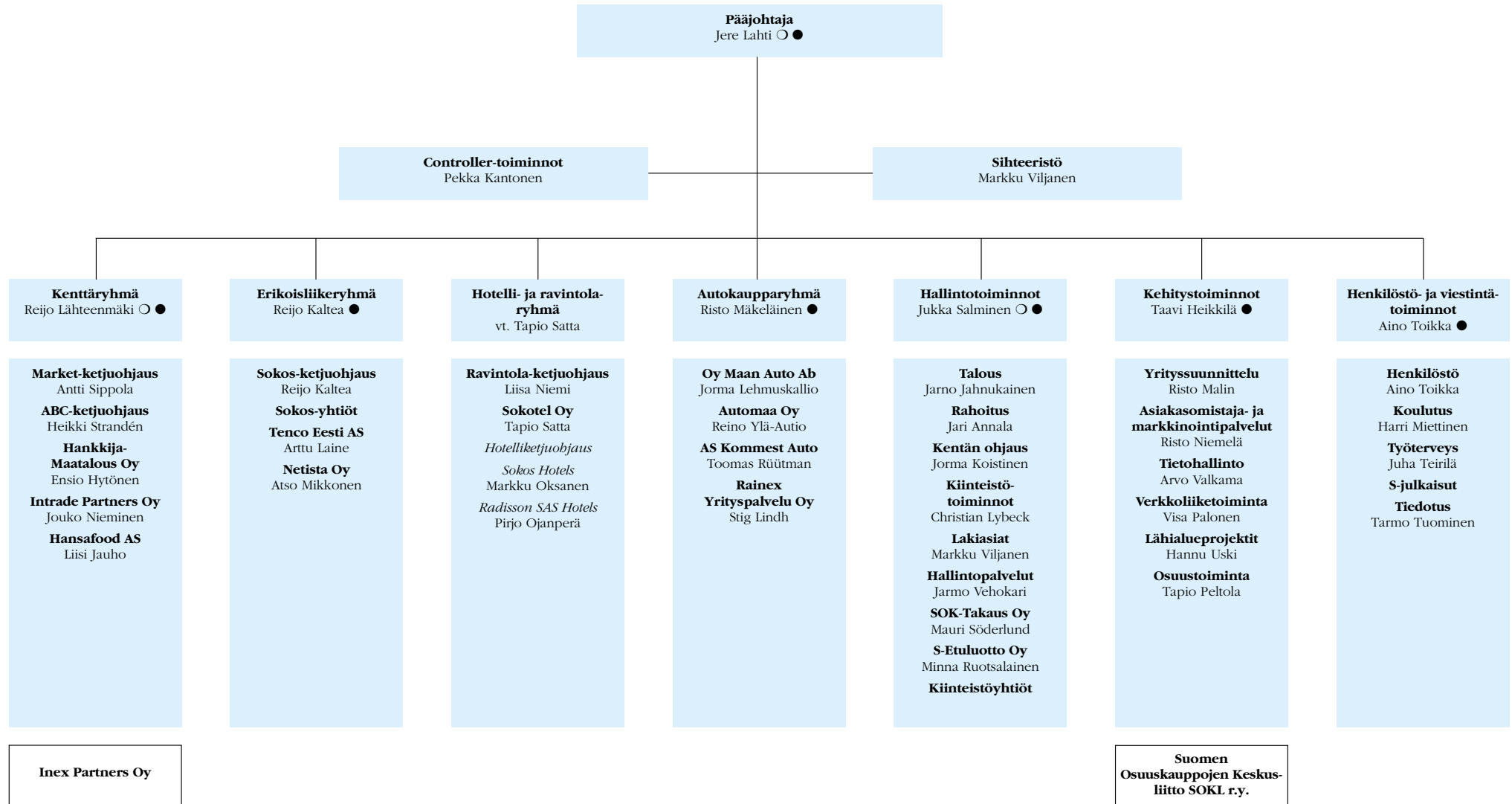
kihlakunnansyöttäjä
Osuuskauppa Suur-Savon hallintoneuvoston jäsen

Tapani Kortejärvi

maanviljelijä, insinööri
Osuuskauppa OSLA Handelslagin hallintoneuvoston puheenjohtaja
† 27.7.2001

Tilintarkastuskomiteaan kuuluvat lisäksi SOK:n tilintarkastajat.

SOK-YHTYMÄN TOIMINTO-ORGANISAATIO 1.4.2002

○ SOK:n hallituksen jäsen
● Johtajiston jäsen

S-RYHMÄN TOIMINTA-AJATUS

S-RYHMÄN TEHTÄVÄNÄ
ON TUOTTA PALVELUJA JA
ETUJA SITOUTUNEILLE
ASIAKASOMISTAJILLEEN.

S-ryhmän muodostavat
osuuskaupat ja
Suomen Osuuskauppojen
Keskuskunta (SOK)
tytäryhtiöineen.

SOK-yhtymän muodostavat
Suomen Osuuskauppojen
Keskuskunta (SOK)
ja sen tytäryhtiöt.

SOK:n tehtävänä S-ryhmän
keskusliikkeenä on edistää ja
kehittää osuuskauppojen ja
muiden S-ryhmään kuuluvien
yhteisöjen toimintaa, ohjata ja valvoa
ryhmän kokonaisvoimavarojen
tehokasta käyttöä sekä valvoa
S-ryhmän ja sen eri osien
toimintaa ja etuja.

S-RYHMÄ

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat tytäryhtiöineen ja SOK-yhtymä. S-ryhmän vähittäismyynti vuonna 2001 oli 6 554 milj. euroa. Siinä oli lisäystä edelliseen vuoteen 7,7 prosenttia. Kasvuun vaikutti erityisesti market-ketjujen hyvä myynnin kehitys.

S-ryhmän yhteenlaskettu tulos ennen satunnaisia eriä muodostui 242 milj. euroa voitolliseksi. Se on 40 milj. euroa edellisvuotta parempi ja samalla ryhmän paras tulos kautta aikojen. S-ryhmän bruttoinvestoinnit olivat yhteensä 236 milj. euroa.

S-ryhmällä oli vuoden lopussa 1 216 toimipaikkaa, jossa oli 39 toimipaikan lisäys edelliseen vuoteen. Toimipaikka-verkoston merkittävimmät investoinnit olivat uusien Prismojen valmistuminen Hyvinkäälle, Kuusamoon, Keravalle ja Raision Myllyyn. Uusia isoja S-marketteja avattiin Viitasaarella, Kuhmossa, Joutsenossa, Iisalmessa, Paimiossa, Liedossa, Laukaalla, Ikaalisissa ja Kristiinankaupungissa. Uusia ABC-liikennemyymälöitä avattiin mm. Seinäjoella, Kuopiossa, Joensuussa ja Kiuruvedellä. Raisiossa kauppakeskus Myllyssä aloitti Sokos ja Espoossa kauppakeskus Isossa Omenassa HOK:n ravintolamaailma. Uudet autoliikkeet valmistuivat Seinäjoelle, Porvooseen ja Raision Myllyn yhteyteen.

S-ryhmän henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 22 615. Siinä oli lisäystä 736 henkilöä.

Osuuskaupat

Osuuskauppojen lukumäärä oli vuoden päättyessä 43 eli sama kuin vuotta aiemmin. Näistä oli alueosuuskauppoja 23 ja paikallisosuuskauppoja 20.

Osuuskauppojen ja niiden tytäryhtiöiden yhteenlaskettu myynti oli 5 340 milj. euroa. Siinä oli kasvua 8,8 prosenttia. Alueosuuskauppojen osuus myynnistä oli 97,9 prosenttia.

Osuuskauppojen yhteenlaskettu tulos ennen satunnaisia eriä oli 203 milj. euroa voitollinen. Se oli 55 milj. euroa edellisvuotta parempi.

Osuuskauppojen investoinnit olivat 217 milj. euroa, joka oli 30 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Asiakasomistajien jäsenajoituksia osuuskauppojen säästökassoissa oli vuoden

lopussa 416 milj. euroa. Siinä oli lisäystä 41 milj. euroa.

Vuoden lopussa alueosuuskauppojen asiakasomistajien määrä oli 970 250, jossa oli lisäystä 133 227. Paikallisosuuskaupat mukaan lukien osuuskaupoilla oli yhteensä 987 037 jäsentä.

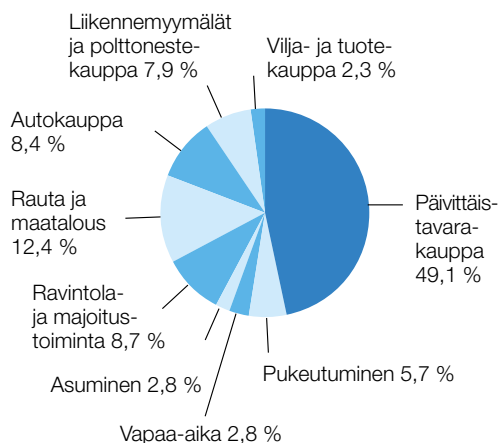
Asiakasomistajien tekemät bonusostot olivat 3,8 mrd. euroa, jossa oli kasvua 16 prosenttia. Bonusta osuuskaupat ja SOK-yhtymä maksoivat asiakasomistajille 100 milj. euroa. Siinä oli lisäystä 17,5 milj. euroa eli 21 prosenttia.

Henkilöstöä osuuskaupoilla ja niiden tytäryhtiöillä oli vuoden lopussa 18 078, jossa oli lisäystä 1 261 henkilöä.

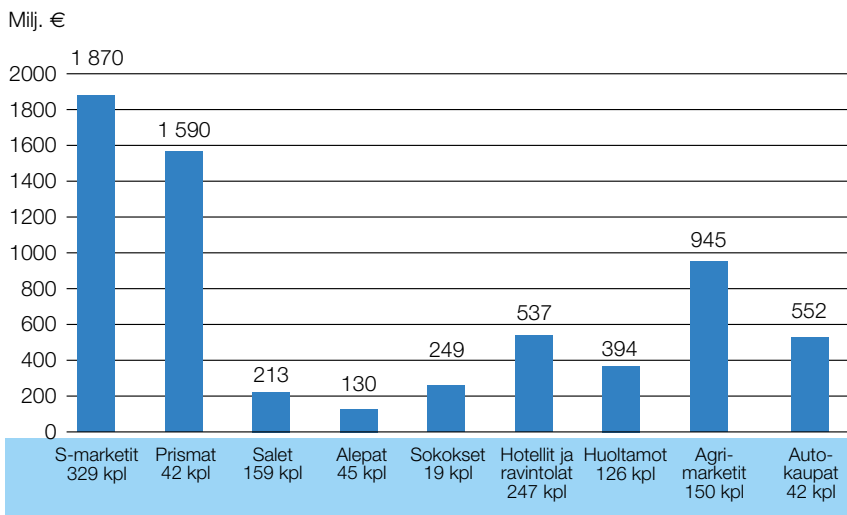
S-ryhmän alueosuuskaupat

Andelslaget Varuboden, *Kirkkonummi*
 Etelä-Karjalan Osuuskauppa, *Lappeenranta*
 Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa, *Seinäjoki*
 Helsingin Osuuskauppa HOK, *Helsinki*
 Jukolan Osuuskauppa, *Nurmes*
 Koillismaan Osuuskauppa, *Kuusamo*
 Osuuskauppa Arina, *Oulu*
 Osuuskauppa Hämeenmaa, *Lahti*
 Osuuskauppa Keskimaa, *Jyväskylä*
 Osuuskauppa Keula, *Rauma*
 Osuuskauppa KPO, *Kokkola*
 Osuuskauppa Maakunta, *Kajaani*
 Osuuskauppa Osla Handelslag, *Porvoo*
 Osuuskauppa PeeÄssä, *Kuopio*
 Osuuskauppa Seutu, *Lohja*
 Osuuskauppa Suur-Savo, *Mikkeli*
 Osuuskauppa Ympyrä, *Hamina*
 Osuuskauppa Ympäristö, *Kouvola*
 Pirkanmaan Osuuskauppa, *Tampere*
 Pohjois-Karjalan Osuuskauppa, *Joensuu*
 Salon Seudun Osuuskauppa, *Salo*
 Satakunnan Osuuskauppa, *Pori*
 Turun Osuuskauppa, *Turku*

S-RYHMÄN VÄHITTÄISMYYNTI TOIMIALOITTAIN 2001, yhteensä 6 554 milj. €

S-RYHMÄN VÄHITTÄISMYYNTI KETJUITTAIN 2001

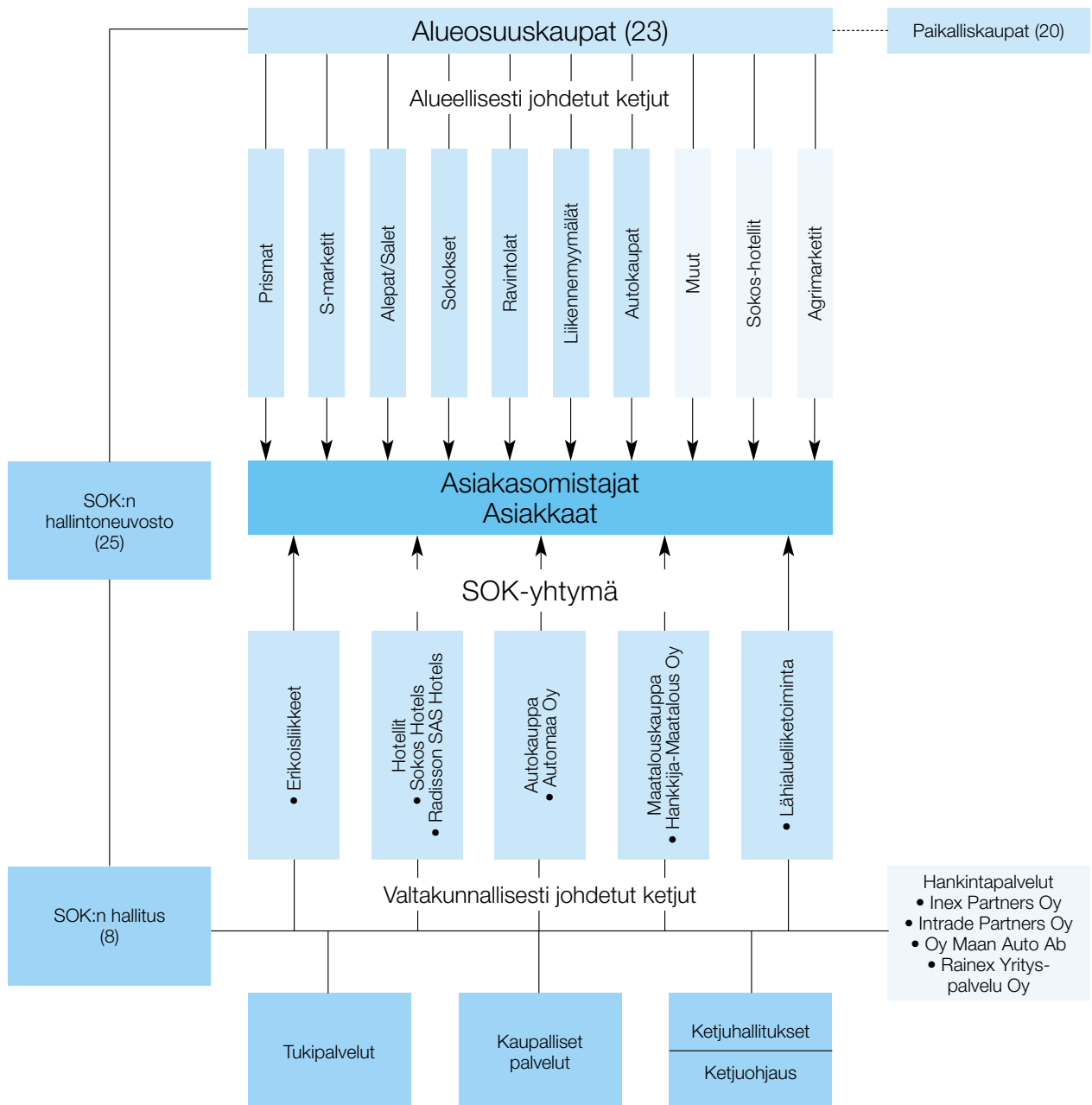

S-RYHMÄN TOIMINTAMALLI

S-ryhmä toimii aluerakenteella, jonka perustoimintayksiköitä ovat alueosuuskaupat ja SOK-yhtymä.

Alueosuuskaupan omistavat sen jäsenet eli asiakasomistajat. Alueosuuskaupan tehtävänä on tuottaa perustarpeita tyydyttäviä palveluja asiakasomistajilleen alueellisesti johdetuissa ketjuyksiköissä omilla toiminta-alueillaan. Tällaisia ketjuyksiköitä ovat erityisesti Prisma, S-marketit, Salet, Alepat, Sokokset, liikennemyymälät ja ravintolat.

SOK-yhtymä koostuu osuuskauppojen omistamasta toisen asteen osuuskunnasta SOK:sta ja sen tytäryhtiöistä. SOK-yhtymän tehtävänä on tuottaa alueosuuskauppojen tarvitsemat tuki- ja palvelutoiminnot. Lisäksi SOK-yhtymä vahvistaa S-ryhmän kilpailukykyä omalla liiketoiminnallaan. Se tuottaa osuuskauppojen asiakasomistajille erityistarpeita tyydyttäviä palveluja valtakunnallisesti johdetuissa ketjuissa. Näitä ovat mm. erikoisliikkeet, Sokos- ja Radisson SAS-hotellit ja Agrimarketit.

S-RYHMÄ NUMEROIN 1997–2001

Milj. €	1997	1998	1999	2000	2001	± %
SOK-YHTYMÄ						
Liikevaihto	2 088	2 347	2 540	2 754	2 915	5,8
Poistot	31	36	38	32	35	10,4
Liiketulos	45	59	56	57	35	-38,5
Rahoitustuotot ja -kulut (ilman arvonalentumisia)	-11	-10	-6	-5	-3	-44,8
Tulos ennen satunnaisia eriä, tilinpäätössiirtoja ja veroja	23	42	49	54	39	-16 milj. €
Tilikauden tulos	29	51	40	39	32	-7 milj. €
Taseen loppusumma	1 109	1 115	1 247	1 327	1 337	0,7
Pysyvät vastaavat	516	504	524	542	530	-2,3
Vaihto-omaisuus	138	143	141	140	129	-7,8
Vaihtuvat vastaavat (ilman vaihto-omaisuutta)	454	469	581	645	678	5,1
Oma pääoma	241	297	342	383	414	8,2
Vähemmistöosuus	15	15	15	16	16	-0,3
Pakolliset varaukset	18	15	28	20	21	3,3
Vieras pääoma	834	788	861	907	885	-2,5
Korolliset velat	505	450	463	482	413	-14,4
Rahoitusvarat	251	243	288	337	324	-3,9
Korolliset nettovelat	254	207	175	145	89	-39,0
Henkilökunta 31.12.	4 504	4 737	5 047	5 062	4 537	-10,4
SOK						
Myynti (alv 0 %)	908	966	1 111	1 230	1 494	21,5
Myynti osuuskaupoille	807	850	991	1 118	1 399	25,2
Tulos ennen satunnaisia eriä, tilinpäätössiirtoja ja veroja	-10	14	6	10	-9	-19 milj. €
Tilikauden tulos	29	30	11	15	11	-4 milj. €
Henkilökunta 31.12.	335	364	406	401	494	23,2
OSUUSKAUPAT TYTÄRYHTIÖINEEN						
Myynti	3 739	4 038	4 488	4 790	5 340	11,5
Osuuskauppojen lukumäärä	44	44	44	43	43	0,0
Osuuskauppojen jäsenmäärä	607 008	673 520	746 183	854 067	987 037	15,6
Henkilökunta 31.12.	13 779	14 576	16 228	16 817	18 078	7,5
S-RYHMÄ						
Vähittäismyynti	4 879	5 289	5 709	6 083	6 554	7,7
Toimipaikkojen lukumäärä	1 205	1 203	1 209	1 177	1 216	3,3
Henkilökunta 31.12.	18 283	19 313	21 275	21 879	22 615	3,4

LASKENTAKAAVAT

Rahoitusvarat = rahat ja pankkisaamiset + rahoitusarvopaperit

Korolliset nettovelat = korolliset velat - rahoitusvarat

TILASTOJA

S-ryhmän vähittäismyyntitoimipaikat 31.12.2001

	Toimipaikat		Vähittäismyynti, Milj. €
	Määrä	Muutos	
Sokokset	19	-1	250,7
Prismat	42	+4	1 589,7
Tavaratalot	61	+3	1 840,4
S-marketit	329	+19	1 869,6
Alepat	45	+2	129,6
Salet	159	-6	213,1
Muut market-toimipaikat	4	-	8,2
Market-toimipaikat	537	+15	2 220,5
Lähimyymälät	31	-4	19,8
Erikoismyymälät	18	+1	38,8
Hotellit	47	-	319,1
Ravintolat	177	-	205,4
Kahvilat	23	+9	12,7
Hotelli- ja ravintolatoimipaikat	247	+9	537,2
Agrimarketit, konekeskukset ja rauta-maatalousmymälät (sis. vilja- ja tuotekaupan)	150	+11	944,6
Autokaupat	42	+1	552,3
Huoltamot	126*	+4	394,4
Muut	4	-1	4,6
YHTEENSÄ	1 216	+39	6 553,9

* Lisäksi 107 marketien yhteydessä olevaa automaattiasemaa

Tietoja osuuskaupoista ja S-ryhmästä vuosilta 1930–2001

Vuosi	Osuuskauppoja	Jäsenmäärä	S-ryhmän toimipaikat			Yhteensä
			Myymö-löitä	Palvelu-toiminta ¹	Tuotanto-laitokset	
1930	423	225 367	2 406	79	85	2 570
1940	368	295 224	2 999	186	146	3 331
1950	376	484 011	4 074	273	165	4 512
1960	364	488 268	5 483	355	125	5 963
1970	274	572 610	4 220	557	70	4 847
1975	220	674 701	3 476	644	58	4 178
1980	202	682 651	2 801	504	38	3 343
1981	193	666 957	2 548	464	35	3 047
1982	183	661 295	2 405	436	34	2 875
1983	178	645 564	2 316	422	30	2 768
1984	92	636 354	2 208	325	30	2 563 ²
1985	82	637 248	1 790	277	26	2 093
1986	81	616 262	1 586	274	26	1 886
1987	79	610 638	1 453	273	24	1 750
1988	77	591 345	1 340	276	19	1 635
1989	76	573 642	1 228	288	17	1 533
1990	67	542 455	1 071	302	16	1 389
1991	57	459 247	908	296	15	1 219
1992	47	418 990	838	288	12	1 138
1993	46	403 631	929	286	7	1 222
1994	46	429 325	916	268	6	1 190
1995	44	479 087	922	263	6	1 191
1996	44	543 521	916	267	6	1 189
1997	44	607 008	937	263	5	1 205
1998	44	673 520	947	255	1	1 203
1999	44	763 282	952	255	2	1 209
2000	43	854 043	937	238	2	1 177
2001	43	987 037	967	247	2	1 216

¹ Vuodesta 1980 vain ravitsemus- ja majoitustoiminta.

² Luokitus muuttui vuonna 1984. Vertailukelpoinen vähennys 136.

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN KESKUSKUNTA (SOK)
Fleminginkatu 34
PL 171, 00511 Helsinki
Puh. (09) 1881, telefax (09) 188 2332
www.s-kanava.net